

PLANINSKI

U E S T N I K

5
2018

3,90 €

TEMA MESECA

O delu markacistov

Z NAMI NA POT

Družinski izleti v okolici Tržiča

IZ PLANINSKE ZALOŽBE – AKCIJA

VODNIK PO KARNIJSKIH FERATAH Bine in Nada Mlač

Karnijske Alpe, italijansko Alpi Carniche (tudi Carnice), nemško Karnische Alpen, so veriga skalnih vršacev med Avstrijo in Italijo. Vrstijo se v smeri vzhod–zahod, na jugu jih omejuje reka Bela (Fella), na severu Zilja, v pokrajini Veneto, torej na zahodu, reka Piava in na vzhodu Ziljica. Njihova celotna dolžina je nekaj več kot sto kilometrov, ležijo pa med kraji San Candido (Innichen), Cadore in Trbiž.

288 strani; 130 x 210 mm; šivano, broširano

CENA: V času od 15. 5. 2018 do 15. 6. 2018 lahko vodnik kupite po akcijski ceni s 50-odstotnim popustom: 7,45 €* (redna cena: 14,90 €*).
Akcijska velja do razprodaje zalog.

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštnine plača naročnik.

-50 %

PRENOVLJENI PLANINSKI ZEMLJEVIDI merila 1 : 25 000

Planinsko pravilo je, da se nikoli ne odpravimo v neznan gorski svet brez ustreznega zemljevida in osnovnih pripomočkov za orientacijo. Zemljevidi merila 1 : 25 000 so odlični pripomoček za vsakogar, ki se podaja v slovenski gorski svet. Ljubiteljem brezpotij bo všeč predvsem natančen, pregleden in lično prikazan teren, ostali pa bodo lahko brezskrbno uživali na planinskih poteh, saj njihov vris temelji na najnovejših, tudi na terenu preverjenih podatkih katastra planinskih poti PZS.

Izdelani so v sodelovanju z Geodetsko družbo d.o.o. in Geodetskim inštitutom Slovenije.

I N F O R M A C I J E · N A K U P · N A R O Č I L A

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE, PLANINSKA TRGOVINA PZS

NA SEDEŽU Ob železnici 30a, Ljubljana, v času uradnih ur
(v ponedeljek in četrtek od 9. do 15. ure, sredo od 9. do 17. ure, petek od 9. do 13. ure; odmor za malico 10.30–11.00).

PO POŠTI p. p. 214, SI-1001 Ljubljana

PO TELEFONU 01 43 45 684 v času uradnih ur brezplačna telefonska številka 080 1893 (24 ur na dan, vse dni v letu)

PO FAKSU 01 43 45 691

E-NAROČILA trgovina@pzs.si ali spletna trgovina PZS: <http://trgovina.pzs.si>.

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana • telefon: 08 380 67 30 • faks: 04 589 10 35 • e-naročila: info@planinskimuzej.si

IZDAJATEL IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvorne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje. 118. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Ob železnici 30a, p. p. 214,

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 90, F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

<https://www.planinskivestnik.pzs.si>

www.pvkazalo.si

www.facebook.com/planinskivestnik

ODGOVORNI UREDNIK:

Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Emil Pevec (tehnični urednik), Marta Krejan Čokl, Zdenka Mihelič, Irena Mušič Habjan, Mateja Pate, Dušan Škodič, Tina Leskošek, Mire Steinbuch

LEKTORIRANJE:

Marta Krejan Čokl, Mira Hladnik, Vera Šeško, Sonja Čokl, Darja Horvatič (korektorica)

OBLIKOVANJE:

Mojca Dariš

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz print, d. o. o.

Tiskano na NEO MATT papirju, Triglav papir

NAKLADA: 4500 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenarocnih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva in PZS. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ob železnici 30a, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana, po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po telefonu 080 1893 (24 ur na dan) in na naslovu: <https://clanarina.pzs.si/vestnik.php>.

MODRA ŠTEVILKA

Transakcijski račun PZS:

IBAN: SI56 6100 0001 6522 551

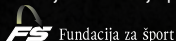
SWIFT: HDLSI22

DELAWSKA HRANILNICA D.D. LJUBLJANA

Naročnina 39 EUR, 63 EUR za tujino, posamezna številka 3,90 EUR. Člani PZS so upravičeni do 25% popusta na letno naročnino Planinskega vestnika. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izdajanje revije sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS), št. pog. 630-183/2017-1.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport RS in Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS.

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Ines Papert med prvenstvenim vzponom na Mount Waddington v Kanadi
Foto: Paul McSorley

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno preverja vse članke in točnost v reviji objavljenih opisov poti, ki praviloma vključujejo opozorila na nevarnosti in možne pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis vedno subjektiven, poleg tega se objektivne težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi hoje in plezanja po gorah po navodilih iz te revije.

Kje so tiste stezice

Na tokratni turi sem bila še posebej pozorna na planinske poti, na njihovo urejenost, označenost, na postavitev usmerjevalnih tabel na mestih, kjer bi lahko odjadrala v napačno smer. Lahko samo rečem, kapo dol. Na vseh mestih, kjer sem ravno dvignila pogled, da pobrskam po spominu, ali sem še na pravi poti, in katero pot ubrati na razpotju, je bila tu markacija, ta rdeče-bela prijateljica, in me usmerila k tokratnemu vrhu. Pot je bila očiščena in prehodna kljub hudi zimi, zato je bilo pravo veselje stopati vrhu naproti.

Vem, ni povsod tako. Nekaterih poti, na našo srečo so redke, skoraj ne moremo več imenovati tako, ker jih naččenja zob časa in prerašča grmičevje. Pogosto je vzrok v premajhnem številu ljudi, ki bi lahko poskrbeli, da bi poti ponovno zaživele in razveseljevale pohodnike. A v splošnem so naše planinske poti med najlepše urejenimi in markiranimi planinskimi potmi v Evropi in verjetno tudi na svetu, kar nam priznavajo gorniki tujih držav. Naša planinska društva in markacisti zanje skrbijo na najboljši možni način. To pa seveda za nas še ne pomeni uspešne ture.

Podajmo se le na poti, ki smo jim dorasli in nanje pripravljeni psihično, fizično, z opremo, ki jo potrebujemo in znamo uporabljati, že doma pa proučimo tudi potek poti z vsemi značilnostmi. Planinska zveza Slovenije, krovna organizacija vseh gornikov, je uredila kataster planinskih poti. Vse so zabeležene, popisane, premerjene s sistemom GPS in shranjene v geografskem informacijskem sistemu. Zadnji podatek pravi, da imamo v Sloveniji 10.064 kilometrov markiranih planinskih poti. To je 1,5-krat toliko kot vseh kilometrov avtocest, hitrih, glavnih in regionalnih cest skupaj. Pri čemer naši markacisti za vse planinske kilometre poti skrbijo prostovoljno in v svojem prostem času.

Zanimiva se mi je zdela tudi primerjava števila markiranih poti, članov planinskih organizacij v Nemčiji in Avstriji ter velikosti držav. Planinska zveza Nemčije (DAV) ima po zadnjih podatkih 1.237.810 članov (21,7-krat toliko kot PZS, ki jih ima 57.148), država je po površini 17,6-krat tolikšna kot Slovenija, DAV pa ima le 30.000 kilometrov planinskih poti. Avstrija je nekaj več kot štirikrat tolikšna kot Slovenija, največja planinska zveza v Avstriji (ÖAV) s 545.000 člani (9,5-krat toliko kot PZS) pa premore le 26.000 kilometrov planinskih poti. Naša dežela je z markiranimi potmi dejansko prepredena po dolgem in počez. Zato sem še posebej vesela, da imamo v naši planinski organizaciji tako marljive markaciste, ki svoje delo opravljajo srčno in zagnano. In vse to za svoj lasten *hobi*, za svoje in naše veselje.

Če kdaj potarnamo zaradi kakšne zaraščene in slabše markirane poti, vzemimo v zakup, da je markacistov PZS le dobrih sedemsto, da na enega markacista pride povprečno štirinajst kilometrov poti (pogosto pa mnogo več) ter da imajo le po dve roki in omejene možnosti markiranja – zaradi službenih obveznosti, številnih dni slabega vremena, dolgih zim itd. Vsega dela naenkrat naši markacisti ne zmorejo opraviti, zato pa lahko naredimo precej tudi sami. Prispevajmo svoj delež, pazimo na poti, ne ubirajmo bližnjic, povprašajmo markaciste lokalnega planinskega društva, ali potrebujejo prostovoljca za pomoč, obnašajmo se odgovorno, spoštujmo naravo, gore in delo markacistov. K temu nas spodbuja tudi **Častni kodeks slovenskih panincev**, v katerem je od leta 1973 zapisana strateška usmeritev naše planinske organizacije, zadnje spremembe in dopolnitve pa je Skupščina PZS potrdila spomladi leta 2015. Spomladi – sploh letošnje pomlad, ki je razkrila številno podrtje dreve in neprehodne poti po decembrskem vetrolomu in mnogih plazovih – če se le da, odmaknimo vejo ali dve. Če bi vsak gornik na vsaki svoji turi ravnal tako, bi skupaj naredili veliko. Kar prevečkrat pričakujemo, da bodo vse pospravili in uredili markacisti in skrbniki gozdov. Za nas. Da se bomo lažje podajali v hribe in gore. A potem se ne sprašujemo, kje so tiste stezice, ki so včasih bile.

Zdenka Mihelič

1 Kje so tiste stezice

Zdenka Mihelič

TEMA MESECA

4 Kako so nastale planinske poti

Jana Remic, Zdenka Mihelič

TEMA MESECA

7 Izjemni radovljiški markacisti

Jana Remic

TEMA MESECA

10 Številni izzivi markacistov

Zdenka Mihelič

TEMA MESECA

13 Na hrbtih opreme za žakelj cementa

Zdenka Mihelič

RAZMIŠLJANJE

17 Trenutek

Marko Mavhar

INTERJUJU

18 Ines Papert

Mire Steinbuch

TREKING

22 Razgibana in dolga pot

Lidija Zajec

24 Okoli Mont Blanca

Andrej Gazvoda

PLANINSKA ORGANIZACIJA

30 **Jože Rovan na čelu planinske organizacije**

Zdenka Mihelič

DOŽIVETJE

32 **Bivakiranje v negotovosti**

Damjan Slabe

Z NAMI NA POT

36 **Družinski izleti v okolici Tržiča**

Mojca Stritar Kučuk

UZGOJA

43 **Zakoplji, spakiraj, razmaži ali odvrzi?**

Mateja Pate

ZDRAVJE

46 **Bistra studenčnica: piti ali ne piti?**

Barbara Šoba Šparl'

KOLUMNNA

49 **Strah ima bujno domišljijo**

Mateja Pate

ZGODOVINA

50 **90 let Planinskega društva Mežica**

Uroš Podovšovnik

ČRNA GORA

54 **Okus mehkebe pršiča**

Andrej Trošt in Jovan Šibalić

Pl. dom na Peci 1665

ZGODBA

58 **"Ta aparat vam je padel v morje"**

Miro Štebe

PLANINČKOV KOTIČEK

61 **Spomladanske težave medveda Dema**

Kristina Menih

GORSKO REŠEVANJE

64 **Analiza nesreč v letu 2017**

Matjaž Šarkezi

ZGODOVINA

66 **240-letnica prvega pristopa na Triglav**

Martin Šolar

GEO IZLET

68 **Črmošnjiška dolina**

Rok Brajkovič

70 **NOVICE IZ VERTIKALE**

72 **NOVICE IZ TUJINE**

74 **ŠPORTNOPLEZALNE NOVICE**

74 **LITERATURA**

76 **PLANINSKA ORGANIZACIJA**

78 **NOVICE**

79 **SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ**

79 **TRIGLAUSKI NARODNI PARK**

80 **U SPOMIN**

**USEBINE USEH
PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DALJE NA
WWW.PUKAZALO.SI.**

Jana Remic,
Zdenka Mihelič

Kako so nastale planinske poti

Planinske poti nekoč in danes

Zgodovinska pričevanja dokazujejo, da so visokogorje naših gora obiskovali že davni predniki – o tem pričajo razne najdbe prvih orodij in orožij v jamah, kamor so se zatekali lovci. Kasneje so v gorski svet zahajali iskalci rud, nabiralci zelišč, pastirji, drvarji, lovci in oglarji. Velik pomen so imeli prelazi, kjer so potekale trgovske poti. Verjetno so takrat pričele nastajati prve planinske poti.

Načrtno odkrivanje gorskega sveta s strani botanikov in geologov v spremstvu domačinov sega v sredino 18. stoletja. Prvopristopniki na vrh Triglava Matija Kos, Luka Korošec, Štefan Rožič in Lovrenc Willomitzer so leta 1778 zaznamovali svojo smer s kamnitimi možici, da je drugič ne bi zgrešili. To je bil zametek zaznamovanih poti na Slovenskem in ga lahko štejeemo za prvo znano markacijo v naših gorah. Z nadelavo in označitvijo planinskih poti pa so pričeli v 19. stoletju.

Prvo nadelano pot pri nas je dal zgraditi zdravnik Ernst Hilarius Frölich leta 1853 na severnem pobočju Donačke gore. Leta 1808 je bohinjski kaplan Jakob Dežman v pismu duhovniku, pesniku in učitelju

Valentinu Vodniku zapisal prvo zamisel o nadelani turistični poti v Julijskih Alpah. Leta 1869 je na pobudo bohinjskega kaplana Ivana Žana vodnik Jože Škantar - Šest iz Srednje vasi nadelal prvo pot v naših Alpah, in sicer z Ledin (od današnjega Doma Planika pod Triglavom) čez Stopce tako, da je na težjih mestih "popravlil naravo". S sinom pa sta leta 1871 čez Stopce nadelala dobro turistično pot. Prvotno so poti označevali z ravnimi progami v različnih barvah.

Leto 1879 štejeemo za rojstno letnico prve markirane poti v naših Alpah. Na Frischaufovo pobudo je bil urejen dostop iz Bohinja čez Komarčo na Triglav, nadelala in markirala sta jo Lovrenc Škantar - Šest in Richard Issler.

Markacisti rišejo markacije, čistijo poti, skrbijo, da se poti ne zaraščajo, postavljajo in obnavljajo smerokaze ter še vrsto drugih stvari. Na vrhu Visoke Ponče.
Foto: Franci Horvat

Tura		Direkt	Pri- stava k K
II. Izohodičje Mojstrana.			
Krma (do Zgoranje Krmo)	1	1	5
Kot (do konca doline)	1	1	3
Peričnik (slap)	1/2	1	2
Vrata (do konca doline)	1	1	5
Aljčev dom v Vratih	1	1	4
Deschmannova koča	1	1	9
Triglavsko koča na Kredarici:			
1. skoti Kot ali Krmo	1 1/2	1	10
2. Vrata	1 1/2	1	12
Marije Terzije koča (skoti Krmo)	1 1/2	1	10
Vodnikova koča na Velem polju (skoti Krmo in Vrata)	1 1/2	1	9
Luknja (grelca)	1	1	6
Cez Luknjo v Trento in nazaj ali s povratkom čez sedlo Vesič v Kranjsko goro	1 1/2	1	10
Cez Kriške pade:			
1. v Kranjsko goro	1 1/2	1	12
2. v Trento	1 1/2	1	14
Begunski vrh	2	1	12
Čentr	2	1	13
Rjavina	2	1	13
Triglav:			
skoti Kot ali Krmo	2	1	14
" Vrata	2	1	16
" " in nazaj skoti Krmo ali Kot	2	1	16

Knjižica *Seznamek markiranih potov v področju "Slovenskega planinskega društva"*.

Izdalo in založilo "Slovensko planinsko društvo v Ljubljani".

Arhiv Emila Pevca

V Kamniško-Savinjskih Alpah je bila prva nadelana in markirana pot z Okrešlja na Kamniško sedlo leta 1876, na pobudo Johanna Frischaufa jo je uredil Janez Piskernik iz Logarske doline.

Glavno markiranje planinskih poti se je začelo z ustanovitvijo Slovenskega planinskega društva (SPD) 27. februarja 1893, ko so poleg glavnega ustanovili tudi markacijski odbor, ki je štel sedem članov. Že v prvem letu delovanja so bili markacisti zelo uspešni, slovenska planinska organizacija je označila 97 poti. Poglavitni namen markacijskega odbora je bil preprečiti Nemcem, da bi po naših gorah še naprej postavljali nemške napise in kažipote.

Markacija nas vodi v pravo smer.
Foto: Luka Ovčar

Pripravili so navodila, *Določila o zaznamovanju potov Slovenskega planinskega društva*, ki jih je *Planinski vestnik* objavil v 4. številki leta 1895.

Po prvi svetovni vojni so razmišljali o enotnem označevanju planinskih poti. Četrtega marca 1922 so za načelnika markacijskega odbora izvolili Alojza Knafelca, ki je na podlagi številnih poskusov in predlogov oblikoval markacijo, rdeč krog z belo piko v sredini – Knafelčevo markacijo. Predlagal je tudi rdečo smerno tablo z belim napisom. Oboje uporabljamo kot enotno označevanje planinskih poti še danes. Knafelc je svoja *Navodila za markiranje potov* objavil v 7. številki *Planinskega vestnika* leta 1922. Njegovo *Navodilo za jednotno markiranje potov* je leta 1924 izšlo tudi v drobni knjižici.

Po drugi svetovni vojni je PZS nadaljevala z enotnim označevanjem. *Pravila in navodila za markiranje*, ki jih je pripravil in uredil dr. Arnošt Brilej, so sprejeli na skupščini PZS januarja 1948 v Ljubljani in nato še na skupščini Planinske zveze Jugoslavije na Žabljaku pod Durmitorjem. S tem je bila Knafelčeva markacija razširjena na območje celotne nekdanje Jugoslavije. Markacisti še danes rišejo markacije, čistijo poti, včasih bolj, včasih manj uspešno skrbijo, da se poti ne zaraščajo, postavljajo in obnavljajo smerokaze in zimske markacije, opravljajo druga dela, sodelujejo s številnimi ostalimi prostovoljci in komisijami PZS in, ja, planinske poti še vedno vzdržujejo in markirajo prostovoljno. Več kot deset tisoč kilometrov poti. Koliko jih prehodi povprečen planinec na mesec, leto? Si lahko predstavljamo to dolžino poti? To je skoraj še enkrat več kot vseh kilometrov avtocest, hitrih, glavnih in regionalnih cest skupaj, kar znaša 6717 kilometrov. In naši markacisti za vse te kilometre poti skrbijo nesebično, prostovoljno, v svojem prostem času. ●

Izjemni radovljiški markacisti

Naši markacisti Srečko, Tone in Uika

Vse več je planincev, ki zahajajo v planinski in gorski svet, ki je v Sloveniji prepreden z več kot deset tisoč kilometri planinskih poti. Čudovito zgodbo o poteh in markacistih mi je povedal Srečko Polanc, danes predsednik Nadzornega odbora v Planinskem društvu Radovljica.

Leta 1985 ga je tedanji načelnik markacijskega odseka Tone Tomše poklical in mu predstavil svojo zamisel o okrepitvi markacijskega odseka. Zadolžil ga je, naj najde nekaj mož in fantov, ki bodo pripravljeni sodelovati. Srečko se je lotil te naloge z vso resnostjo in kmalu je pridobil nekaj fantov za delovne akcije na planinskih poteh. Tone Tomše je medtem zbolel in bil tri mesece v bolnici, tako da sta kar tam razvijala ideje in načrt dela.

"Skupina je bila leta 1986 že formirana. Seveda se je prva pojavila potreba po delu v domačih logih, in tako so fantje pričeli markirati po vrhovih okrog Kriških podov. Tone je naredil smerne table, ves potrebni material smo naložili v nahrbtnike in dva cekarja

ter se odpeljali z avtobusom v Mojstrano in nato peš v Vrata, kjer smo prespali. Naslednji dan smo nadaljevali pot na Kriške pode," je navdušeno pripovedoval Srečko Polanc. Srečko in fantje so popisali vse smerne table, ki so bile tedaj v skrbništvu PD Radovljica. Istega leta so napeljali prvo jeklenico na poti iz Drage na Prevalo, skozi Luknjo. Kline so naredili v kovinarskem oddelku šole Iskre, jeklenico so dobili v kmetijski zadruzi, luknje za kline pa so delali še s kladivom in dletom.

Leta 1987 se je pet tečajnikov odseka udeležilo tečaja za markaciste v Krmi. Odsek je zaživel, v najboljših časih je imel celo petnajst markacistov. Med prvimi akcijami so bila zahtevna dela pri markiranju poti na

*Odhod po obnovi poti
Mlinarica-Prisojnik,
avgust 1987
Arhiv PD Radovljica*

Tone Tomše je svoje izkušnje in znanje s področja markacijskega dela z veseljem delil tudi naprej. Arhiv PD Radovljica

Planjo, opremo so si sposodili pri Planinski zvezi Slovenije (PZS). Srečko je prepričan, da so si opremo lahko sposodili zaradi aktivnega in vestnega Toneta Tomšeta, ki je ves čas sodeloval pri organizaciji ter bdel nad delom odseka. Delovna akcija je trajala nekaj dni, fantje so spali v Pogačnikovem domu.

Seveda so bili fantje ponosni na opravljeno delo, in naenkrat so imeli večje ambicije. Sposodili so si agregat in temeljito uredili poti okrog Kriških podov, takoj zatem so začeli z deli na drugih zahtevnih poteh. Sledile so izjemne delovne akcije. Pot s Kotovega sedla na Jalovec – tokrat jim je potreben material dostavil na Kotovo sedlo helikopter, spali pa so v šotorih. Med obnovo poti jih je zajelo slabo vreme s sneženjem, zato so se za nekaj dni umaknili v Tamar. Naslednja zahtevna akcija je bila popolna obnova poti z Luknje čez Plemenice do Morbegne, kjer so se razdelili v dve ekipi in delali iz obeh smeri, z Luknje in z Morbegne. Tudi takrat so spali v šotorih. Pri obnovi poti na Škratlatico Srečko ni sodeloval, ker je bil takrat na Kriških podih. Fantje so spali v Bivaku IV in jih je šel obiskat. Vendar bi jih z obiskom strašno razočaral, če s seboj ne bi prinesel obveznega priboljška. "Pivo sem skrtil v ruševje za bivakom, in ko so me zagledali brez nahrbtnika, so jim vidno upadli obrazi," se je smejal. Le kdo bi jim po napornem dnevu to lahko zameril? Zahtevne akcije so se kar vrstile.

Še o marsikateri delovni akciji bi lahko pripovedovali, toda najbolj pomembno pri vsem je bilo dejstvo, da so fantje delali z veseljem, delo jim je bilo izziv, imeli so se *lušno*, zaupali so si in sklenili prijateljstva, ki trajajo še danes. Očitno je Tone Tomše hitro opazil, kako zanesljiv je Srečko, saj je bil že leta 1988 član komisije za planinske poti. Hkrati je bil član ekipe za izvedbo

tečajev za markaciste, gospodar koč na Kriških podih, pomagal je pri upravljanju doma Iskra pri izviru Završnice, ves čas je bil aktiven v Markacijskem odseku PD Radovljica, tudi kot načelnik odseka – in vse to poleg redne zaposlitve. Skromno je priznal, da je zelo ponosen na recenzijo drugega izida *Priločnika za markaciste*. "Včasih sem mislil, da bom srečal samega sebe, toliko vsega je bilo," je zatrdil Srečko.

Po letu 2000 je izjemno sposoben in močan markacijski odsek počasi pričel razpadati. Fantje so si ustvarjali družine in odhajali. Prav Tone Tomše je vztrajal, pridobil še kakšnega člana, v zadnjih letih svojega življenja pa pogosto delal le še s svojo življenjsko sopotnico Viko Meterc, in tako ohranjal odsek aktiven.

Vestna društvena sodelavca Tone in Uika

Tone Tomše je gore vzljubil že v otroških letih. V planinskih vrstah je sodeloval od rane mladosti. Načelnik markacijskega odseka PD Radovljice je bil v letih 1983–1988, 1991–1998 ter od leta 2000 do svoje prežgodnje smrti, skupaj kar 28 let. Planinske poti je dobro poznal, organiziral je delo in skrbel za redno vzdrževanje, vodil je vrsto evidenc o planinskih poteh in zahtevnem delu markacistov. Leta 1990 je bil izvoljen

Delovna akcija na Škratlatici, julij 1988 Arhiv PD Radovljica

za načelnika Komisije za planinske poti PZS. Delo je opravljal skrbno, vestno in odgovorno, svoje izkušnje in znanje je vedno delil s tistimi, ki so sodelovali z njim. Aktivno je delal za vzpostavitev katastra planinskih poti in sodeloval pri razpravah o Zakonu o planinskih poteh. Ob zaključku načelnštva je prejel zlati častni znak PZS za neizmerno požrtvovalno in vestno delo, razvoj markacijske dejavnosti, vsakodnevni trud in številna odrekovanja v vseh 21 letih vodenja komisije. Od leta 1985 je bil član Upravnega odbora PD Radovljica, bil je markacist, propagandist in podpredsednik. V letih 1995–2001 je bil predsednik PD Radovljica, to je bilo obdobje, ko je bila zelo poudarjena aktivnosti odsekov. Spremljal je vse delo v društvu, tako je kasneje prevzel vodenje gospodarskega odseka in aktivno skrb za oskrbo in vzdrževanje treh društvenih koč. Leta 2010 je sprejel še nalogo enega izmed podpredsednikov PZS. Tudi na tem področju je bil izjemno delaven, natančen in skrben.

S Tonetom Tomšetom sem se prvič srečala leta 2010 na sestankih Upravnega odbora PD Radovljica. Bil je izjemen mož, do katerega sem takoj začutila globoko spoštovanje. Širok spekter znanja in vedenja o planinstvu, delu društva, spoštljiv odnos do narave in do

vsakega posameznika, ki je skromno prispeval k delu društva, miren in spravljiv sogovornik, pa vendar odločen, ko je šlo za dobro društva, za varstvo narave, za skrb za planinstvo! S svojimi predlogi in zamislimi je spodbujal k napredku v vseh dejavnostih društva, od odsekov do poslovanja s kočami, močno je poudarjal skrb za planinske poti. Dejansko je bil srce društva, svoje ure in dneve je namenil delu za planinstvo. Zato je neskončno zbolela vest, ko se je nekega poletnega dne leta 2012 poslovil od vseh nas.

V naslednjem letu in pol je večkrat prišla k meni Vika Meterc, njegova življenjska sopotnica. Vedela sem, da je bila njegova pomočnica, da je bila z njim na delovnih akcijah, da ga je vozila na sestanke po vsej Sloveniji, v gore ... Vstopila je in zahtevala: "Daj, odpri računalnik, odtipkaj komisija za planinske poti. Veš, jaz ne znam z računalnikom, ampak ti bom povedala, kje boš našla." Najprej sploh nisem vedela, kaj iščem. Počasi sem spoznala, kako veliko sem se naučila od Vike. Bila je polna energije in optimizma, vendar sem v njenih pogovorih začutila tudi globoko žalost, ki jo je nosila v srcu, odkar je Tone odšel. Tako sva jeseni leta 2013 skupaj namestili nekaj smernih tabel s Poljske planine do Robleka. V nahrbtnika sva dali vsaka pol vreče cementa in sopihali v breg. Šli sva še pogledat možakarje, markaciste, ki so popravljali pot čez Rožo. Ves čas je pripovedovala, opozarjala na posebnosti na poti, na organizacijo dela, na dokumentacijo ob delu. Bila je izjemna učiteljica in neverjetno prijetna ženska. Zato sem po novem letu težko verjela njeni novici, da se počuti tako slabo, da je ne bo na sestanek. Le nekaj mesecev kasneje je odšla za Tonetom. Jaz jo pa še vedno, vsakokrat ko grem na Roblek, vidim, kako stoji na štoru in na drog pritrjuje smerno tablo. ○

Vika pritrjuje smerne table.

Foto: Jana Remic

Številni izzivi markacistov

Za večji pomen obhodnic

Komisija za planinske poti (KPP) PZS je na letošnjem zboru markacistov 6. aprila na Bledu dobila novo vodstvo z načelnikom Bogdanom Seligerjem na čelu. Zadali so si številne naloge, pred njimi pa so tudi novi izzivi.

Naloge KPP so določene s Statutom PZS, Poslovníkom Upravnega odbora (UO) PZS, Predsedstvom PZS in predvsem Pravilnikom KPP. KPP med drugim pospešuje dejavnost na področju planinskih poti, skrbi, da je vzdrževanje planinskih poti v skladu z Zakonom o planinskih poteh, splošnimi načeli varstva narave in stališči Komisije za varstvo gorske narave PZS, skrbi za usposabljanje markacistov in za sodobno, odgovorno in varno izvajanje aktivnosti na planinskih poteh, vodi seznam obhodnic, vodi seznam markacistov in inštruktorjev markacistov, seznam izdanih značk markacist PZS in diplom ter oznak inštruktor markacist; povezuje se in glede na interes sodeluje z drugimi komisijami in odbori znotraj PZS ter sorodnimi organizacijami doma in v tujini na področju številnih mednarodnih sodelovanj PZS; sklicuje in pripravlja Zbore markacistov; izvršuje sklepe Zbora markacistov, Skupščine PZS in UO PZS; vodi in organizira tečaje, izpopolnjevanja, seminarje, predavanja in druge oblike usposabljanj markacistov v skladu s programom komisije; izdaja pa tudi značke in potrdila za prehojeno Slovensko planinsko pot ter Razširjeno Slovensko planinsko pot.

Markacist na delu
Arhiv PD Kamnik

Odbori KPP in območni odbori

KPP ima tri stalne odbore, strokovni odbor za tehnična vprašanja, odbor za usposabljanje ter strokovni odbor za dokumentacijo in kataster planinskih poti, v katerih vsaka izmed za to določenih ekip opravlja specifične naloge s posameznega področja dela komisije. Pod odbor za dokumentacijo sodi med stalnimi nalogami sledenje in evidentiranje sprememb planinskih poti na terenu, vzdrževanje spletnega registra planinskih poti, urejanje lastniških razmerij in skrbništva poti, oživitvev obhodnic ter popularizacija in urejanje spremljajočih podatkov planinskih poti, kot so usmerjevalne table in varovalna oprema.

Odbor za usposabljanje, ki organizira in vodi tečaje, seminarje, usposabljanja, predavanja ter pripravlja strokovno literaturo in ostale pripomočke s področja planinskih poti, bo letos organiziral dva tečaja za markaciste, ki bosta sprejela po petindvajset kandidatov na posamezen tečaj. Organizirali bodo tudi sedem obnovitvenih usposabljanj (prejšnja izpopolnjevanja), zaključek tečaja za markaciste pripravnik, usposabljanje za nove člane tehnične skupine, v zadnjih letih zelo zaželeno usposabljanje za delo z motorno žago ter usklaževalni seminar vseh inštruktorjev markacistov.

Za bolj usklajeno delo na terenu delujejo v okviru vseh dvanajstih meddruštvenih odborov planinskih društev odbori za planinske poti, v katerih se markacisti planinskih društev dogovarjajo o skupnih zadevah na področju planinskih poti ter organizirajo in izvajajo skupna urejanja planinskih poti na dogovorjenem območju. Lep primer je odbor za planinske poti MDO PD Dolenjske in Bele krajine, kjer si markacisti medsebojno pomagajo in zelo dobro sodelujejo. Tako so po žledu organizirali več delovnih akcij, na primer maja 2014 so se zbrali iz številnih planinskih društev in pomagali kočevskim markacistom čistiti in urejati poti na Kočevskem.

Akcije na zelo zahtevnih poteh leta 2018

Tehnična skupina za letošnje leto načrtuje okoli dvanajset akcij na zahtevnih in zelo zahtevnih poteh, dodatno pa predvideva še interventne akcije v

visokogorju in sredogorju. V večini primerov bo šlo za zamenjavo, vzdrževanje in posodobitev različnih varoval (jeklenice, klini, skobe, ograje, stopnice, lestve). Med drugim so za leto 2018 predvidene akcije na Vrbanovih špicah, na poti čez Komarčo, na poti Dom Petra Skalarja–Postaja D, na Kranjski Rinki in na poti na Storžič čez Psico. Pri prevozu materiala, orodja in ekipe jim bosta priskočila na pomoč vojaški in policijski helikopter. V odboru bodo nadaljevali tudi v različnimi dosedanjimi projekti za vzdrževanje planinskih poti, kot so Panoramska pot Karavanke – Svinška planina, Krkine poti ipd.

Najstarejši markacist pri 91 letih

Trenutno je v tem letu v Sloveniji 738 registriranih markacistov. "Predvidevam, da bo številka v teku leta še zrasla. Lani jih je bilo namreč 760," je dejala strokovna sodelavka KPP Katarina Kotnik in dodala: "Število markacistov ostaja približno enako. Upamo pa, da se bo število mlajših markacistov z novim programom zvišalo. Povprečna starost markacistov je namreč 55 let. Najstarejši registriran markacist bo letos star 91 let, najmlajša dva pa 21." Mreža slovenskih planinskih poti šteje dva tisoč dve poti v skupni dolžini 10.064 kilometrov, kar pomeni, da pride v povprečju

na aktivnega markacista štirinajst kilometrov planinskih poti in je za delo prostovoljca, ki svoje delo opravlja v svojem prostem času, kar velik zalogaj, saj je za to treba povprečno okoli štirideset ur dela za pripravo, vzdrževanje, markiranje. Vzdrževanje planinskih poti je na podlagi Zakona o planinskih poteh v domeni markacistov, ki pa jim pri lažjih opravilih pogosto priskočijo na pomoč drugi prostovoljci planinskih društev, ki delajo pod nadzorom za to usposobljenih markacistov. Katarina Kotnik je o številu markacistov na posamezno društvo razložila: "Povprečno število markacistov na planinsko društvo je 3,8. Število markacistov se sicer od društva do društva zelo razlikuje, nekateri imajo celo samo enega ali nobenega, in si morajo pomagati s prostovoljci iz drugih društev."

Financiranje planinskih poti

Leta 2007 je bil sprejet Zakon o planinskih poteh, ki med drugim ureja gradnjo, vzdrževanje in označevanje planinskih poti. Zakon o planinskih poteh določa tri kategorije zahtevnosti poti, ki jih imamo v Sloveniji določene z zakonom – lahke, zahtevne in zelo zahtevne planinske poti, čeprav boste v nekaterih vodnikih našli razdelitev zelo zahtevnih v več podkategorij. V tujini pri financiranju sodelujejo lokalne skupnosti,

*Obnova poti na Kalški Greben
Arhiv PD Kamnik*

*Dobro označene poti so ponos naših markacistov.
Foto: Zdenka Mihelič*

saj so planinske poti del skupne turistične infrastrukture. Pri nas pa je po pripovedovanju načelnika KPP precej drugačna zgodba. Načelnik KPP Bogdan Seliger razloži takole: "Pri pripravi Zakona o planinskih poteh v povezavi s členom, ki ureja skrbniške pogodbe, je predstavnica ministrstva za finance izjavila, da država ne bo prispevala ničesar za urejanje planinskih poti, saj imajo društva članarino in naj s tem denarjem krijejo stroške urejanja poti. Seveda je to nekajkrat poudarila in zelo pazila, da ne bi razprava šla izven okvira, ki si ga je zastavila."

"V okviru prejšnje Slovenske turistične organizacije se je glede na vse večjo popularnost pohodništva po naročilu takratnega ministrstva za gospodarstvo usklajevala strategija pohodništva. V takratni prvi verziji so imele planinske poti zelo močno vlogo," pravi načelnik KPP in nadaljuje: "Seveda nismo iz tega iztržili ničesar. Mogoče le nagajanje, če je slučajno planinski izlet potekal po poteh, ki niso planinske. Na teh usklajevanjih je bil tudi lastnik firme, ki organizirano vodi tujce po naših planinskih poteh. Na vprašanje, ali bi kaj prispeval za urejanje poti, je podal zelo jasen kratek odgovor "Ne." s podobno razlago, naj kar društva urejajo poti, on bo pa že vodil, kjer bo hotel. Seveda, da bi se izognili možnosti, da bi zaradi omembe planinskih poti dali možnost prispevanja za njihovo urejanje, so iz naslednjih verzij strategij črtali planinske poti. Menda je sedaj neka druga uredba na to temo, v njej so tudi planinske poti, zato bi bilo dobro, da se to izkoristi v dobro vseh."

Ob tem je novi predsednik PZS Jože Rovnan na letošnji skupščini ob izvolitvi poudaril, da PZS za vnaprej za kritje stroškov vzdrževanja poti pričakuje podporo države in zunanjih virov: "Vse bolj množičen obisk gora pomeni tudi povečano obremenitev markiranih planinskih poti – največjega športnega objekta v Sloveniji. Za vzdrževanje mreže več kot deset tisoč kilometrov poti skrbijo markacisti, prostovoljci, materialni stroški vzdrževanja pa so pretežno na plečih planinskih

društev. V prihodnje bo zato nujno potrebno zagotoviti stalne zunanje vire financiranja, pričakujemo sredstva države, lokalnih skupnosti in turističnega gospodarstva."

Za večjo uporabo obhodnic

V Sloveniji je dvainšestdeset planinskih veznih poti – obhodnic, med njimi je tudi najstarejša planinska vezna pot v Sloveniji, Evropi in tovrstna na svetu: Slovenska planinska pot (SPP), ki je bila odprta leta 1953. Za lokalne obhodnice skrbijo planinska društva. Nosilec SPP je Planinska zveza Slovenije, skrbniki odsekov SPP pa so planinska društva. "Imamo mrežo planinskih poti, imamo Zakon o planinskih poteh, imamo obhodnice. Omenjeni zakon ne govori o vnaprej določenih relacijah, ampak pokriva celotno mrežo planinskih poti. Vnaprej določene relacije, ki jih zakon podpira, so t. i. obhodnice kot posebnost, ki se je s SPP začela dejansko pri nas. Obhodnice, ki smo jih sprva imenovali transverzale in iz tega izhajajoče vezne, krožne in točkovne poti. Izraz obhodnica pomeni pot, po kateri naredimo obhod, se pravi, če je nekje ena pot (ali hodnik) npr. zaprta, jo je treba obhoditi (angl. bypass). Izraza transverzala pa ne uporabljamo več," je razložil novi načelnik KPP.

Zaradi zmanjšanja obremenitve terena in zaradi težav, ki jih preobremenitve prinašajo, že kar nekaj časa KPP in PZS spodbujata planince in planinska društva, naj se pohodi in izleti čim bolj razpršijo in razporedijo po celotni mreži planinskih poti. "Poskrbeti moramo, ne le v okviru KPP, da bodo naše poti varne, pa ne zaradi morebitnega stanja na terenu. Doseči moramo boljšo odzivnost skrbnikov v primeru zaznanih problemov. In ker imamo obhodnice, jim moramo dati večji pomen in primerno prepoznavnost na terenu. Če bomo znali narediti dober router (traso in program, op. ur.) poti za uporabnike poleg kakovostnih zemljevidov, je to prava rešitev," je ob tem še poudaril pomembnost urejenosti planinskih poti Bogdan Seliger, ki bo od letošnjega aprila poln elana vodil KPP PZS do leta 2022.

Dan slovenskih markacistov

Od leta 2013 KPP skupaj z izbranim planinskim društvom pripravlja Dan slovenskih markacistov, katerega idejni pobudnik je bil Tone Tomše, pokojni dolgoletni načelnik KPP. Dogodek se je tako v začetku imenoval Tončkov dan. Namen tega dne je vseslovensko srečanje markacistov in skupno urejanje planinskih poti na območju, izbranem z razpisom. Dosedanji dnevi so potekali leta 2013 v okolici Vršiča, leta 2014 v Posočju, naslednje leto na območju Smrekovškega pogorja, predlani na kočevskih planinskih poteh, lani pa v Logu pod Mangartom z okolico. Če je bilo na prvem dnevu 42 markacistov iz 21 planinskih društev, je bilo v Logu že 88 markacistov iz večine naših planinskih krajev. Letošnji vseslovenski praznik markacistov bo 7. julija, ko prav tako pričakujejo zelo dobro udeležbo, saj se s skupnimi močmi na poteh veliko naredi in se hkrati prijetno povese. ○

Na hrbtih opreme za žakelj cementa

Z markacisti na akciji

Si predstavljate slovenske poti nemarkirane, take kot so jih v 19. stoletju dobili v roke prvi nadobudni gorniki v želji, da bi gore približali ljudem? Po eni strani si verjetno predstavljate – vladal bi večji mir, skorajda kot bi se sprehajali v raju, nikjer smeti, tišina bi nas spremljala, poti in gorski svet bi bili namenjeni le izbrancem.

Vendar je vseh teh izbrancev čedalje več, in da se ne bi izgubili, smo lahko samo srečni, da imamo pridne in požrtvovalne markaciste, ki planinske poti markirajo, vzdržujejo in oskrbujejo, da se lahko mi, planinci, gorniki vseh zvrsti, podajamo nanje in uživamo v gorah, razgledih in čudovitih doživetjih. Od nekdanj sem z občudovanjem razmišljala, težko pa si predstavljala, kako markacisti opremljajo in vzdržujejo naše najzahtevnejše poti. Klini, jeklenice na predelih, kjer se, ko jih srečno premagaš in se nanje ozreš nazaj, samo čudiš, kako je mogoče, da je nekdo vse to

uredil, napeljal jeklenice, zavrtal kline ... Le kje je stal, kako vrtal in kako je vso tehniko privlekel na to poličko?

Moja radovedna žilica in sodelovanje v *Planinskem vestniku* sta mi dala možnost, da mojstre vertikalnih poti in jeklenih vrvi opazujem v živo. S tehnično ekipo markacistov KPP PZS sem se lanskega oktobra dogovorila, da jih lahko spremljam na njihovi akciji na Poncah. Ponca so mi že sicer ljub del naših gor, nič kaj obljuden, predvsem pa so tam predeli, ki mi s svojimi pogledi zaustavijo dih od lepot in prepadnih

Zbrani markacisti obeh akcij tega dne
Foto: Zdenka Mihelič

*Jeklenica je napeljana, začenja se dokončanje del.
Foto: Zdenka Mihelič*

strmin. Istočasno je potekala delovna akcija na Bavškem Grintavcu, kjer so naši markacisti prav tako v enem dnevu opravili velikopotezno delo in popravili pot, ki je bila do tedaj zaradi podora tri mesece zaprta.

Vodja akcije na Poncah je bil Boštjan Gortnar, takrat član izvršnega odbora Komisije za planinske poti PZS in nekdanji dolgoletni vodja tehnične skupine markacistov, ki skrbi za vzdrževanje zahtevnih in zelo zahtevnih poti v naših gorah. Boštjan mi je med vožnjo do Vršiča, kjer nas je pobral helikopter, in prav tako na poti nazaj povedal marsikaj zanimivega.

Na samem terenu pa seveda ni bilo prav veliko priložnosti za izmenjavo besed in za odgovore na moja številna vprašanja. Na akcijah ni nepotrebnega debatanja. Je trdo delo, nenehno koordiniranje, veliko skakanja z enega delovnega mesta na drugo, z lokacije z materialom in opremo do delovišča; gre za nenehno sodelovanje, sporočilne poglede, kratke in že prej dogovorjene kretnje, kaj kdo potrebuje itd. Gre za usklajeno delovanje skupine, ki se je kalila na mnogih dosedanjih akcijah na zahtevnih in najzahtevnejših terenih. In tokrat je šlo tudi za časovno tempirano delo, saj smo bili vezani na helikopter, v katerega smo poskakali ob dogovorjenem času na dogovorjenem mestu pod Srednjo Ponco – prepeljal nas je nazaj na Vršič do naših jeklenih konjičkov. Tako je v nadaljevanju zapisan izbor najinega pogovora, na slikah pa si oglejte utrip odlične in uspešne akcije na Poncah, kjer je pot po grebenu med Srednjo in Visoko Ponco popravljena, zamenjani so visoki klini ter napeljana nove žične vrvi oz. jeklenice.

Boštjan, kaj pomeni, da je planinska pot urejena?

Planinska pot je urejena, ko je normalno prehodna – da na njej ni nobenih takih ovir, ki bi preprečevale varno gibanje po teh poteh – in lepo označena, da se planinci ne zgubljajo na poti. To je tudi naše vodilo pri označevanju, vzdrževanju in popravilu planinskih poti. Skalna ali druga pot ne sme biti nevarna zaradi na primer podrtih dreves, poškodovanih varoval ali drugih poškodb. Naloga markacistov je, da poškodbe odpravijo in skrbijo, da so poti urejene, označene, markacije pa lepo vidne in na pravih mestih.

Pa vendar varno urejene in zavarovane planinske poti še niso zagotovilo, da se bodo planinci varno povzpeli na vrh in sestopili z njega. Za varnejši korak morajo veliko narediti kar sami, torej se psihično in kondicijsko pripraviti. Drži?

Seveda. Prva obveza planincev je, da kamorkoli se podajajo, najprej pridobijo primerne informacije, kakšna je pot, kakšne zahtevnosti je, ali sta pot in tura primerni njegovi psihofizični pripravljenosti, ali je sam zmožen prehoditi pot. Skratka, tu je še vedno planinec sam odgovoren. Urejenost poti mu ne daje zagotovila, da bo prišel varno na vrh ter sestopil v dolino in domov, če sam ni dovolj usposobljen, ni primerno kondicijsko in psihično pripravljen, nima ustrezne opreme itd.

Na leto markacisti na planinskih poteh opravite veliko ur dela. Na zahtevnih in zelo zahtevnih planinskih poteh je letno okoli dvajset akcij. Dve sta bili sredi oktobra 2017 – ena skupina

je popravljala pot na Poncah in ena na Bavškem Grintavcu. Kako je bilo na Poncah, kjer ste bili vodja vi?

Zadnja leta na akcijo ne grem več kot udeleženec, običajno sem vodja ali vsaj pomočnik vodje. Akcija je potekala v enkratnem okolju, gore so bile čudovite, razgledi izjemni, vreme prav tako, macesni obarvani v jesenske barve, toplo je bilo. Naredili smo skoraj vse, kar smo načrtovali. Predvsem pa je pri teh akcijah pomembno, da se vrnemo v dolino varno, vsi zdravi, sicer utrujeni, a zadovoljni, da smo akcijo srečno in uspešno izvedli. Naredili pa smo glavno stvar, ki smo si jo zadali za to akcijo. S Srednje Ponca na Visoko Ponco nad dolino Tamar je greben, kjer je bila železna žična ograja oz. jeklenica ukrivljena, tam ni bilo več varno hoditi, in je bil že čas, da jo popravimo oz. zamenjamo. Namen smo imeli popraviti še dve drugi jeklenici, eno smo uspeli, druga pa je bila že preveč na poti proti dolini, in ker smo bili vezani na helikopterski prevoz, s katerim nam pomaga Slovenska vojska pri prevozu opreme in udeležencev na akcijah, sem se odločil, da spodnjo pustimo za naslednjič. Spodnja tudi ni toliko poškodovana, da bi bil prehod nevaren ali kritičen, a vseeno si želimo to urediti; ostala bo za leto 2018.

Predvsem pa je pri teh akcijah pomembno, da se vrnemo v dolino varno, vsi zdravi, sicer utrujeni, a zadovoljni, da smo akcijo srečno in uspešno izvedli.

Na Poncah ste pred petindvajsetimi leti prav tako vodili akcijo – bila je vaša prva. Kakšne spomine imate nanjo, trajala je več dni, in ali jo lahko primerjate z zadnjo?

Ja, to je bilo leta 1992. Meni je vsaka akcija prijetna. Nimam kakšnega posebnega spomina na neko akcijo – vsaka je posebna, ene imajo več pridihov dogodivščin, na eni več delamo, na drugi bolj uživamo pri delu, uživam pa na vsaki. Na obe akciji imam lepe spomine. Pred petindvajsetimi leti je akcija trajala šest dni, dva dneva smo imeli slabo vreme, na akciji je bilo devet markacistov, vso opremo smo od Doma v Tamarju do Srednje in Visoke Ponca morali prenesti na hrbtih, to je nekaj sto kilogramov opreme – od orodja, ki ga uporabljamo, materiala, jeklenic, klinov. Najbolj pa mi je ostalo v spominu, kar sem takrat napisal v poročilu: "Akcijo ocenjujem kot uspešno. Kako uspešna je bila, pa bomo videli čez leta." Po petindvajsetih letih ugotavljam, da smo akcijo takrat izvedli zelo uspešno, saj je bilo zadnje tako obsežno popravilo poti prvo v vsem tem času. Pa kljub temu ni bilo veliko popraviti.

Pred petindvajsetimi leti ste morali vse znositi na ramenih iz Tamarja do Srednje Ponca, tokrat vam je na srečo priskočil na pomoč helikopter Slovenske vojske. Seveda pa ste od mesta spusta s

helikopterjem do delovišča morali vse stvari – od težkega agregata, vrtalke, podaljškov, dolgih in krajših klinov, številnega orodja in jeklenic – znositi na ramenih. Koliko kilogramov je vsakič na ramenih?

Vsakdo nese po svojih zmoglostih. A okoli petnajst kilogramov si gotovo vsakdo vsakič oprta na svoja pleča. Če nese kaj manj, je že precej lahko, najtežji tovari pa znašajo okoli trideset kilogramov. Vsak član je torej nosil najmanj vrečo cementa, petnajst do dvajset kilogramov je kar normalen tovor.

Helikopter pripelje stvari in ljudi do neke točke, tokrat na Srednjo Ponco, od tam pa smo opremo znosili naprej. A že to, da nam je helikopter stvari pomagal pripeljati do Srednje Ponca, do katere je iz Tamarja markirano tri ure povprečne hoje z normalno težkim planinskim nahrbtnikom, kaj šele s kakšnim tovorom, je več kot odlično, zato smo hvaležni Slovenski vojski za tako lepo pomoč.

Pred to akcijo sem malo za šalo malo zares stehal agregat in ostalo opremo. Na akciji smo znosili okoli sto petdeset kilogramov do mesta popravila, in to po tistem zahtevnem grebenu.

Markacisti na zelo zahtevnih poteh ste ob popravilu ali zamenjavi jeklenic, klinov pripeti v steno in v rokah držite težka orodja. Praktično tvegate

življenje za hobi, prostovoljno veselje, da bi mi lahko varneje hodili v gore.

Že sama planinska pot, ki je zelo zahtevna ali zahtevna, je nevarna; potrebna je velika previdnost, sploh če imaš v rokah še orodje in iščeš tisti pravi položaj, v katerem imaš največjo moč, da najbolj udobno delaš. Biti moraš seveda privezan, včasih visiš nad prepadom, zaupaš vrvm, na katere si pripet – kakor jim zaupajo na primer reševalci, alpinisti in vsakdo, ki se ukvarja z višinskimi deli. In seveda, vsaka taka stvar je tvegana. Morebiti tudi zato, ker takrat okrog tebe ropota vrtalka, agregat ..., in ne slišiš, če ti kdo kaj reče ali ti preti nevarnost. Moraš biti zelo pozoren, sploh kje

Boštjan Gortnar napenja jeklenico, da bodo planinci lahko varneje prešli ozek greben.

Foto: Zdenka Mihelič

Delo je uspešno opravljeno, skupina se s helikopterjem vrača na Vršič.
Foto: Zdenka Mihelič

pod kakšnim bregom ali previsom, in če je nad teboj še planinska pot. Zato po navadi te poti zapremo, da nam ostali planinci ne povzročajo nevšečnosti, takrat ko delamo.

Kljub zapori poti pa ljudje pogosto ne upoštevajo opozoril ...

Ko smo pred leti popravljali pot na Malo Mojstrovko nad Vršičem, so planinci hodili mimo, oprijemali so se kablov, za katere so mislili, da so vrvi, namenjene oprijemanju. Večina se jih je ob srečanju z nami zelo čudila – kot da se gorske poti, po katerih jo tako radi mahnejo ob koncih tedna, urejajo same od sebe.

Planinci lahko svoja opažanja o kakršni koli poškodbi poti ali njihovi neustrezni urejenosti (slabe markacije, zaraščenost ipd.) sporočite na elektronski naslov poskodbe.poti@pzs.si. Navedite še, na kateri poti ste opazili poškodbe ali pomanjkljivosti, in jih na kratko opišete. Če je mogoče, opisu dodajte fotografijo poškodovane poti.

Predvidevam tudi, da imate markacisti tehnične skupine veliko kondicije in ste brez vrtoglavice, glede na to, kje vse popravljate poti.

Ja, prav res. Če gre nekdo plezat v skale, se mora najprej prepričati, da nima vrtoglavice, ki bi ga pri napredovanju in v našem primeru tudi pri delu ovirala. Kondicija pa je nujno potrebna. Če hočeš hoditi v hribe, če hočeš biti planinec, še posebej pa markacist, moraš imeti kondicijo, moraš biti dobro pripravljen. Na akcijah je veliko hoje, vzpenjanja, sestopanja, delo poteka ves dan.

Ko takole premišljuješ, ste kot alpinisti, le da po stenah in grebenih ne plezate, ampak jih opremljate, in prav tako poznate vozle, alpinistične prvine in vse drugo. Katere veščine morate obvladati in kako jih pridobite?

Prvine plezanja, vozlov, varovanja, samovarovanja, paziti pa moramo tudi na varovanje narave. Pot moramo opremiti tako, da ostane nepoškodovana čez zimo. Zato opazujemo, kje in kako se gibajo snežne gmote, plazovi, kje skale letijo v dolino, saj nam vse to poškoduje jeklenice in kline. Take izkušnje pa pridobimo z leti.

Kdaj se odločite za popravilo oz. obnovo neke zahtevne ali zelo zahtevne planinske poti? Kje dobite informacije o poškodbah?

Informacije pridejo predvsem od planincev, zbirajo jih na Planinski zvezi Slovenije in v tistih društvih, ki so skrbniki določenih planinskih poti. Informacija torej pride s terena. Ko dobimo obvestilo, da je pot poškodovana, gremo pogledat pot, kakšna je poškodba – ker imajo vsake oči svojega *malarja*. Nekatere poškodbe so resne, nekatere pa niso *še zrele* za popravilo. Poškodbe ocenimo in se odločimo, ali bomo pot oz. odsek poti popravili še tisto leto ali bomo počakali na naslednje. Vsekakor pa so podori, ki se sprožajo čez leto, tisti, ki naredijo veliko škode, uničijo pot, zato pot zapremo, nato čakamo, spremljamo dogajanje na poti in se odločimo, kdaj jo bomo popravili.

Kateri so glavni vzroki za poškodbe zelo zahtevnih poti in planinskih poti?

Na prvem mestu so vsi fizikalni vplivi v gorah, največkrat so to sneg, led, skalni podori, ki padajo na jeklenice. Da pa bi kakšna jeklenica propadla zaradi zoba časa, tega ni. Problem je torej sneg, ki se obesi na jeklenice; skale, ki padejo na jeklenice in kline – jeklenico dobesečno odsekajo, ob klinu pa skale razpadejo od zmrzali, klin pade ven, jeklenica pa nič več ne služi svojemu namenu.

Svoje delo markacisti opravljate prostovoljno, tudi vsi vi v tehnični skupini, ko se podajate na zelo zahtevno in naporno delo v visokogorje. Na akciji ste bili na primer tokrat v ponedeljek, na dela neprost dan. Kako usklajujete delo in službene obveznosti?

Zase lahko rečem, da me v službi razumejo in vsa leta podpirajo ta moj hobi, za kar sem res hvaležen. Odbrijo mi dopust, seveda za to dam svoje dopustniške dni. Ker smo vezani na lepo vreme in helikopterski prevoz, ko imajo prost termin – si moramo tudi mi takrat vzeti čas. Včasih za to izvemo le nekaj dni vnaprej. Za konec najinega pogovora ter tistega lepega in uspešnega dne je Boštjan Gortnar, ki je kot prostovoljec dejaven tudi na drugih področjih in katerega najljubša gora je Jalovec, vsem skupaj zaželel čim več lepot in doživetij: "Naj nam nikoli ne zmanjka veselja hoditi v gore, znati uživati na poteh in ne iskati ne vem kakšnih ciljev, ampak iskati užitke na poti, čuditi se, kakšno prečudovito naravo in gore imamo v Sloveniji." ○

Trenutek

Marko Mavhar

Z Markom sva se dogovorila za plezanje v mojem najljubšem kotičku gorskega sveta.¹ Stene nad Okrešljem ponujajo vrsto možnosti in nam omogočajo, da spoznavamo telo in duha v naravnem, včasih surovem okolju, polnem pustolovščin.

Stene imajo že same po sebi mističen prizvok. Ti zidovi, ki se dvigajo pred nami in segajo visoko v nebo, da njih senca lega na nas, se velikokrat zdijo tako nedostopni ... Pa vendar nam, če se jim prepustimo in nam dovolijo objem, pokažejo svojo globino. Sleherno življenje navdajo z neizmerno toplino. S ponižnostjo in velikim spoštovanjem vedno znova in znova zrem v ostenja nad spokojno dolino. Toliko zgodb nosijo, da jih je nemogoče zlit v eno samo knjigo. V njih se učimo biti ponižni in preprosti. Pa ne v materialnem smislu, kot da so alpinisti nekakšni samarijani ali asketi. To je način življenja, ki izvira iz notranjosti. Učijo nas, da smo ponižni v sebi, učijo nas krotiti *ego*, ki se nemalokrat razbije ob trdnih in surovih skalah, da se lahko zares začutimo, da spoznamo tisto, kar zares smo.

Veliko je trenutkov, ko sem nemočen drgetal od mraza in strahu in že skoraj s polnimi hlačami upal, da bo stena ob naslednjem gibu pokazala milost. Včasih se sprašujem, čemu vse to. Gore nam tukaj pokažejo pravo bit. Nagradijo nas z najlepšo vrednoto tega sveta, da živimo v trenutku, ko se zavedamo sebe in okolja. Še nikoli poprej nisem tako spoštoval življenja kot v trenutkih, polnih negotovosti in skrivnosti. Trenutki, ki jih dejansko živiš, se najgloblje vtisnejo v našo knjigo spominov, in ko brskam po tej knjigi, vrejo na površje tako močni občutki, kot da bi jih doživljal tisti trenutek.

Vzpon, ki sva ga opravila z Markom, je zagotovo eden od takšnih trenutkov. Markova družba mi veliko pomeni. Spoštujem njegov odnos do gora in velikokrat mi je kot nekakšen smerokaz, ki me usmerja, da zaradi strahu, ki nas velikokrat hromi in onemogoča našo življenjsko pustolovščino, ne zaidem na stranpoti.

Snega je v teh koncih toliko, kot ga še ni bilo, odkar obiskujem ta prečudoviti svet. Gore so tako okrašene s snežnimi kristali, da jih komajda prepoznaš. Odeje v belo snežno odejo so videti kot iz pravljice. Stene so okovane v led in sneg. V takšnih razmerah postane plezanje ena sama umetnost gibanja. Zasneženi prehodi se odpirajo nad tabo in samo slediš ledeni progi. Trd sneg pozira konice cepinov in jih stiska v močan objem, da jih komaj iztrgaš. Tu in tam se na kakšnem skalnem otočku blešči star klin, ki se ga tako razveseliš, da je veselje že nepopisno, saj je ta stari klin pogosto edino varovanje. Razdalja med varovanji pa

se ponekod približuje meji, ko se že sprašuješ, zakaj si sploh privezan na vrh.

Medtem ko je stena višek fizikalnih zagat ponudila na sredini, kjer ga je začinila z edinim kopnim odstavkom, ko je bilo treba s cepini popraskati čez rahlo previsen kamin, pa je na koncu smeri pokazala pravi obraz.

¹ Marko Mavhar je z Markom Volkom marca letos preplezal lepo in pozimi precej zahtevno Igličevo smer v Mali Rinki.

Pred nama se dviga še zadnja težava. Nemo zrem navzgor v gladko ploščo, ki meri dober raztežaj vrvi. Tukaj ni mogoče narediti varovanja. Ponižno si še zadnjič ogledam položaj in potihoma molim, da je dovolj ledu. Marko me varuje na varovališču, na sidrišču zaradi varnosti zabijeva še en klin, nato pa počasi zarišem navzgor.

Opustil sem misel na varovanje, in ko sem se prepustil, je stena ponudila dovolj ledu za varen vzpon. Samo prepustiti sem se moral in začela sta se ples in igra ravnotežja, predvsem pa zaupanje samemu sebi. Za spremljavo je skrbel gorski orkester, ki so ga sestavljali orkanski veter in snežni plazovi, ki so zamolklo igrali svojo simfonijo v južni steni Mrzle gore, da se je tresel ves Okrešelj.

V slabih šestih urah se nama je uspelo prebiti do roba stene. Veselje je še vedno neizmerno, kajti zavedava se velike mere izkušenj, ki sva jih pridobila. Pustolovščina je za nama, prav tako pa tudi trenutek, ki ga ne bo mogoče pozabiti. ●

V Igličevi smeri pozimi
Foto: Marko Mavhar

Mire Steinbuch

Trpljenje me bogati

Pogovor z Ines Papert

Po padcu berlinskega zidu se je iz NDR zaradi boljše službe preselila pod bavarske Alpe, kjer je odkrila vertikalo in začela hoditi v hribe. Je ledna in skalna plezalka, ki obvlada tudi kombinirano plezanje. Zmagala je na več kot dvajsetih tekmah svetovnega pokala v lednem plezanju, štirikrat je bila skupna zmagovalka.

Med plezanjem v Maroku si je poškodovala ramo. Takoj po napornem okrevanju je odšla v Nepal, kjer je novembra 2013 po novi smeri v solo vzponu kot prvi človek dosegla vrh Likhu Chulija, 6719 m. Bila je prva ženska, ki je preplezala kombinirano smer M11. Odlične vzpone ima tudi v zimskih smereh na Škotskem.

Ines Papert v Patagoniji

Foto: Thomas Senf

Za ogrevanje začniva z začetnimi vrsticami vaše knjige *Vertical – Life on the Steepest Faces*. V eni izmed njih pravite: Trpljenje me bogati. V kakšnem smislu?

Pravzaprav gre bolj za hvaležnost. Uživam v športnem plezanju in če so temperature zmerne, še bolj. Trpljenje ni zabavno, a je včasih del izkušnje. Ste slišali za trditve, da teže ko si nekam prišel, bolj se boš tega spominjal in srečnejši boš? Tako je s trpljenjem, a če se trpljenje konča na vrhu gore, toliko bolje. Ne gre za to, da bi bivakirala pred domačimi vrati, da bi tu in tam malo trpela. Zares cenim toplo posteljo, toda če bi vedno spala v topli postelji, bi verjela, da so to normalne razmere.

Tu je še ena: "Male radosti so tiste, ki so moje resnično razkošje." To je zelo podobno maksimi našega pokojnega satirika, pesnika in humorista Frana Milčinskega - Ježka, ki je rekel: "Sreča je v majhnih stvareh." Torej, katere so vaše najljubše majhne stvari?

Moja blazina za pod glavo s prošenim polnilom, ki je prenerodna in pretežka, da bi jo nosila s seboj. Včasih jo med bivakiranjem pogrešam. Zbuditi se ob dobri, sveže zmleti kavi, pripravljeni na italijanski način, je nekaj, kar neizmerno cenim, posebno po dolgi odpravi, enako kot vroč tuš zvečer. Rada sama kuham; po navadi je na odpravi kuhar, ali pa samo vlijem vročo vodo v vrečko z dehidrirano hrano. Drugače pa ničesar preveč ne pogrešam.

Doslej ste napisali dve knjigi. Na splošno je v alpinizmu mnogo več moških, ki pišejo knjige, kot žensk. Zakaj ženske tako redko izdajo knjigo o svojem plezalskem življenju?

O tem lahko samo ugibam. Ker JE manj alpinistk kot alpinistov? Verjetno ne ustreza ženski miselnosti, da bi delile svoje uspehe in dosežke. Tu je še dejstvo, da večina žensk po rojstvu otrok konča plezalsko kariero. Kar pomeni, da bi bila ženska zgodba krajša od moške.

Ne zanima vas "višje, hitreje, dlje", ali preseganje rekordov, temveč je slog tisto, kar vas spodbuja. Kaj je za vas najpomembnejše pri slogu?

Veseli me, da ste to prepoznali. Ne, nikoli ne gledam na uro, da bi izračunala, kateri rekord lahko podrem. Vedno pogledam, zato ker me zanima, če sem dovolj hitra, da bom po plezanju, teku, turnem smuku ... lahko skuhala kosilo za svojega sina, ko se bo vrnil iz šole. In da, to mi ne pomeni dosti. Vredno se mi zdi poskusiti na oko privlačno linijo (nepreplezana smer je vedno pustolovščina) ter tu in tam potisniti svoje meje v alpskem slogu, z malo opreme in v tako kratkem času, kot se da. Takrat ko lahko izkoristiš samo krajša okna lepega vremena, kot sva jih (Luka in jaz) na Kizil Askerju,¹ na primer.

¹ Kizil Asker, 5842 metrov, na meji med Kirgizijo in Kitajsko. op. (M. S.)

Poznate svoje meje, skrbno se pripravite za vsak podvig in podrobno pretehtate tveganje. Koliko zaupanja vredno je to preračunano tveganje?

Ko gledaš fotografijo gore, lahko izbereš objektivno najvarnejšo linijo, tako da se ogneš plezanju pod visečimi seraki, na primer. Vendar so še vedno tveganja, ki jih doma ne moreš predvideti samo iz opazovanja fotografije. Moraš priti do stene, poslušati (padajoče kamenje), pazljivo opazovati, vendar med plezanjem alpskih smeri še vedno potrebuješ kanček sreče. Žal stoddotne varnosti ni, toda bodimo pošteni, tudi vožnja v avtu se zdi včasih malo tvegana. Kakorkoli že, potrjeno je, da pogosteje ko nekaj počneš, večja možnost je, da boš zašel v težave ali celo umrl. Izbiram vzpone, ki jih lahko dobro opravim, kakovost je pred količino. Svojo lekcijo sem se naučila pri zelo ambicioznem poskusu v neki smeri v Dolomitih, ko vremenska napoved ni bila dovolj točna. Leta 2005 sem se hudo poškodovala, in imela srečo, da se nisem ubila. To so bili časi, ko nisem mogla brez gora. Zelo motivirana, premalo kritična in zelo neizkušena.

Rodili ste se v Nemški demokratični republiki. V otroštvu in mladosti ste pogrešali svobodo. Zdaj vas zelo privlačijo divji oddaljeni kraji. Mislite, da zaradi tistega pomanjkanja svobode ali zaradi

čiste lepote takih krajev?

O tem veliko premišlujem. Da, omejitve, ki smo jih imeli, ko je šlo za potovanje, so bile res mučne in svoboda, ki jo zdaj uživamo, je še vedno nekaj, s čimer se zjutraj prebudim in pomislim: Presneto, zelo smo srečni, da lahko potujemo po svetu. Samo potovati je eno, plezati v tisti čisti lepoti gora pa je dodatna dimenzija.

Zakaj ste nehali tekmovati v svetovnem pokalu lednega plezanja?

Osvojila sem več, kot sem si v sanjah kdajkoli domišljala, in seveda sem (bila) zelo tekmovalna oseba. Toda zmagati na vseh tekmah leta 2006, samo nekaj mesecev po hudem zlomu noge, je zadostovalo, da sem se dokončno odločila. Med tekmovanji sem po vsem svetu srečala mnogo zanimivih ljudi, a tudi zelo zatežene plezalce – in to ne samo na plastiki. V izolaciji pred tekmo sem poslušala njihove zgodbe in kmalu sanjala o še več – da bi spet plezala v gorah, z novimi izkušnjami, ki sem jih dobila med tekmovanji. Pri tekmah sem pogrešala skupinski duh; plezanje v gorah s prijatelji je intenzivnejše, avantura na drugačni ravni. S pokalom v lednem plezanju se je začelo novo poglavje v mojem življenju. Dobila sem priložnost, da s plezanjem zaslužim dovolj za življenje (kar sicer ni bil moj prvotni namen), denar od nagrad, in še nekaj od sponzorjev, je

Ines Papert pleza v Veliki strehi, 7b+, v smeri Riders in the Storm v Centralnem stolpu skupine Paine, Patagonija, Čile.

Foto: Thomas Senf

ravno zadoščal, da sem pustila službo fizioterapevke in uresničila sanje o potovanju in plezanju.

Vas led privlači bolj kot skala?

Zelo me pritegne, morda zato, ker je tako občasen. Zime so kratke, v mesecih, ko čakaš na led, si vedno bolj vznemirjen. Toda če sem odkrita, res plezam precej več v skali, kajti preostalega dela leta je skoraj devet mesecev in ponuja toliko možnosti. A plezanje dolgih smeri na visoko goro v Himalaji, kamor je treba priti z izkušnjami v skali in ledu, je tisto, kar je zame najprivlačnejši cilj. Alpsko ... torej bolj ko je plezanje izpostavljeno in daljše, tem bolje. Če je kaj ledu, še bolje.

V uvodu knjige *Vertical – Life on the Steepest Faces* pišete, da vam sin Emanuel pomeni mnogo več kot gore, vendar ste se odločili za kariero poklicne plezalke. Ko ste postali mama, je mnogo ljudi pričakovalo, da boste opustili plezanje, a to ni bilo v vašem načrtu. Kako ste uspeli biti dobra mati samohranilka in hkrati ena najboljših vsestranskih plezalk na svetu?

Zdi se mi, da je bolj odločilo življenje, ki ga živim, kot obratno. Manu je bil eden glavnih razlogov, da sem tekmovala šest let zapored. S seboj sem ga jemala na večino tekem in nikoli ni bilo videti, da se je naveličal potovati. Torej sva s tem nadaljevala, dokler nisem nehala tekmovati. Skupaj sva bila na mnogih izletih, toda pri nekaterih posebnih projektih sem ga morala pustiti doma. Zaradi ogromne pomoči njegove babice sem se vedno lahko osredotočila na vzpone. Ko sem doma, se delam, da sem najboljša mama na svetu, kar drži za osemdeset odstotkov časa. Če bi morala vsak dan preživeti po osem ur v pisarni, ne bi bila toliko skupaj. Ni mi treba imeti slabega občutka, enostavno sem srečna, ker lahko vsak dan sama načrtujem in se mi ni

treba ravnati po nikogaršnjih pričakovanjih in zamislih – to je natančno tisto, kar si želim.

Kako sta z Luko Lindičem postala soplezalca? Kako je vaše mnenje o njem?

Luko sem srečala pred leti v Chamonixu na nekem dogodku najinega skupnega sponzorja z oblačili. Veliko vem o slovenski mentaliteti in veščinah, ko gre za alpsko plezanje. Vedno me je zanimalo, kakšne skrivnosti imajo vaši alpinisti, da so v gorah tako močni. Luka je bil najboljši primer, mlad, motiviran in resnično inteligenčen glede zamisli in odločitev. Pogovarjala sva se o nekaterih idejah, izmenjala telefonski številki, vendar se nisva uspela dogovoriti. Imela sva vsak svoje zamisli in cilje, toda o idejah sva vedno razpravljala. V nekem trenutku sem se odločila, da je dovolj govorjenja o plezanju in ga vprašala, če bi se mi pridružil na Kizil Askerju. Na tej gori mi je dvakrat spodletelo (2010 in 2011). Po zadnji odpravi v pogorje Kakšaal Too² v Kirgiziji sem si obljubila, da se bom vrnila, če bom našla primerne soplezalca. Enako mislečega, z enakim pristopom do plezanja in z dobrimi skupnimi vibracijami. Luka je bil takoj za in samo dva tedna pred odhodom na Kitajsko sva šla skupaj v Severno triglavsko steno, v Čopov steber.

Z Lukom sta si bila enotna, da bosta prvenstveno smer na Kizil Asker imenovala *Lost in China* (ED, WI 5+, M6, 1200 m). Menda je ime v nekakšni povezavi z vajinim kitajskim fotografom Rockerjem? Ha, ime smeri je še veliko več kot to. Šele na tem izletu sva se zares spoznala, počutila sva se nekam izgubljenam v najinih čustvih drug do drugega, ker so bila veliko več od tistega, kar bi bilo pričakovati. Razmere, vreme,

² Tudi Kokshal Tau. (op. M. S.)

*Ines Papert v
severni steni Velike
Cine*

*Foto: Frank
Kretschmann*

razpoloženje in vse ostalo je bilo tako popolno, da skoraj nisva mogla verjeti, in sva upala, da se bova na Kitajskem za nekaj časa kar izgubila.

Z Lukom sta opravila nekaj imenitnih vzponov. The Family Traverse v Watzmannu, ki je verjetno prvo zimsko prečenje, je samo priprava za vajin načrt v Šiša Pangmi. Nam lahko nekaj poveste o tem?

Če govorimo o partnerstvu, sem prepričana, da ni nikogar, s katerim bi lahko bolj delila strast do plezanja v gorah. Ko plezava skupaj, se vse zdi tako enostavno. Ja, malce se že počutim razvajeno ... Lahko se popolnoma osredotočiva na plezanje, in ko greva plezat resno smer, se ne obnašava kot parček. Južna stena Šiša Pangme je bila točno to, o čemer sva se prvič pogovarjala, ko sva se menila, da bi šla skupaj plezat v hribe. Že kar nekaj časa je od takrat ... vendar nanjo nisva pozabila. Vsak vzpon, ki sva ga opravila skupaj, je bil zato tudi neke vrste skupna priprava. Res imava v mislih novo smer, toda vreme, razmere in najina forma bodo odločali. Za vsak slučaj imava pripravljenih še nekaj drugih možnosti, prečudovito bo že samo prvič obiskati to deželo, ob vsem poznavanju doline, ki ga je Luka dobil na prejšnjem izletu.

Z Mayan Smith-Gobat³ ste opravili veličasten vzpon, peto ponovitev smeri Riders in the Storm

³ Profesionalna plezalka in smučarka iz Nove Zelandije. (op. M. S.)

v Centralnem stolpu skupine Torres del Paine v Čilu, ki so jo prvi preplezali Wolfgang Güllich, Kurt Albert, Bernd Arnold, Peter Dittrich in Norbert Bätz (7c, A3). Tudi prvi plezanci so si pomagali s tehničnimi pripomočki, a vidve z Mayan sta naredili korak bliže k prosti ponovitvi te 1300 metrov dolge smeri. Svoj poskus sta ocenili s 7c+, A2. Vama je pri tem pomagala razlika med žensko in moško perspektivo, ali sta bili toliko boljši?

Najin namen je bil prosto preplezati celo smer. Z Mayan sva si zelo prizadevali, da bi nama uspelo. Našli sva prosto preplezljivo petraztežajno varianto pri nihajni prečki, kljub temu sva morali tehnično preplezati štiri raztežaje. Dosegli sva vrh, to je bil moj glavni cilj, ki je v Patagoniji še vedno darilo. Toda najin vzpon je drugačna zgodba kot tista v letu 1991 od nemških legend. Sploh se ne da primerjati. Drugačni časi, drugačna oprema, vremenska napoved v steni. Uporabili sva tudi njihovo znanje in sledili liniji, za katero sva vedeli, da je možna ...

Če se ne motim, ste zasvojeni s kavo, kadarkoli in kjerkoli. Drži?

Da ... in še enkrat da. V najslabšem primeru vzamem s seboj vrečke z instant kavo. Ko se zbudim na bivaču, je zjutraj prva stvar kava. Brez nje sem grozna ... Moj zdravnik mi je rekel, naj jo popijem, kolikor hočem, sicer bom morala goltati tablete za dvig krvnega tlaka. ●

Ines Papert v drugem raztežaju kombinirane nenavrtane smeri Ritter der Kokosnuss, M12, Berner Oberland, Švica
Foto: Thomas Senf

Razgibana in dolga pot

Potovanje okoli pogorja Mont Blanc

Krožna pohodna pot okoli Mont Blanca je poznana pod imenom TMB (*Tour du Mont Blanc*) in poteka skozi tri države: Italijo, Švico in Francijo. Dolga je približno sto sedemdeset kilometrov in večina pohodnikov jo prehodi v sedmih do desetih dneh. Je nezahtevna, odlično označena, infrastrukture je dovolj, da lahko prilagodimo dnevne ture svoji zmogljivosti in svojim željam. Oznake poti se razlikujejo od države do države, vedno pa so jasne in nedvoumne. V Franciji se uporabljajo zlasti splošne oznake (bela črta nad rdečo) za tako imenovane GR poti (daljše pohodne poti oz. *grande randonnée*), v Italiji in Švici je večina oznak rumene barve v obliki romba ali preprosto puščice. Smerne table so večkrat označene tudi z logotipom poti TMB.

Skupina pohodnikov
na samotnejšem
delu poti, zadnji
dan francoskega
dela TMB
Foto: Lidija Zajec

Tehnično pot ni zahtevna, treba pa je kar nekaj telesne zdržljivosti. Višinske razlike na poti je okoli deset tisoč metrov, povprečno torej okoli tisoč metrov vzpona na dan. Čeprav večji del poti, če vreme dovoli, občudujemo okoliške štiritisočake, pa se osnovna različica poti ne povzpne više od dva tisoč šeststo metrov nadmorske višine. Ob pomanjkanju

časa lahko nekatere nižinske dele poti skrajšamo tudi z javnim prevozom, pa tudi avtostop preizkušeno dobro deluje.

Treking je krasen, in če ne ponagaja vreme z meglo ali oblačnostjo, so razgledi na poti prečudoviti. Ponujajo zasnežene vrhove štiritisočakov, jezike ledenikov, od katerih veter prinaša znosne temperature ob vročih

dneh, neverjetno bogato rastlinje, potoke, nekaj jezer, kakšnega kozoroga sem in tja ter obilo svizcev.

Najine priprave v zgodnjem juniju so potekale tako: redno sva preverjala razmere. Se je sneg že stopil? Bo treba vzeti dereze? Potem sva zadovoljno ugotovila, da je sonce pozne pomladi naredilo svoje in da bodo dereze lahko mirno počakale na zimsko sezono. Nekaj časa sva pozabila na vse skupaj, potem se je preverjanje začelo znova nekaj dni pred odhodom, ki je bil načrtovan v zadnjem tednu junija. Zdaj naju je skrbela vremenska napoved.

Takšne so videti psihične priprave na TMB. Ker gre za krasen trekking, je temu primerno precej obiskan, in nastanitvene kapacitete, ki jih je sicer veliko, so hitro zasedene. Zato je treba pot vnaprej začrtati in tudi rezervirati koče, najbolje že kak mesec pred odhodom. Ker si potem vezan na določene datume, je še kako pomembno, da ti je ne zagode vreme.

Lahko rečemo, da je ta trekking popularen. Ko sem ob pripravah na pot prebrala podatek, da je letno število pohodnikov blizu petindvajset tisoč, me je sprva ta številka odvrnila od nadaljnega načrtovanja poti. Skoraj vsi seveda prehodijo pot od sredine junija do sredine septembra, saj je v času preostalih mesecev na višjih delih zasnežena in teže prehodna, pa tudi više ležeče koče so izven sezone zaprte.

Kljub temu je bojazen odveč. Res je, da ne gre za samotni trekking in da zlasti na razglednih točkah stalno srečuješ druge pohodnike. Res je tudi, da so koče navadno nabito polne. Med veliko večino poti pa se pohodniki, vsak s svojim tempom, porazgubijo.

Tour du Mont Blanc ima dolgo zgodovino; pot je za pohodne namene nastala v začetku petdesetih let prejšnjega stoletja in do danes doživela nekaj sprememb. Trekking je prijazen v smislu, da poleg osnovne različice obstajajo tudi variante, ki so lahko zahtevnejše (kot na primer v Švici različica čez Fenetre d'Arpette, ki je hkrati najvišja točka poti s svojimi 2671 metri) ali pa lažje in nižje – za primer slabega vremena ali da se je mogoče izogniti napornejšim delom (kot je na primer na francoski strani Aiguillette d'Argentiere, predel, ki se odsvetuje zaradi morebitne vrtočlavice).

Organizacijsko je stvar malce zapletena. Precejšnje število pohodnikov in različna pravila glede šotorjenja v različnih državah zahtevajo, da se je treba organizirati precej pred odhodom in rezervirati koče, kjer nameravaš spati. V ta namen obstaja spletna stran, kjer si določiš potek poti, rezerviraš koče, nekatere moraš delno tudi vnaprej plačati. Druga manj prijetna stran trekkinga je, da ni prav prijazen za denarnico. Spanje v kočah (cenejša varianta v dormitorijih) z zajtrkom in večerjo stane povprečno več kot šestdeset evrov na osebo. Je pa zato hrana dobra, raznovrstna in obilna. Iz Slovenije se je najlažje do izhodišča odpraviti z avtom. Pot je krožna, zato je možnih več izhodišč, za Slovence je najbolj logična izbira Courmayeur v dolini Aoste. Do tja se po avtocesti, ob ugodnih prometnih razmerah, pripelje v približno sedmih urah.

Večina planincev se odloči za kroženje v obratni smeri urinega kazalca, tako sva se poti lotila tudi midva. Čeprav sva koče rezervirala dobra dva tedna vnaprej, so bile tri od prvotno zamišljenih desetih že

Hribi so se končno izvili iz megle – pogled na Mont Blanc in sosednje vrhove nad Chamonixem.
Foto: Lidija Zajec

Nekaterim pohodnikom tovarijo opremo tudi s konji.
Foto: Lidija Zajec

zasedene. Tako sva morala malce prilagoditi načrt in ustrezno skrajšati oziroma podaljšati dnevne etape. Izkazalo se je, morda je šlo le za naključje, da so najbolj zasedene italijanske kočice, saj od obeh koč, kjer naj bi spala prvo in zadnjo noč, ni bila na voljo nobena, prav tako ni bilo bližnje alternative. Kasneje sva sicer ugotovila, da imajo kočice ali določeno število postelj na voljo za "dnevne padalce" ali pa je tudi nekaj odpovedi rezervacij. Srečala sva namreč nekaj pohodnikov, ki so si rezervacije urejali sproti, za dan ali dva vnaprej. Vendar je bilo to pred viškom sezone, zato se na tako srečo ni priporočljivo zanašati. Najini odločitvi glede začetka poti je botrovala poleg dejstva, da so bile vse kočice, ki so bile na sprejemljivi razdalji za enodnevno hojo, zasedene, še izjemno slaba vremenska napoved. Glede na to, da je prvi pohodni dan iz Courmayeurja v Švico dolg in naporen ter poteka čez 2537 metrov visok prelaz, kjer si najbolj očiten strelovod daleč naokoli, če te ujamejo nevihte, sva malce "pogoljufala". Vstala sva pred dnem in se odpeljala nekaj kilometrov po dolini Val Ferret. Tam sva avto namesto na dogovorjenem varovanem parkirnem mestu v Courmayeurju za deset dni parkirala ob cesti. In upala, da naju bo počakal. Tako sva

bila na prelazu že ob zgodnji jutranji uri in v dolini pred nevihtami. Naslednje tri dni sva hodila po Švici, kjer se v denarnico naselijo franki, kjer veljajo drugačne tarife za telefon in kjer sva pojedla neverjetne količine sira. Najprej sva poskusila *raclette*, potem parižanih fondov, vmes pa sva malicala variacije *tartine fromage*. Vreme se žal na prvem delu poti ni najlepše obnašalo. Včasih sva hodila po rahlem dežju, vendar na srečo nikoli ni bilo prave potrebe po pelerinah. Iz previdnosti sva raje izbrala osnovno različico poti in izpustila prej omenjeno varianto čez najvišjo točko. Ko sva zapuščala Švico, je z vremenom kazalo boljše, svet se je zdel prijaznejši, veselila sva se, da bova končno zagledala Mont Blanc, najvišjo goro v zahodni Evropi. Najin vodničnik je namreč obljubljal prečudovite razglede s prelaza Col de Balme, kjer poteka meja med Švico in Francijo. Kljub sončnemu vzponu pa nas je že pod prelazom zajela gosta megla. Ne le da Mont Blanca ni bilo niti slutiti, še pot se je včasih izgubljala pod nogami. Res lep razgled sva si tako ogledala samo na fotografijah. Na žalost je megla vztrajala tudi naslednji dan, ko sva se povzpela do belega jezera, Lac Blanc. Jezero sicer leži s poti, vendar sva tisti dan imela v mislih krajšo turo, zato sva optimistično podaljšala do jezera, ki leži na krasni točki. Na forumih in blogih pohodnikov sem pred odhodom prebrala, da je bil to za marsikoga najlepši del poti. Žal z razgledom ni bilo nič, saj sva jezero zagledala šele, ko sva bila praktično ob njem. Vseeno pa sva bila nagrajena za dodatno pot, saj se je povsem blizu naju prav počasi sprehodil kozorog. Prvi, ki sva ga videla na tej poti. Slabo vreme včasih poleg očitnih neprijetnosti pričara tudi lepe stvari. Na primer jutro po deževni noči sem si zapomnila po obilnem puhtenju meglic iz trav, kar je v jutranji svetlobi delovalo prav mistično. Očarana sem se oddaljila od ostalih pohodnikov in se v samotni ob meglicah počutila kot v začaranem gozdu. Če je prvi del trekinga potekal v ne najprijetnejših razmerah, pa vendar pri prijazni temperaturi za hojo, je bil drugi del trekinga kratko malo krasen.

Okoli Mont Blanca

Prepričan sem, da je več Slovencev stalo na vrhu Mont Blanca, kot pa se sprehodilo okoli njega. Tudi mene so prej mikala druga, bolj oddaljena gorovja. Po trekingih v Nepal, indijski Himalaji, Pakistanu, Patagoniji, Kilimandžaru in Mt. Kenyi je končno prišel na vrsto tudi Mont Blanc oziroma TMB (*Tour de Mont Blanc*). TMB sem nekoliko poznal iz pripovedovanj in branja o podvigih *ultra* tekaških kolegov, ki pot v celoti brez postanka pretečejo, pri čemer rekord znaša slabih dvajset ur, zgornja meja je osemindvajset ur. Plačilo štartnine ni dovolj, na tekmo se je potrebno kvalificirati! Sam sem se odločil

za lažnejšo varianto in pot z organizirano skupino prehodil v enajstih etapah. Masiv Mont Blanca je dolg petindvajset kilometrov in zajema okoli štiristo vrhov (med njimi Grandes Jorasses, Aiguille Noire, Les Drus, Aiguille du Tour, Aiguilles des Glaciers, Mont Dolent ...) in več kot štirideset ledenikov. Razmejuje Francijo, Italijo in Švico, v njegova pobočja se zajeda sedem dolin: Arve-Chamonix, Montjoie, des Glaciers, Veni, italijanski in švicarski Val Ferret in Vallee du Trient. Pot običajno sestavlja od deset do dvanajst etap, vodi pa čez deset (ali enajst) gorskih prelazov. Vsako leto jo prehodi več kot

Največji del TMB poteka po Franciji. In francoski del poti nama je nad Chamonixem ponudil – prvič na poti – čudovit razgled. Ta je bil potem stalnica vse do vrnitve v Courmayeur. Na Col du Brévent, kjer stoji najvišja postaja gondole, ki pripelje pozimi smučarje, poleti pa pohodnike iz Chamonixa, sva prvič uzrla vrh Bele gore, okoli katere sva hodila že pet dni. Do popoldneva so se iz megle izvile tudi sosednje gore, masiv se je pokazal v vsej svoji lepoti. Res je bilo vredno preverjati vse tiste vremenske napovedi, se ukvarjati z rezervacijskim sistemom in se namesto sedem ur voziti do Courmayeurja dva dni (zgodba za kam drugam, saj ne sodi v *Planinski vestnik*, pač pa bolj v kakšno od rubrik Saj ni res, pa je).

Od tod naprej se zdi, da hodiva v pravljici. Zasneženi širitisočaki so kot na dlani. Pot se v nadaljevanju pod modrim nebom spusti v bližnji Les Houches. Ta predstavlja najpopularnejše izhodišče poti TMB, je pa hkrati tudi izhodišče za več krajših, enodnevnih tur. Tako sva na tem delu poti srečevala največje število pohodnikov. Presenetilo me je precejšnje število ljudi iz Azije in Severne Amerike. Pa tudi to, da na poti ni sva srečala niti enega Slovenca.

Vsak sončni dan, ki je sledil, je bil prava razglednica, včasih kar malce kičasta. Krasno razgledišče na prelazu Col du Bonhomme, pod njim kočja, kjer lahko kar med večerjo in zajtrkom opazuješ čredo kozorogov, pa potem spanje na drugi krasni lokaciji – pod zadnjim prelazom na poti, kjer poteka meja med Francijo in Italijo ter imajo namesto psa čuvaja belega konja in kjer iz svojih domovanj nenehno švigajo svizci. Vsak dan znova sva bila osupla nad bogatim rastlinjem, tako živobarvnim in raznovrstnim. Zlasti so naju navdušile opojno dišče murke.

Tudi zadnji, italijanski del poti je bil čudovit. Pot se tu še najbolj približa jezikom ledenikov. Zaradi vseh lepih prizorov in malo tudi zaradi tega, ker se trekking končuje, se je kar težko posloviti, zato sva se odločila v gorah ostati še en dan. Uspelo nama je najti prosti ležišči v eni od koč nad Courmayeurjem.

Planinci nismo edini navdušenci na tej poti, poleg nekaj kolesarjev, ki sva jih srečevala zlasti na italijanskem

delu poti, ta predstavlja velik izziv tudi gorskim tekačem. Že od leta 2003 na tej trasi poteka gorski tek, imenovan *UltraTrail Mont Blanc* (UTMB). Vsako leto ga organizirajo zadnji konec tedna v avgustu oziroma prvi v septembru, s startom in ciljem v Chamonixu. Od začetnega leta, ko je uspelo celotno traso preteči le sedeminsedestim tekačem, je UTMB vsako leto postajal popularnejši in že dobro desetletje se ga udeleži več kot dva tisoč gorskih tekačev. Poleg tega najbolj ekstremnega teka dogodek združuje še štiri krajše različice gorskega teka po delih iste trase. Progo, ki jo pohodniki prehodijo približno med sedmimi in enajstim dnevi, je najhitreje pretekel nepalski tekač s časom 20:05:59. Po podatkih uradne spletne strani se je lanskega teka udeležilo tudi dvanajst Slovencev, šest na UTMB in preostalih šest na dveh drugih različicah teka.

Čeprav naju je malce skrbelo, naju je avto počakal, kjer sva ga pustila. Tako se je vse dobro izteklo. Zadovoljna s potjo, ki je bila za nama, sva se pred povratkom domov odpeljala še na nekajdnevni počitek ob ljubko jezero Lago di Mergozzo. TMB toplo priporočam pohodnikom, ki svoj dopust radi preživijo v gorah in uživajo v večdnevni turah. ●

*Slikoviti pejzaži
popestrijo dolgo pot.
Foto: Lidija Zajec*

*Počitek na Col de
Ferret. Zadaj Mont
Dolent in ledenik
Dolent
Foto: Andrej Gazvoda*

deset tisoč gornikov, poleg domačinov smo srečali največ Američanov in Korejcev. Večina se jih odloči prehoditi pot v obratni smeri urinega kazalca, s tradicionalnim začetkom v Chamonixu oziroma v Les Houches, ki je oddaljen sedem kilometrov. Mi smo zaradi lažjega dostopa izbrali italijansko stran Courmayeur oziroma vasico Lavachey nad Courmayeurjem.

Po dobrih osmih urah vožnje smo prvi dan zgodaj popoldne prispeli do izhodišča, vasice Lavachey, 1642 m, v dolini Val Ferret nad Courmayeurjem. Ker je bil dan še dolg, sem se sam odločil za hiter vzpon

do kočice Bonatti, 2025 m, poimenovani po legendarnem italijanskem alpinistu Walterju Bonattiju. Prvič sem lahko občudoval gorovje, a Mont Blanc se je še sramežljivo skrival v oblakih, nasproti pa se je dvigal Grandes Jorasses, in lepo sem videl del poti, ki nam je bila namenjena naslednji dan. Po dobri večerji s predjedema mineštro ali pašto, glavno jedjo polento, puranom in zelenjavo ter s poobedkoma pecivom ali sladoledom smo se spraševali, ali bomo vsak dan tako dobro jedli. In res smo bili vsi pozitivno presenečeni, nikoli lačni, ravno obratno. Vsak večer smo že kar nestrpno čakali 19. uro (ali 19.30, ker prej ne postrežejo, če imaš polpenzion) in gorske kulinarične dobrote. Izbor jedi se niti enkrat ni ponovil, trije ali štirje hodi so bili običajni, in če je bil slučajno še kdo lačen, je dobil *repete*. Za zajtrk ob 7. uri smo jedli marmelado, sir, kosmiče, jogurt, pili kavo, čaj ali sok in povsod lahko natočili pitno vodo za čez dan. V edini koči, kjer ni bilo pitne vode, smo pri večerji in zajtrku prejeli po liter in pol vode v plastenki. Ob tako obilnih obrokih so čez dan zadostovali kakšna visokoenergijska tablica, suho sadje in študentska hrana. Najbolj mi je v spominu ostala večerja iz Maye Joie v La Foulyju, kjer so nam postregli tradicionalni švicarski *raclette*. Na krožniku smo dobili po en kuhan (neolupljen) krompir in stopljeni sir. Bojazan, da bomo lačni, se je razblinila

z obljubo, da lahko pojemo, kolikor želimo (*all you can eat*). Po osmih rundah je bilo sira več kot dovolj in za zaključek je nasmejana mlada natakarka prinesla še *šnopček* za boljše prebavo.

Švicarski del TMB mi sicer ni pustil pretirano lepih vtisov zaradi deževnega vremena. Dva dni je nenehno deževalo, tretji dan na poti proti Franciji so se oblaki končno razkadili in s soncem so prišli ponovno lepši razgledi. Na prelazu Col de Balme smo prvič uzrli tudi monarha Alp, Mont Blanc, tisoč metrov niže v dolini pa Meko alpinizma, Chamonix. Francoski pozdrav *bonjour* je bil sedaj že obvezen in dejansko ti vsak mimoidoči odzdravi. Po postanku ob ledeniških jezerih Lac Blanc smo v popoldanskih urah prišli do La Flégère. Že nekaj dni prej sem se poigral z mislijo, da bi se spustil do Chamonixa. TMB ga ne obišče, mene je pa vseeno vleklo v dolino. Smerokaz je obljubljal dve uri in pol hoje, natakarka pa mi je zagotovil, da bom v eni uri dol, če se podvizam. Že zjutraj sem obul nizke treking čevlje, zato sem dobrih osemsto metrov spusta lahko brez nahrbtnika hitro odtekel, kmalu našel center in se sprehodil po glavni ulici, se malo okrepčal ter obrnil in prišel pravočasno nazaj na večerjo. Kljub konkretnemu prehodu sem to noč najslabše spal, ker je bilo presenetljivo hladno ter nekaj običajnega smrčanja in premetavanja. Ostale noči,

Informacije

Dostop: Ljubljana–Courmayer oziroma izhodišče Lavachey (710 km, približno 8 ur vožnje), vozimo po italijanskih avtocestah in pred Torinom zavijemo na sever v dolino Aoste.

Zahtevnost: Pot tehnično ni zahtevna (dve varovani lestvi in nekaj jeklenic), ledenikov ne prečimo.

Oprema: Običajna planinska oprema. Imeli smo organiziran prevoz prtljage, večinoma smo hodili z dnevnimi nahrbtniki.

Koče: Polpenzioni v gorskih kočah/hotelih (vse od dvoposteljnih sob do

skupinskih ležišč), cena od 40–80 EUR (večerja 3–4 hodi, povsod topel tuš, pitna voda).

Vodnika: Kev Reynolds: *The Tour of Mont Blanc*. Cicerone, 2015; *Topoguide Tour du Mont-Blanc - GR® TMB*. FFRandonnée, 2016.

Spletna stran: www.autourdumont-blanc.com

Zemljevidi: *Tour du Mont Blanc*, MAP, panoramska karta; *Chamonix, Mont-Blanc*, IGN Top 25 36300T, 1: 25.000; *St-Gervais-les-Bains, Massif du Mont-Blanc*, IGN Top 25 3531ET, 1: 25.000

Pot:

1. etapa: Lavachey–La Fouly, gostišče Maya-Joie

Lavachey–Koča Bonatti–Koča Elena–Col de Ferret, 2537 m, meja Italija/Švica–La Fouly, 1700 m

Višinska razlika: 1300 m vzpon, 1410 m spust

Dolžina: 22 km

Koče: Koča Walter Bonatti, 2025 m, mobilni telefon +39 335 684 85 78, telefon +39 (0)165 185 55 23, e-pošta rifugiobonatti@gmail.com; Koča Elena, 2061 m, telefon +39 016 584 46 88, e-pošta rifugioelena@virgilio.it; Gostišče Maya-Joie, 1700 m, telefon +41 277 80 11 66, e-pošta contact@mayajoie.ch.

2. etapa: La Fouly–Champex, penzion en Plein Air, 1466 m

Višinska razlika: 420 m vzpon, 565 m spust

Dolžina: 15 km

Koča: Penzion en Plein Air, 1470 m, telefon +41 (0)27 783 23 50, e-pošta pensionpleinair@bluewin.ch.

3. etapa: Champex–Col de la Forclaz, 1527 m

Višinska razlika: 742 m vzpon, 682 m spust

Dolžina: 14 km

Koča: Hotel Col de la Forclaz, 1527 m,

Chamonix Foto: Andrej Gazvoda

telefon +41 (0)277 22 26 88, e-pošta colforclazhotel@bluewin.ch.

4. etapa: Col de la Forclaz–Tré-le-Champ, penzion Le Moulin

Col de la Forclaz–Col de Balme, 2204 m, meja Švica/Francija–Col de Possettes, 1997 m–Aiguillette des Possettes, 2201 m–Tré-le-Champ (Montroc), 1350 m

Višinska razlika: 869 m vzpon, 978 m spust

Dolžina: 22 km

Koča: Podeželski penzion Le Moulin, 1350 m, telefon +33 (0)450 54 05 37, mobilni telefon +33 (0)682 33 34 54, e-pošta benoit.henry2@wanadoo.fr.

5. etapa: Tré-le-Champ–La Flégère, penzion La Flégère

Tré-le-Champ–Tête Aux Vents, 2132 m, z možnostjo Lac Blanc, 2352 m, z ledeniškimi jezери–La Flégère (postaja gondole), 1809 m

Višinska razlika: 1900 m vzpon, 1530 m spust

Dolžina: 31 km

Koča: Podeželski penzion La Flégère, 1809 m, telefon +33(0)603 58 28 14, e-pošta bellay.catherine@wanadoo.fr.

6. etapa: La Flégère–Les Houches, penzion Michel Fagot

La Flégère–Plan Praz, 1999 m, gondola

do Chamonixa–Le Brévent, 2525 m–koča Bellachat, 2152 m–Les Houches, 1000 m

Višinska razlika: 772 m vzpon, 1546 m spust

Dolžina: 17 km

Koč: Koča Bellachat, 2152 m, telefon + 33 (0)450 53 46 99, e-pošta refuge.bellachat@gmail.com; Podeželski penzion Michel Fagot, 1000 m, telefon +33(0)450 54 42 28, e-pošta info@gite-fagot.com.

7. etapa: Les Houches–Les Contamines, penzion Le Pontet

Les Houches–Col de Voz, 1653 m–Col de Tricot, 2120 m–Planšarija Miage–Les Contamines, 1190 m

Višinska razlika: 1478 m vzpon, 1318 m spust

Dolžina: 20,5 km

Koča: Podeželski penzion Le Pontet, 1190 m, telefon +33 (0)450 47 04 04; e-pošta campingpontet74@orange.fr.

8. etapa: Les Contamines–Les Chapieux

Les Contamines–Col du Bonhomme, 2329 m–Croix de Bonhomme–Les Chapieux, 1554 m

Višinska razlika: 1316 m vzpon, 929 m spust

Dolžina: 16,3 km

Koča: Penzion Les Chambres du Soleil, 1554 m, telefon + 33 (0)479 31 30 22, e-pošta lessoleildeschapieux@gmail.com.

9. etapa: Les Chapieux–Lac Combal, koča Combal

Les Chapieux–Koča Mottets–Col de Seigne, 2516 m, meja Francija/Italija–Koča Elisabetta–Lac Combal, 1968 m

Višinska razlika: 1007 m vzpon, 508 m spust

Dolžina: 18,5 km

Koč: Koča Mottets, 1864 m, telefon +33 479 07 01 70, e-pošta refuge@lesmottets.com; Koča Elisabetta Soldini Montanaro, 2258 m, telefon +39 (0)165 84 40 80, e-pošta info@rifugioelisabetta.com; Koča Combal, 1968 m, telefon +39 016 51 75 64 21, mobilni telefon +39 339 69 38 81, e-pošta cabaneducombal@gmail.com.

10. etapa: Lac Combal–Courmayeur, 1200 m–Koča Bertone, 1996 m

Višinska razlika: 1300 m vzpon, 1560 m spust

Dolžina: 17 km

Koč: Koča Giorgio Bertone, 1996 m, telefon +39 347 032 57 85.

11. etapa: Koča Bertone–Lavachey

Višinska razlika: 250 m vzpon, 800 m spust

Dolžina: 12,5 km

*Planšarija Miage in Col de Tricot, 2120 m
Foto: Andrej Gazvoda*

*Ostri skalni greben
Aiguille Noire de
Peuterey
Foto: Andrej Gazvoda*

v dvoposteljnih sobah še posebej, pa sem spal skoraj tako dobro kot doma. Regeneracija je poleg dobre in izdatne hrane zelo pomembna, in čeprav sama pot ni bila zahtevna, je bila ključna vztrajnost. Vsako jutro

ob osmih je bilo potrebno dati nahrbtnik na rame in prehoditi etapo v dolžini od štirinajst do dvaindvajset kilometrov s hojo od šest do deset ur. Posledic, razen manjšega žulja na mezincu in malo razbolelega kolena zaradi prehitrega spusta v Chamonix, ni bilo, in tako smo dan za dnem uživali na lepo speljanih in brezhibno označenih poteh. V Franciji smo prenočili petkrat, v Italiji in Švici trikrat. Težko bi izbral najljubšo namestitvev (navedene so na prejšnji strani), vsaka je imela svoj čar, vsekakor pa gre za višji standard kot v naših gorah (tudi cenovno seveda). Čez prelaz Seigne/Col de la Seigne smo še prehitro prišli nazaj v Italijo, po poti občudovali markanten Aiguille Noire de Peuterey in si v Courmayeurju, saj TMB vodi čez stari del mesta, ki je čudovit, privoščili sladoled pred zadnjim vzponom do kočice Bertone. Krog smo naslednji, zadnji dan poti zaključili pri koči Bonatti, se še zadnjič nagledali pogorja Grandes Jorasses ter se polni lepih vtisov spustili v dolino.

TMB toplo priporočam vsem ljubiteljem trekingov, ki pot lahko opravijo v lastni režiji, saj je namestitev dovolj, le rezervirati jih je treba pravočasno.

Andrej Gazvoda

Pohodniški nahrbtniki.

Vsi letni časi, vse poti.

Na voljo v:

Trgovine Kibuba (Ljubljana BTC, Ljubljana Šiška, Ljubljana Supernova, Celje, Kranj, Nova Gorica),

Trgovine Izlu Šport (Ljubljana Vič, Ljubljana BTC, Ljubljana PCL, Maribor, Lesce, Tolmin),

Trgovina Annapurna (Ljubljana), Trgovina Outdoor Galaxy (Bovec),

Trgovina Elan (Begunje), Trgovina Pod skalco, (Bohinj)

Lofoten 1 ULW - osnovni podatki

Število oseb	1
Redna teža	565 g (z bonus paketom)
Potovalna teža	490 g
Zložen šotor	11 x 22 cm
Hidrostatski pod.	1600 mm (zgornja plast)
Hidrostatski pod.	3500 mm (spodnja plast)

VERJETNO
NAJLAŽJI ŠOTOR
NA SVETU

www.factorystore.si

Jože Rovan na čelu planinske organizacije

Skupščina Planinske zveze Slovenije 2018

V Šoštanju je 21. aprila potekala redna letna in volilna skupščina Planinske zveze Slovenije (PZS), kar ni bilo naključje, saj dosednji predsednik PZS Bojan Rotovnik prihaja iz gostiteljskega PD Šoštanj, ki bo prihodnje leto praznovalo 115 let in je svoje delovanje predstavilo tudi s priložnostno razstavo.

Skupščina, ki je bila v znamenju volitev in soglasnosti, je bila sklepčna s petdesetodstotno prisotnostjo delegatov. Potrjena so bila vsa podana poročila, med njimi poročila organov PZS za leto 2017 in poročilo o selitvi prostorov PZS ter okvirni vsebinski in finančni program dela PZS za leto 2019. Delegati so podprli predlog, da se za namen postavitve novega Kocbekovega doma na Korošici članarina PZS leta 2019 za vse odrasle kategorije članstva poveča za namenski prispevek v višini enega evra. V uvodnem kulturnem programu, ki ga je povezoval nekdanji predsednik Mladinske komisije PZS in

stand-up komik Uroš Kuzman, sta zbrane navdušila Oktet TEŠ in planinska skupina Vrtca Šoštanj, nagovorili pa predsednik PD Šoštanj Jure Grudnik in župan Občine Šoštanj Darko Menih ter predsednik Planinske zveze Makedonije Živko Temelkovski, predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije – Združenja športnih zvez Bogdan Gabrovec, predsednik Ribiške zveze Slovenije Miroslav Žaberl in predsednik Gorske reševalne zveze Slovenije Janez Rozman.

Osrednja točka dnevnega reda tokratne skupščine so bile volitve novega vodstva planinske

*Novo predsedstvo
PZS: podpredsedniki
Roman Ponebšek,
Martin Šolar, Irena
Mrak, predsednik Jože
Rovan, podpredsednik
Miro Eržen in generalni
sekretar Matej Planko
Foto: Manca Čujež*

organizacije. Delegati so skoraj soglasno podprli edinega kandidata za predsednika PZS v štiriletnem mandatnem obdobju do leta 2022. Dosedanjšega predsednika Bojana Rotovnika je po osmih letih uspešnega predsedovanja na čelu ene največjih prostovoljskih organizacij pri nas z več kot 57 tisoč člani nasledil Jože Rován (PD Ljubljana - Matica), ki ga v zadnjem obdobju poznamo predvsem kot načelnika Komisije za turno kolesarstvo PZS od njene ustanovitve do nedavnega in kot idejnega očeta Slovenske turnokolesarske poti. Rován je sicer univerzitetni diplomirani ekonomist, doktor informacijsko-upravljaljskih znanosti, zaposlen kot profesor na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani, in že desetletja vpet v planinsko organizacijo – najprej kot gorski stražar, nato kot vodnik PZS, markacist, inštruktor markacist in turnokolesarski vodnik. Zelo aktivno je deloval na društvenem nivoju, kjer je bil načelnik mladinskega in markacijskega odseka, nato pa tudi kot podpredsednik društva. Tri desetletja je vodil tudi tehnično skupino markacistov PZS, bil je urednik katastra planinskih poti in namestnik načelnika Komisije za planinske poti PZS. Novemu predsedniku bodo stali ob strani člani predsedstva, in sicer dosedanji podpredsednika Miro Eržen (PD Dovje - Mojstrana) in Roman Ponebšek (PD Litijska), nova v ekipi pa sta vrhunska alpinistka in do nedavnega načelnica Komisije za varstvo gorske narave PZS Irena Mrak (PD Križe) in nekdanji direktor Triglavskega narodnega parka Martin Šolar (PD Bohinjska Bistrica), v preteklosti zelo aktiven v več komisijah PZS. Generalni sekretar PZS ostaja Matej Planko (PD Slivnica pri Celju).

Upravni odbor PZS bodo v tem mandatu sestavljali novoizvoljeni kandidati Bojan Rotovnik (PD Šoštanj), Uroš Kuzman (PD Velenje), Brigita Čeh (PD Ljutomer), Jožef Bobovnik (PD Fram), Aldo Zubin (OPD Koper), Danilo Kete (PD Mislinja) in Anton Progar (PD Krka Novo mesto). Nadzorni odbor PZS pa tvorijo predsednik Franc Ekar (PD Preddvor) in člani Milan Kirbiš (PD Miklavž), Nataša Kocjančič (PD Postojna), Ana Žehelj (PD Ljubno ob Savinji) in Valerija Vidmar (PD Krka Novo mesto). Novi predsednik PZS Rován je predstavil programske smernice, v katerih je med drugim izpostavil letošnjo 125-letnico planinske organizacije in njene zgodovinske korenine, prostovoljstvo požrtvovalnih markacistov in mrežo planinskih poti kot največji športni objekt v Sloveniji, pa obisk gora in vse večjo obremenitev naravnega okolja ter usposabljanje članstva, saj se le na ta način lahko zagotovi varneje izvajanje športnih aktivnostih v gorah.

Predsednik PZS Jože Rován je še poudaril: "Planinska zveza Slovenije je v zadnjem obdobju naredila pomembne korake v smeri sodobnega e-poslovanja s poslovnimi partnerji in planinskimi društvi ter učinkovitega marketinga v Planinski založbi, z novimi poslovnimi prostori pa je delovna skupnost dobila bistveno boljše pogoje za delo. V novem vodstvu

Jože Rován
Foto: Manca Čujež

si bomo ob izkazani podpori predsednikov planinskih društev prizadevali za nadaljnje usklajene korake pri doseganju zastavljenih nalog. Čaka nas obilo dela, kar, glede na to da smo večinoma zaposleni in je delo v organih PZS naša prostovoljna dejavnost, nikakor ne bo lahko. Upam, da bomo upravičili izkazano zaupanje."

Za *Planinski vestnik*, najstarejšo revijo v Sloveniji, ki še izhaja, a vedno mlado po vsebinah in zagonu, je predsednik Jože Rován predstavil tudi svoj pogled na našo revijo krovne planinske organizacije, katere vaje je prevzel: "*Planinski vestnik* je prihajal v našo hišo že, ko sem bil še otrok. Z leti se je spreminjal kot kronist časa in našega odnosa do gora. Njegova bogata vsebina in svež uredniški pristop, podprta s sodobnim izgledom, uspešno kljubujeta izzivu novih medijev. Pravzaprav gre pogosto za dopolnjevanje – članki v *Planinskem vestniku* mi vzbudijo zanimanje za obisk neznanega, splet mi ponudi dodatne informacije. *Vestnik* nas pogosto povede tudi v preteklost, predstavi zanimive ljudi, nas opozarja na odnos do narave, nas uči in s tem bogati. Zna biti tudi zabaven, včasih nam zastavi celo kakšno uganko, pogrešam nekdanjo rubriko Kaj je na sliki. *Vestnik* je seveda tudi kronist vsega, kar se dogaja v planinski organizaciji. Naši spomini bledijo, na zapisnikih se nabira prah, morda bodo kdaj zanimivi le še za kakšnega zgodovinarja. Toda tisto najpomembnejše je ohranjeno v živi sliki in besedi v *Planinskem vestniku*."

Pred skupščino je potekala delavnica o virih financiranja društvene dejavnosti, ob koncu je podpredsednik PZS Roman Ponebšek predstavil aktivnosti PZS ob 125-letnici organiziranega planinstva in zbrane povabil na Dan slovenskih planinskih doživetij 2018, ki bo 16. junija na Rogli, podpredsednik PZS Martin Šolar pa je osvetlil 240-letnico prvega vzpona na Triglav. ●

Damjan Slabe

Bivakiranje v negotovosti

S turnimi smučmi po Zevsovem otoku

Na smučeh
proti koči Kalergi
Foto: Damjan
Slabe

Po polžje se v gosti megli sredi februarске noči vozimo mimo Gradca proti dunajskemu letališču. Navkljub skrbi, da bomo s takim tempom komajda še ujeli letalo za Atene, smo polni pričakovanja.

Z Majdo¹ sva skupaj prvič smučala še v srednješolskih letih, ko nas je po Komni vodil legendarni Ciril Praček. Z Lidijo² se pozna še iz alpinističnega odseka Ljubljana Matica, ki sem se mu pridružil nekaj let za njo. Obe sta odlični smučarki. Po zahtevnem turnosmučarskem prečenju dobršnega dela slovaških Tater pred letom dni smo vsi trije trdno prepričani, da nas čaka tokrat na Kreti teden dni lagodnega smučanja. Komu mar, ali bo tam sploh kaj snega, o čemer so dvomili brez izjeme vsi, ki smo jim zaupali našo namero! Z osmimi francoskimi kolegi, samimi turnosmučarskimi navdušenci iz Grenobla, se srečamo v Atenah, od tam pa že v temi poletimo proti Zevsovemu otoku.

Ker je francoski del moštva zaradi izgubljene prtljage med potovanjem z letalom ostal brez smučí, smo primorani lep dan izkoristiti za potikanje po Haniji. Brez posebnega obžalovanja se z lahkoto pustimo zapeljati počasnemu utripu obmorskega mesta na

severozahodni strani Krete, z ozkimi uličicami, pristaniščem, mnogimi bazarji, mediteranskimi vonjavami v zraku in panoramo snežno belih gora v ozadju. Misel, da bomo že jutri v njihovih nedrjih, nas pomirja. Bernadette,³ ki s svojo nemirnostjo spominja na hiperaktivnega otroka, slika starejšega ribiča, ki v čolnu čisti lignje. Imeniten prizor! Ribič hripavo sikne nekaj nerazumljivega skozi zobe, pri tem pa zamahne z desnico, da se nož brneče zapiči v dno lesenega čolna. Kretnjo sva dobro razumela, in se v trenutku pobrala s pomola. Oba se strinjava, da tole srečanje ni bila prav nič prijetna izkušnja. Bernadette se kljub temu, da je izkušena socialna delavka, čudi njegovi reakciji. Nekaj mi ne da miru, zato se vrnem na pomol. »Why didn't she ask me?« (Zakaj me ni vprašala?), prizadeto iztisne iz sebe. Sivolas, od vetra in sonca izklesanega, vendar nekam bledega obraza, v svetlo modrem delovnem pajacu in debeli temno modri bundi mi potoži, da je bil tri mesece v bolnišnici. Hudo je bolan. Poizkušam delovati spodbudno:

¹ Majda Šmit.

² Lidija Honzak.

³ Bernadette Jalifier.

»You have to be strong!« (Morate biti močni!) »I was strong!« (Bil sem močan!) reče in mi s kretljivo, ki ne dopušča ugovaranja, nakaže, naj pobrskam po predalu njegovega prašnega avtomobila, parkiranega v bližini. Listam po albumu obledelih slik in občudujem Emanuela, čilega mladca, ki se kot za šalo drži na kovinski lestvi v brezhibni stoji na glavi. Pogovor je naenkrat prijetnejši. Spominja me na mojega pokojnega očeta in morda me je prav zato potegnilo nazaj k njemu. V slovo mu ponudim roko, a je ne sprejme. Skozi nasad zrelih pomaranč se bleščijo Bele gore (Lefka Ori). Na planoti Omolos, 1100 metrov nad morjem, je že več kot meter snega. V prijetnem pomladnem vremenu se drugi dan bivanja na Kreti vzpnemo na Psilafi, ki mu le malo zmanjka, da bi se uvrstil med dvatisočake. Z njegovega vrha odsmučamo sicer že v megli, a pri tem prešerno uživamo v lepo smučljivem snegu. Na izhodišču pripravimo nahrbtnike za dvodnevno prečenje in še pred nočjo prispemo do udobne kočice Kalergi, 1650 metrov visoko. Chris, ki je v zimskem času oskrbnik kočice, poleti pa *skiper* na jadrnici, je kočico na začetku tedna odprl samo za nas. Že dopoldne je zakuril v peči in nam v pečici pripravil okusno večerjo. Z njim je tudi glasni Francis, ki živi blizu Chamonixa in se predstavi kot odličen poznavalec Mont Blanca. Za nami je bil dan

za prste obliznit. Toda vremenska napoved za naslednje dni ni spodbudna. V zameno, da se nam na turi lahko pridruži Francis, dobimo ključke bivaka.

Kočico zapustimo v vetrovnem in meglenem jutru, začenja snežiti. Fotografiram Lidijo, ko se še zadnjič ozre nazaj proti kočici. Na njenem obrazu razberem kanček dvoma ali pa je to le projekcija mojih občutkov – dvoma v smiselnost odločitve, da se v takem vremenu podajamo na prečenje neznanega. Orientacija je zahtevna in vodenje prevzame izkušeni Thierry.⁴ Ves je zasnežen, v prepoznavno zdelani rumeni bundi in debelih usnjenih rokavicah na dva prsta. Pritožim se mu čez vreme, a kot običajno pomirjajoče odgovori: »It is not so bad.« (Ni tako slabo.) Z Bernadette sta bila v ekipi štirih, ki je pred leti v dveh mesecih in pol na smučeh prečila celotne Alpe, začeniši v Podbrdu in z zaključkom v Grenoblu. Takrat se je začelo tudi naše prijateljevanje.

Vzpon na Mavri (1883 m) je strm. Brez uporabe srečačev ga kljub novemu snegu na smučeh ne bi zmožel. Na ledenem grebenu Melidaua (2133 m), gore ki se kasneje izkaže kot najvišja točka našega prečenja, se Francisu odpne smučka in komaj jo še ujamem, da se mu ne odpelje proti Libijskemu morju. Pomagam

Na platoju Omolos
Foto: Damjan Slabe

⁴ Thierry Duffar.

Ponovno pri bivaku
Katsiveli
Foto: Damjan Slabe

mu jo ponovno zapeti. Z grebena odsmučamo po mehkem pršiču v konto na zahodni strani Pape Balmota (2121 m), za trenutek se pokažejo tudi druge sveže pobeljene okoliške gore. V konti postanemo le toliko, da zaužijemo nekaj čaja in sendvič. Nato se spet podamo v breg. Pobočje bi utegnilo biti nevarno za kložasti plaz, zato ga prečimo posamič. Med čakanjem mraz hitro leze pod obleko in čas neusmiljeno beži. Izkaže se, da nismo izbrali pravega sedla. Sledi vrnitev in ponovni vzpon proti sedlu na levi. Medtem ko veter postaja vse močnejši, nas ujame noč. Sledim snopu svetilke in smučini pred sabo. Strmina na levi se zdi brez dna. V mislih premlevam, kako z Majdo in Lidijo kopljemo luknjo v sneg, ko trčimo v bivak Katsiveli.

Da lahko odpahnemo duri, moramo najprej odkidati zamet. Vstopimo v predprostor, ki ne doseže površine kvadratnega metra, in iz njega v temačno notranjost. Nekdo prižge svečo in sence oživijo. Prostor kljub kamnitim stenam deluje prijetno. Na okenški polici je stožec snega, pod njo klop. V prostoru je miza, nekaj polic, po katerih so ostanki živil naših predhodnikov, dve jeklenki plina z gorilnikom, v kotu pod pokrovom rezervoar za vodo in ležišča. Na lesen pograd brez blazin zložimo našo zasneženo smučarsko opremo, na drugem z blazinami si pripravimo ležišče. Spalnih vreč nimamo, morali se bomo zadovoljiti z vlažnimi odejami. Za večerjo imamo špagete z omako *bolognese*. Morala v moštvu je naenkrat spet visoka. Michel⁵ odkrije v bivaku skrito zalogo *rakije*.

Občudujem njegovo neizčrpno pozitivno naravnost, še zlasti pa njegov smučarski talent. Pozna se mu, da je v mladosti treniral akrobatsko smučanje. Zdi se, da nam prav nič ne manjka. Jutri bomo že v Haniji.

Zjutraj v gosti megli in močnem, a še znosnem vetru med sneženjem nadaljujemo s prečenjem Belih gora proti vzhodu. Drug za drugim oddrsamo na severno stran sedla, da dosežemo dno globeli. Vidljivost je izjemno slaba. Pod očala silijo ledeni kristali. Redkokdaj hodim na smučeh tako zavit. Majdi se na laseh, ki ji silijo izpod kapuce, nabira srež, Maurice je z zasneženo brado pravi sneženi mož. Na očalih z dioptrijo se mu je nabral led. Thierry neprestano pogleduje na kompas in zemljevid, ki ga ima v prozorni nepremočljivi foliji obešenega okrog vratu in daje napotke vodečemu Vincentu.⁶ »À gauche! À droite!« (Na levo! Na desno!). Občasno si pomagamo z napravo GPS. »Attention!« se sliši od spredaj in malo kasneje »Avalanche!« (Plaz!) Vincent je sprožil precejšnjo kložo. Vse je v redu, vendar nadaljujem z dobršno mero tesnobe v želodcu. Zopet lezemo v breg, ko Vincent v trenutku izgine. Na naše veliko olajšanje se kmalu pod nami sliši: »I am O. K.« To je bil dokončni alarm, da se odločimo za vrnitev v bivak. Med tem je novi sneg že zabrisal naše sledi. Po šestih urah smo tam, kjer smo zjutraj začeli. V bivaku poiščemo prav vse zaloge testenin in si pripravimo večerjo. Pod odeje zlezemo z mislijo, da se bomo jutri v boljšem vremenu spustili v dolino. Zunaj se stopnjuje vihar, da dolgo v noč ne zaspim.

⁵ Michel Vivaudou.

⁶ Vincent Artero.

Tuljenje vetra, ki se s severa zaletava naravnost v bivak, postavljen povsem na sedlu, reže v ušesa. Zdi se, da nas bo skupaj z zavetiščem pometlo v dolino. Skrbi me, da ga tudi zjutraj ne bomo mogli zapustiti. V takih razmerah prav tako ni pričakovati, da bi nam lahko kdorkoli prišel na pomoč. Pogledujem na uro, ki se prav po polžje premika. Ura je štiri zjutraj, ko moram na stranišče. Napravim se, obujem smučarske čevlje in odprem vrata v predprostor. Ves je zasrežen in zasnežen. Kovinska vrata ječijo pod pritiskom vetra. S snopom luči osvetim curke ledenih kristalov, ki brizgajo skozi reže. Zunanjih dveri si ne upam odpreti. Opravim v plastenko. Thierryja, ki mi kmalu sledi, veter na prostem dobesedno spodreže. Na srečo najde očala. V bivak se priplazi po vseh štirih in prepove kakršen koli izhod na prosto. Plastična kanta v predprostoru bo naša začasna straniščna školjka.

Cel dan poležavamo v prostoru, v katerem je temperatura komaj malo nad ničlo. Še sreča, da sem pred odhodom v natrpan nahrbtnik zbasal še puhasto bundo. Nekaj časa jo imam oblečeno, nato vanjo zavijem mrzle noge. Stiskamo se skupaj. Zavidam Lidiji, ki je zavzela mesto na sredini. S plastenkami vroče vode improviziramo termofor; da si ogrevamo noge. Razmišljam o udobni kočici v Bohinjskih hribih, v katero bi se najraje teleportiral. V eni od prejšnjih zim, ko je v naših hribih zapadlo zares veliko snega, smo pozno zvečer na smučeh pridrsali do kočice. Morali smo odmetati kar nekaj snega, da smo lahko odprli gornjo polovico dvodelnih zunanjih vrat. V koči so bila že pripravljena suha polena in nekaj trsk, a zakuriti nismo mogli, saj je bil dimnik globoko zasut s snegom. Previdno sem splezal po robu strehe na sleme in bil ves čas pripravljen, da bi se vrgel na stran, če bi se sneg splazil. Po globokem snegu sem moral splezati še po slemenu, da sem lahko na sredini strehe odkidal dimnik. Kmalu zatem se je iz dimnika že kadilo, po koči pa se je počasi razlezla prijetna toplota. Zadišalo je po cimetu in kuhanem vinu, ki je ogrel naša telesa in razvnel duha.

Zaman skušam domov poslati sporočilo, da smo dobro. Pravzaprav bi bila to poštena laž. Naš položaj postaja zaskrbljujoč, saj ne moremo vzpostaviti nikakršne telefonske zveze z dolino. Začeli nas bodo pogrešati, zračni tlak pa ne napoveduje nikakršnega izboljšanja vremena. Če se ostali še nekako trudimo držati moralo nad gladino, je Francis povsem tiho. Z zadnjimi ostanki riža, ki ga z Lidijo nabereva po bivaku, pripraviva večerjo. Za okus mu Lidija doda nekaj oliv in tuno iz pločevinke. Ni lahko nasitiiti dvanajst odraslih ust. Sam komajda kaj spravim vase. Po večerji sledi posvet. Thierryju predlagam, da bi sestopili proti jugu, po dolini Patamos, v smeri soteske Elegija. Oba veva, da bi soteska lahko bila tudi mišnica. Zunaj pa brez predaha besnijo in rjovejo podivjane sile narave.

Že ob svitu se pripravljamo na spust. Barometer na uri kaže prve znake izboljšanja vremena. Ko stopim na plan, imam občutek, da mi bo smučiči strgalo iz rok.

Zaman skušam najti nekaj zavetja za bivakom. V teh razmerah se še povsem rutinski postopek, kot je zapenjanje smučiči, izkaže za zahtevno opravilo. Prvi metri spusta so zaradi vetra in ledenih zastrugov nerodni, a že kmalu pod sedlom je povsem drugače. Na levi in desni se že vidijo obrisi bližnjih gora. Kar moti, je močna difuzna svetloba, ki narekuje dodatno previdnost. Za Catherine⁷ je bila pogubna, ko si je pri sunkovitem zavoju poškodovala koleno. Pomaga si z opornico, saj je že imela poškodbo križne vezi na drugem kolenu. Razdelimo si težo njenega nahrbtnika. Francis pri tem ne sodeluje. Catherine vzame močan analgetik in drseče nadaljuje po zložni dolini. Ne morem se načuditi njeni trdoživosti. V dobrih razmerah bi bila tu odlična smuka. Počasi izgubljam višino, s tem pa tudi veter zgublja moč. Dolina se začne ožiti, prismočamo do prvega grmovja, dreves, skokov, zajčjih stopinj v snegu. V soteski se naše napredovanje zelo upočasnijo, a v daljavi se skozi mogočne borovce prvič zalesketa morje. Prizora se razveselimo kot otroci. Prav do njegove obale se moramo spustiti. Na višini okoli osemsto metrov snamemo smučiči. Ko drug za drugim v smučarskih čevljih plezamo za pol raztežaja visoko skalno stopnjo, tik na levi zaropota in hkrati mimo mene zleti temna senca. Na srečo je samo Francisov nahrbtnik, ki ga je v obupu s smučmi vred vrgel čez steno. Nato ujamemo stezico, po kateri udobno sestopimo na južno obalo Krete. Če smo še zjutraj zmrzovali na mrazu dva tisoč metrov više, nekaj najbolj pogumnih (izključno deklet!) celo zaplava v morju. Posnamem Michela, ki naredi nekaj zavojev s smučmi po sipini. Po polurni hoji po povsem prazni plaži prispemo do vasice Agia Roumeli. Na presečenju redkih domačinov smo edini gostje. Vendar je v sezoni tu povsem drugače, saj se prav v tej vasi zaključijo priljubljeni treking po soteski Samaria. Spijemo pivo, se naložimo na barčico in ob razposajenem petju z nočjo priplujemo v pristanišče Chora Sfakion. Francis je zopet najbolj glasen. Pogreša lavinsko žolno in posumi Slovence. Najraje bi temu potuhnjenecu zavrnil vrat!

Predzadnji dan bivanja na Kreti se s prvim jutranjim avtobusom odpeljemo v Hanijo. Nekateri se odločijo za popoldanski ogled Knososa, drugi za zadnje potepanje po mestu, pet pa se nas zgodaj popoldne ponovno odpelje proti Omalosu. Nekaj pod vrhom Maliaropa (1660 m) se zaradi bližajoče noči obrnemo. Čeprav smučamo po pobočju ravno prav opuščenege snega naklonine okoli štirideset stopinj, ne uživam. Lovi nas noč in negotovosti imam za nekaj časa dovolj. Večerjamo ob zvokih grških melodij, tudi sirtakija. Naslednje jutro v dežju poletimo proti Atenam. Bele gore se izgublajo v sivini oblakov. Zevs je očitno ponovno spustil nevihte z vajeti, te si dajejo duška in trosijo sneg po vrhovih. Kasneje doma po spletu brskam za posnetki smučanja po Kreti in prilivam olje na ogenj hrepenenja. ●

⁷ Catherine Courade.

Mojca Stritar
Kučuk

Use moje Dobrče

Družinski izleti v okolici Tržiča

Dobrča mi nikoli ni bila pri srcu. Še več, na mojem seznamu najmanj lepih hribov je zasedala eno od najvišjih mest. Ampak kot se je z rojstvom podmladka spremenilo skoraj vse, se je dramatično pretresel tudi ta seznam. Hja, je že tako, da je z otrokom v družini priložnosti za hribe, posebej take, ki segajo malo višje, toliko manj, da je vse, kar je, boljše kot nič! In potem sem na lepem ugotovila, da ne samo da sem po novem na Dobrči vsako leto, ampak da je tam prav vražje lepo.

Ko gre v sredogorju zelo zares

*Koča na Prevalu
Foto: Mojca
Stritar Kučuk*

V mojih gorniško bolj našpičenih letih je imela Dobrča smolo, da je bolj sredogorskega značaja, pa tako bližje doma in tako civilizirano obdelana z vseh strani, da

sem si jo jemala le v kilavih pogojih, v katerih so prestižnejše ture pač odpadle. V megli, dežju in oblakih se zdi vsak hrib turoben, še posebej če dobršen del poti vodi skozi ne ravno razburljivo gozdove, po zablatenih

kolovozih in nepreglednih poraščenih dolinah. Pika na i se je slabim izletom zarisala nekega davnega marca. Vreme je bilo tako mizerno, da smo se složno spravili na Dobrčo – vsaj spotili se bomo, če drugega ne, smo si mislili. Po poti smo bolj padali kot hodili, tako ledena je bila, za nameček je pa še deževalo. Ko je višje dež prešel v sneg, sem se prav razveselila. Ne bo nas več pralo! A veselje je bilo kratkega veka, kajti težki sneg si ni vzel predaha, pridružil pa se mu je močan veter, ki je neusmiljeno polomil dežnike, tako da smo bili še bolj premočeni kot prej. Tura naenkrat ni bila več kar tako malo za vzdrževanje kondicije, temveč je postala zelo zaresna. Snežna odeja je bila z vsako minuto višja, in ko se nam je začelo dozdevati, da bi se kaj znalo splaziti, pa čeprav smo "le" v sredogorju, smo jo jadrno pocvirnali domov. To je bilo lažje reči kot storiti, saj je bila naša gaz že zdavnaj zasuta, voznja z avtomobilom po drsečih, nespluženih cestah pa je bila sploh posebna adrenalinska zgodba.

Predporodni preobrat

Moje razmerje z Dobrčo je nepričakovano izplavalo iz rdečih številčk nekaj dni pred rojstvom mojega prvega otročiča. Z nosečnostjo so se moji hribovski cilji

V sredici *Vestnika* so opisani štirje izleti, vsi v okolici Tržiča in vsi primerni tudi za najmlajše. Ker je ključ do uspešne družinske ture motivacija, so izpostavljene zanimivosti, ki otroke spodbujajo pri hoji. Navedeni časi so seveda informativni, saj se z otroki lahko raztegnejo praktično brez omejitev. Na kratko pa je omenjeno tudi, kako lahko turo podaljšajo ambicioznejši hodci.

seveda začeli nizati in dosegli dno s sprehodom v Tamar nekje v devetem mesecu. Ampak hčerka je še po izračunanem datumu poroda zadovoljna ždela v trebuhu in ni dala nobenega znaka, da namerava iz sveta večne teme. Zdravniki, babice, prijateljice, vrači in guruji so mi svetovali vse mogoče, od čaja iz malinovitih lističev in akupunkturo do najintimnejše pomoči, ki jo lahko nudi le moški partner, in hoje po stopnicah, jaz pa sem priporočila vzela po svoje. Če naj bi porod spodbudila hoja po stopnicah, ga lahko tudi hoja v hribe, kajne? Samo na tak vrh sva morala, da bo avto pri roki.

In sva izbrala Dobrčo. Parkirala sva tako nizko, da je bilo do vrha še dovolj višinske razlike, ki bi koristila, in hodila po gozdni cesti, po kateri bi me lahko mož,

Pod vrhom Dobrče se odprejo razgledi proti Košuti.

Foto: Blaž Kučuk

Po cesti do Podgorske planine lahko hodijo tudi najmlajši. Foto: Blaž Kučuk

Dom na Kofcah
ima ograjeno
igrišče za otroke.
Foto: Mojca Stritar
Kučuk

če bi mi filmsko odtekla voda, takoj odpeljal v sterilni porodniški svet. Lepo počasi smo rinili kvišku, mož in njegov nahrbtnik ter jaz in moj trebuh, previdno, da se ne bi zadihala, in ker se ni dogajalo nič, smo se od kočice opogumili še do vrha. Do tja sem se sicer napihala, sem bila pa premo sorazmerno blažena od sreče, končno – in bogve kdaj spet – v višavah! Resnici na ljubo bi od tako odmaknjeno postavljenega vrha pričakovala nekoliko več razgledov, a tedaj mi je zadostovalo že duhanje malo bolj visokogorskega zraka. Fotografije s tiste ture so danes prav strašljive. Pojma

Informacije

Dostop: V Trzič se pripeljemo po gorenjski avtocesti. Če prihajamo iz smeri Kranja, se na razcepu za izvozom Naklo usmerimo proti Trziču in Ljubelju. Nadaljnja vožnja pa je odvisna od izbrane ture, kjer je tudi opisana.

Zemljevida: *Storžič – Košuta*, PZS, 1: 25.000.
Stol, PZS, 1: 25.000.
Karavanke – osrednji del, PZS, 1: 50.000.

Dom na Kofcah
Foto: Mojca
Stritar Kučuk

nimam več, kako sem lahko prenašala okrog tisti sod. Preden pa se me spravite grajat, kako sem ogrožala sebe in mladiča, naj vas potolažim – zaleglo je toliko kot nič. Mala se tudi po tem ni hotela roditi in šele čez slab teden so jo zdravniki pribezali na plano s kemičnimi pomagali.

Družinski napori

Naslednjic smo šli na Dobrčo v troje. Hčerka se je pustila nositi kot kaka milostljiva princesa, med sestopom pa je po cesti, ki je ravno prav udobna za mlade hodce, že korakala sama. Precej dela smo imeli s "preučevanjem" klopca na vrhu, kljub pozni sezoni pa nam je uspelo izbrskati celo nekaj gozdnih jagod. Z mozem sva izmenično oddrvela tudi na pet minut oddaljeni Šentanski vrh, ki nadomesti razglede, za katere je Dobrča prikrajšana.

Še leto kasneje je bila naša jesenska Dobrča spet polna novosti: prvič smo bili v četvero – čeprav česa drugega od sina kot to, da je bil dodatno breme, pač še ni bilo –, hčerka pa je vso pot do vrha prehodila sama. Že res, da je za odraslega hodca vzpon udobno kratek, nožice triletnika pa so skromnejših dimenzij, in se na taki razdalji precej bolj nagarajo. Da ne bi začela sitnariti, sem jo vso pot dodatno zabavala. Zato je poleg naše družinske četverke in velike, nerodne plišaste muce, ki je zasedla hčerkinino mesto v nahrbtniku (ah, radosti starševstva!), šel z nami še kup fiktivnih živalskih spremljevalcev iz ljubljanskega zooja. Da ne omenjam škrata Smiljana (ime je dobil po razvpitem istoimenskem motivatorju), ki hčerki na vrhu podtakne kako poslastico. Tokrat se je izognil kinderjajčku in pod eno od klopca skrnil konzervo hčerkinine tedaj najljubše hrane. Malo je bila presenečena, a še vedno se spomni, da so ji enkrat v hribih škratje prinesli koruzo.

Dandanašnji je pri meni Dobrča torej še vedno na seznamu, le seznam je zamenjala – zdaj je med najljubšimi ... Samo v pravi družbi in pravih pogojih si jo je treba privoščiti! 🍷

Dobrča, 1634 m

Karavanke

Gozdnata kopa med Tržičem in Begunjami izstopa kot eden od zahodnejših vrhov Kamniških Alp, ki pa se tesno drži glavne karavanške verige. Nanjo vodijo poti z vseh strani, za družinski izlet pa je predlagan najkrajši vzpon od konca gozdne ceste, čez blago Podgorsko planino in skozi vršne gozdove, ki s svojo mehko podla-

go in zanimivo oblikovanimi drevesi burijo otroško domišljijo. Dodaten razlog za obisk je gostoljubna, leta 2012 celo najbolj priljubljena planinska kočča. Priporočamo pa, da se s prijaznega vrha Dobrče s travami in številnimi klopami za popolno obzorje razgledov potrudite še na bližnji Šentanski vrh, 1635 m.

Na vrhu Dobrče ne manjka klopc. Foto: Mojč Stritar Kučuk

Zahtevnost: Lahka označena pot. Od konca ceste naprej moramo biti pozorni na markacije.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 350 m

Izhodišče: Parkirišče na koncu gozdne ceste pod Kočo na Dobrči, 1290 m. Pred tržiško bencinsko črpalko zavijemo desno s hitre ceste in takoj levo pod cesto v Bistrico pri Tržiču, od tam pa peljemo po ozki asfaltni cesti proti Begunjam. Za vasjo Hudi Graben zavijemo desno na označeno, 6 km dolgo gozdno cesto čez strma jugozahodna pobočja Dobrče. Parkiramo pred znakom za prepoved prometa. Če se nam vozilo smili, lahko parkiramo tudi pri starem kamnolomu – Hibje – in zadnji del odpešačimo po cesti oz. izkoristimo markirane bližnjice skozi strm gozd.

WGS84: N 46.3767°, E 14.2387°

Kočča: Kočča na Dobrči, 1478 m, mobilni telefon 051 213 980

Časi: Izhodišče–Kočča na Dobrči 30 min
Kočča na Dobrči–Dobrča 30 min

Preval, 1311 m

Karavanke

Na Prevalu pod Begunjščico se stikajo poti, grebeni in dolinice, na njem pa je prijazna planšarska kočča z domačo jedačo in kupom zanimivosti za otroke: od "telovadbe" na klopcah do krav in gozdarskih strojev. Najslikoviteje do tja pridemo po Bornovi poti s slovenske strani mejnega prelaza Ljubelj, ki jo je ob koncu 19. stoletja

za svoje lovske potrebe dal narediti baron Julij Born. Ni uradno markirana, a je široka, dobro vzdrževana in zavarovana, čez ostenja pa se preliči tudi s pomočjo čisto pravega predora! Skromna višinska razlika zavaja, do Prevala in nazaj je kar daleč, a zaradi vseh zanimivosti bodo otroci nekaj vzpodbude potrebovali le v srednjem,

manj vsečnem delu, kjer se zatikamo v mreži gozdnih vlak. Ambiciozni starši lahko s Prevala skočijo še na vrh Begunjščice, a pozor, le malo je poti, kjer strmina tako trdovratno vztraja.

Zahtevnost: Lahka neoznačena pot z nekaj izpostavljenimi mesti

Oprema: Običajna planinska oprema, čelna svetilka za prehod skozi predor (pazimo na luže). Mlajše otroke je pametno na izpostavljenih mestih navezati.

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Parkirišče pod Zelenico, na slovenski strani mejnega prehoda Ljubelj, 1058 m. Pot se začne na najbolj oddaljenem delu parkirišča, na ovinku pred zaprtim hotelom.

WGS84: N 46.4302°, E 14.2608°

Kočča: Kočča na planini Preval, 1311 m

Časi: Izhodišče–Preval 1.30 h

Sestop 1.30 h

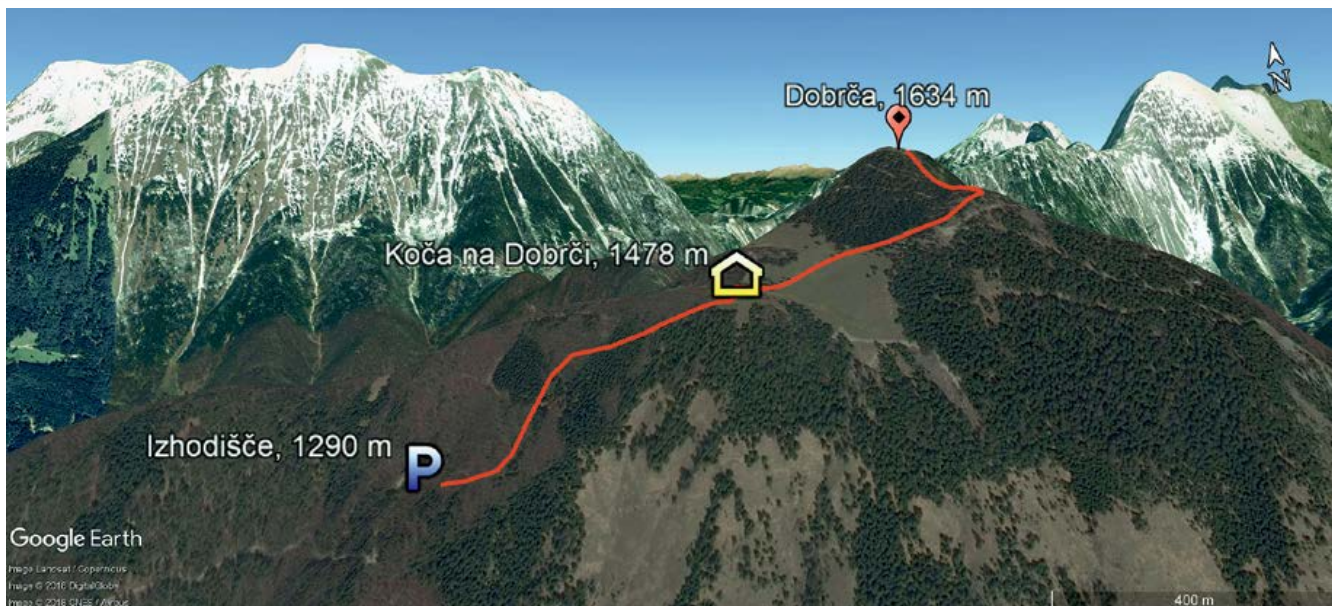
Skupaj 3–4 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnika: Klemen Janša: *Karavanke*, 2010, PZS; Irena Mušič, Vladimir Habjan: *Karavanke*, Sidarta, 2007.

Zanimivi prehodi na Bornovi poti. Foto: Mojca Stritar Kučuk

Sestop 30–45 min

Skupaj 2–3 h

Sezona: Kopni letni časi

Vodnik: Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004.

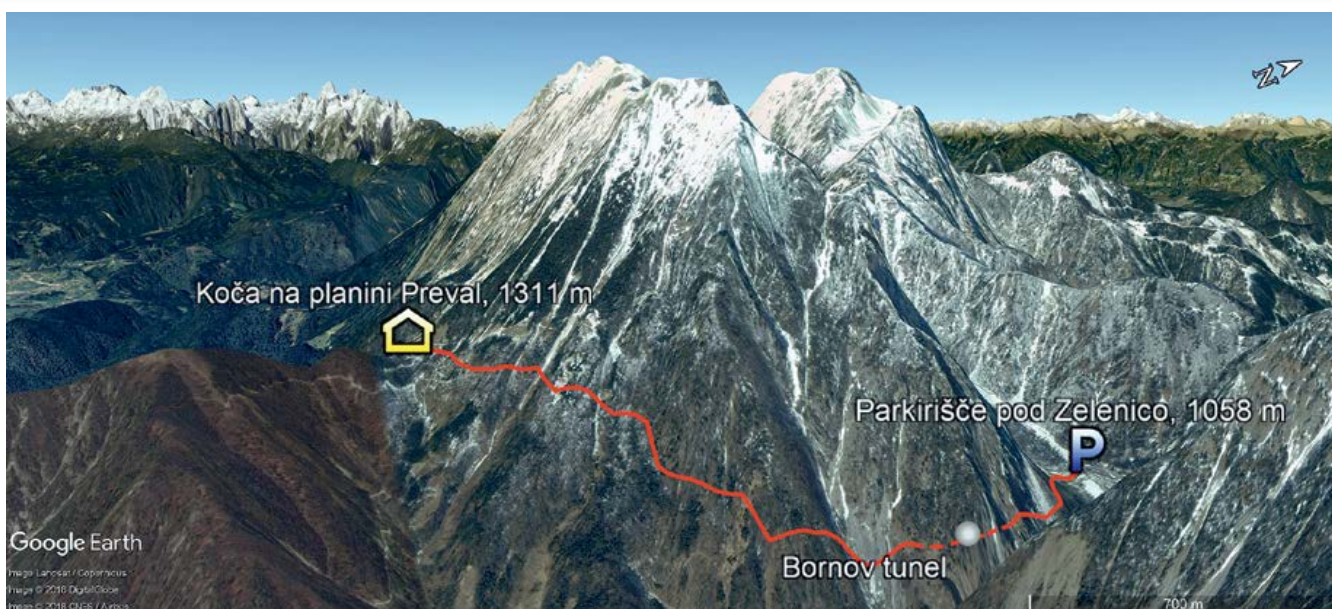
Zemljevida: *Stol*, PZS, 1: 25.000; *Karavanke – osrednji del*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Vzpenjamo se po vedno slabši cesti. Kmalu pridemo do odcepa, kjer gre desno strma označena bližnjica h koči, od katere se spustimo do nekaj hišk Podgorske planine (lahko pa ostanemo tudi na daljši, a položnejši in širši cesti, ki s severa pripelje do Podgorske

planine; v tem primeru je koča za robom desno). Slabše uhojena steza nas vodi čez travnike proti levi, potem pa se skozi gozd dvignemo na poraščeno sleme, po katerem se vzpenemo na najvišjo točko Dobrče.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Zemljevida: *Stol*, PZS, 1: 25.000; *Karavanke – osrednji del*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Na koncu parkirišča nas tabla usmeri levo v gozd. Najprej gremo skoraj vodoravno, pred ostenjem Begunjske Vrtače pa se začne najslikovitejše prečenje skalnatih pobočij. Čeprav je pot

široka in zavarovana, moramo biti previdni, pobočja so strma, v grapah pa je steza lahko tudi podrta. Najzanimivejši je tunel, ki je dovolj dolg, da se brez razsvetljave ne podajmo skozenj. Sledi nekaj fotogeničnih prehodov okoli robov, nato pa se začne zložni vzpon prek meliš in

skozi gozd. Za še enim zavarovanim mestom pridemo na splet kolovozov in vlak v manj privlačnem gozdu, pod Prevalom pa nas spet čakajo nekoliko lepši travniki. Koča je na levi strani prelaza.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Križ nad Kofcami, 1556 m

Karavanke

Le kdo ne pozna Kofc, prijaznega travnatega slemena na južnem podnožju Košute, s planino, gostoljubno kočjo in – kar je za najmlajše še posebej pomembno – odličnim otroškim igriščem? Za družinske potrebe je tu opisan eden od najudobnejših dostopov po gozdnati vzhodni

strani. Da tura ne bo prekratka, se nad kočjo lahko povzpnejo še slabih sto višinskih metrov do slikovitega križa. Poskočnejši pa lahko nadaljujejo še na katerem od bližnjih (skoraj) dvatisočakov Košute: Veliki vrh, Kofce goro ali celo Kladdivo.

Od kočje gremo po širokem slemenu še do križa. Foto: Mojca Stritar Kučuk

Zahtevnost: Lahka označena pot. Na dostopu po gozdnih cestah pazimo na table, da ne zaidemo.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 300 m

Izhodišče: Gozdna cesta nad Jelendolom, 1275 m. S hitre ceste proti Ljubelju zavijemo desno dol proti centru Tržiča, peljemo skozi Dolžanovo sotesko v vas Dolina in še naprej v Jelendol, kjer zavijemo levo na gozdno cesto po dolini Dolžanke. Po nekaj strmih serpentinah na križišču zavijemo levo (table) in se manj strmo peljemo do odcepa označene poti na Kofce. Parkiramo ob cesti. Iz Tržiča 12 km, od tega dobrih 5 km po makadamu.

WGS84: N 46.4145°, E 14.3313°

Kočja: Dom na Kofcah, 1488 m, mobilni telefon 041 234 638, mobilni telefon 040 634 144, spletna stran www.kofce.si

Časi: Izhodišče–Dom na Kofcah 30–45 min

Dom na Kofcah–križ 15 min

Sestop 30–45 min

Skupaj 1.30–2 h

Kriška gora, 1471 m

Kamniško-Savinjske Alpe

Kriška gora ima vse, kar za družinski izlet potrebujejo hodci, ki že zmorejo nekoliko daljši vzpon: razgleden, travnat vrh, planinsko kočjo in pogoste "predstave" jadralskih padalcev. Najkrajša pot, ob kateri nas kratkočasijo klopce z označe-

nimi imeni, vodi iz visoko posajene vasi Gozd, tisti najbolj hoje željni pa lahko nadaljujejo po širokem poraščenem slemenu vse do Tolstega vrha, od koder si stojijo iz oči v oči z zahodno platjo Storžiča.

Kriška gora (levo) in nadaljevanje grebena proti Tolstemu vrhu Foto: Mojca Stritar Kučuk

Zahtevnost: Lahka označena pot.

Na spletu kolovozov nad vasjo pazljivo sledimo tablam.

Oprema: Običajna planinska oprema

Višinska razlika: 600 m

Izhodišče: Parkirišče pred vasjo Gozd, 891 m. S ceste med Golnikom in Tržičem zavijemo gor, po strmih asfaltu skozi vas Zgornje Vetrno in vse do velikega parkirišča pri Zavetišču v Gozdu (naprej v vasi ni dovoljeno parkirati). Od glavne ceste 3 km.

WGS84: N 46.3408°, E 14.3285°

Koči: Zavetišče v Gozdu, 891 m, telefon 04 595 56 44; Koča na Kriški gori, 1471 m, mobilni telefon 051 615 623, mobilni telefon 068 146 417

Časi: Izhodišče–Kriška gora 1.30–2 h

Sestop 45 min

Skupaj 3 h

Sezona: Vse leto. V snegu je pot lahko zelo drseča, a na kritičnih mestih pomaga ograja.

Vodnika: Vladimir Habjan idr.: *Kamniško-Savinjske Alpe*. PZS, 2004; Andrej

Križ nad Kofcami, 1556 m

Karavanke

PLANINSKI VESTNIK | maj 2018

Sezona: Kopni letni časi

Vodnika: Klemen Janša: *Karavanke*, PZS, 2010; Irena Mušič, Vladimir Habjan: *Karavanke*, Sidarta, 2007.

Zemljevida: *Storžič – Košuta*, PZS, 1: 25.000; *Karavanke – osrednji del*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: Markirana pot se najprej strmo vzpne skozi gozd, višje pa se položi in vodi mimo kapelice s klopmi. Zatem pridemo na širok kolovoz, potem pa smo hitro pri ograji, za katero se odprejo prostrani travniki Kofc. Do že od daleč vidne kočice se vzpnemo po

poti ali tudi malo po svoje, od tam pa po razglednem travnatem slemenu z markirano potjo do križa ob vzhodju Kofce gore.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

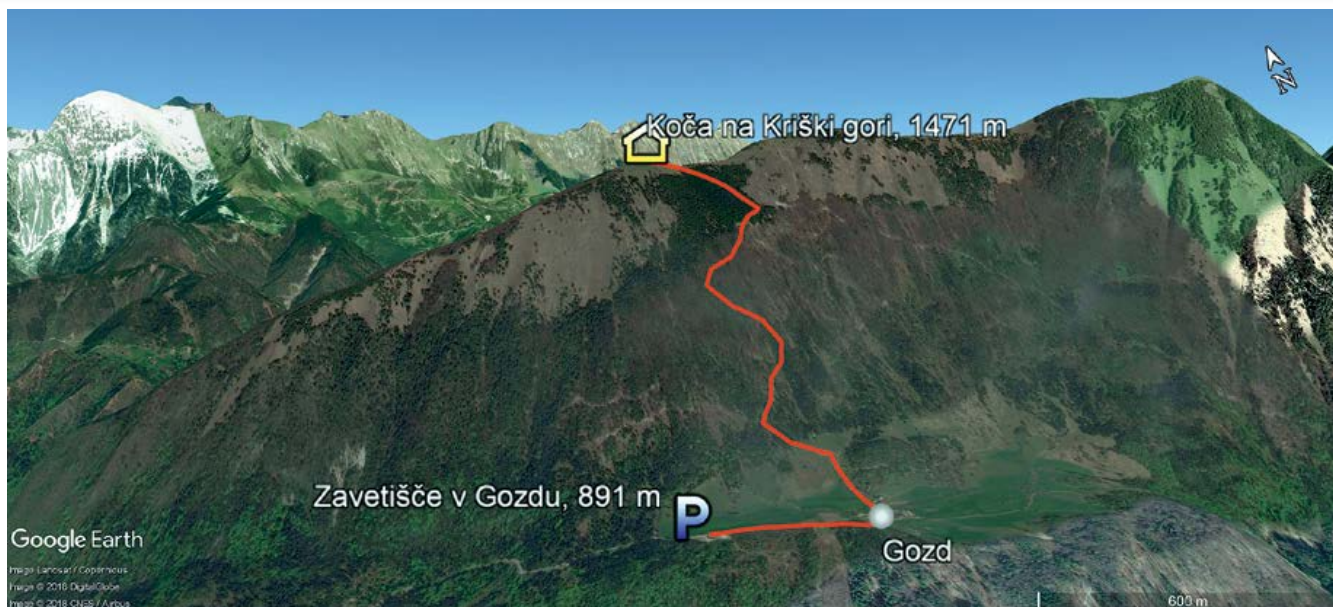
Mojca Stritar Kučuk

Kriška gora, 1471 m

Kamniško-Savinjske Alpe

PLANINSKI VESTNIK | maj 2018

Google Earth

Mapa: Landsat/Copernicus
Fotografije: 2010 DigitalGlobe
Mapa: © 2018 CNES / Airbus

Stritar: *Kamniško-Savinjske Alpe*, Sidarta, 2003.

Zemljevida: *Storžič – Košuta*, PZS, 1: 25.000; *Karavanke – osrednji del*, PZS, 1: 50.000

Vzpon: S parkirišča gremo za

markacijami po cesti mimo cerkve v Gozdu, kjer se držimo levo. Po cesti in nato kolovozu pridemo do razcepa nad vasjo, kjer zavijemo levo (desno Tolsti vrh) in se mimo vodnega zajetja ter zadnje hiše dvignemo v listnat gozd.

Skozenj gremo sprva po kolovozu, nato po poti. Višje se odpirajo razgleddi, nato pa se pot obrne levo in se ob ograji iz jeklenice vzpne do Koče na Kriški gori.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Mojca Stritar Kučuk

Zakoplji, spakiraj, razmaži ali odvrzi?

Kam gre cesar peš v naravi

Po dolgem času burja končno prežene oblačni pokrov z naše planote. Stopam po vedno dobro obiskani poti z bližnjega hriba. Odjuga mu je zopet stopila belo preobleko – in razkrila "zaklade". Na vsakih nekaj korakov srečam kupček belega razmočenega papirja. Ponekod med razpadajočim listjem slutim ostanke rjavih kupčkov. Na tem mestu se pot po uvodnih strminah za trenutek položi in do sem se črevesje očitno že dodobra pretrese. Ta tihožitja me po tednih mozganja spodbodejo, da vendarle zastavim pisanje o temi, ki zagotovo sodi med večje tabuje. Recimo ji iztrebljevalna kultura v gorah. Če si s končnimi proizvodi prebavil niste ravno blizu, je morda modro, da pred branjem zapisanih vrstic vzamete v roko duhovito napisano knjigo *Čarobno črevesje* avtorice Giulie Enders. Morda boste potem na svet tam znotraj in tisto, kar pride iz njega, vsaj v nekaterih ozirih gledali bolj sproščeno.

Pisalo se je leto 1996 in v med plezalci priljubljenem narodnem parku Joshua Tree na ameriškem zahodu sem nejeverno strmela v informacijsko tablo z navodili za obiskovalce, kako opravljati veliko potrebo v naravi, daleč od stranišč. Na primerno oddaljenem mestu skoplješ luknjo, globoko nekaj palcev, in zakoplješ "potičko" vanjo, je pisalo. To je bilo za balkansko dušo čisto preveč: "Ti Američani so pa res čez les!" Približno enako *trčena* se mi je zdela metoda zbiranja iztrebkov v množično obleganih stenah, ki so zahtevale večdnevno plezanje. Da bi svoje "klobase" zbiral v nekakšno cev in jih tovoril čez steno, je bilo slišati podobno nezemeljsko kot mačji način ravnanja z iztrebki.

Od takrat so minila leta. Športno plezanje v naši podalpski deželici je doživelo nesluten razmah, plezališča so polna, stranišč v njihovi bližini z nekaj redkimi izjemami ni, straniščne navade obiskovalcev od blizu in daleč pa so, upam si trditi, v glavnem podobne mojim iz devetdesetih let prejšnjega stoletja. Vinogradi okoli Ospa in Mišje peči so menda še vedno prostor, kamor hodijo plezalski in drugi cesarji peš, vsak s svojim zvikom v roki. Drugače očitno ne more biti, saj glede na to, da stranišč ni, pravzaprav nimamo izbire – ali pač? (Pustimo ob strani zelo verjetno možnost, da bi glede na običajno slabo stanje premičnih stranišč kljub temu raje izbrali počepanje v grmovju. Morda toliko

Naravna alternativa toaletnemu papirju je listje ...
 Ilustracija:
 Lorella Fermo

verjetneje, če bi bili oboroženi s podatkom, da je čepe-
nje dosti bolj pripravno za učinkovito iztrebljanje kot
sedenje na prestolu.)

Za začetek bi bila dobrodošla izbira – lopatka. Zdaj
soli pamet ravno tista, ki so se ji Američani s svojimi
napotki pred dvema desetletjema zdeli *premaknjeni*,
boste rekli. Jah, vmes se je pač zgodilo nekaj (r)evolu-
cije. Če ne drugega, mi danes že moja poklicna vest ne
dopušča več take lahkotnosti izločanja črevesne vsebi-
ne kakor koli in kjer koli. Pred leti sem tako z veseljem
prebrala simpatičen članek v reviji *Beta magazine* na to
temo – da plezališče ni stranišče in da bi uporaba lo-
patke kot obveznega dela *frikovske* opreme rešila vsaj
vidik estetike in vonjav. "Če že moraš, kakaj v plezali-
šjih tako, kot si želiš, da bi kakali tudi drugi," se je glasil
zaključek omenjenega članka.

V gorah so neprijetnosti, povezane z akumulacijo izloč-
kov, zaradi prostranosti terena manj izrazite, če izvza-
memo "romarske" poti in vznožja najbolj priljubljenih

Prešernu", je pomemben tudi vidik varovanja zdrav-
ja. Z iztrebki lahko izločamo organizme, ki povzročajo
bolezni, in kadar si za olajšanje izberemo neposrečeno
mesto, denimo v bližini vodotokov, lahko prispeva-
mo k njihovemu kroženju in razširjanju v naravi. Ver-
jamem, da si nihče ne želi, da bi z bistro studenčnico
popil tudi zdravju škodljive bakterije ali parazite samo
zato, ker jih je okužena oseba (ali pa pasočja se živina) v
potički spustila na plan preblizu potoka. Poglejmo to-
rej, kaj priporočajo tisti, ki se s tem področjem ukvarja-
jo onkraj sončne strani Alp.

Kako torej pristopiti k stvari?

Glede na priporočila ameriške organizacije *Leave No
Trace, Center for Outdoor Ethics*¹ imamo takrat, ko iz
dosega izginejo vsa stranišča, dve možnosti: ali sko-
pljemo t. i. mačjo luknjo in potičko zakopljemo ali pa
jo spakiramo in odnesemo s seboj nazaj v dolino. Dru-
gi dve metodi, razmazovanje in odmetavanje, prideta v
poštev v redkih okoliščinah, predvsem če se gibljemo v
zelo odročnih krajih. Glavni namen ustreznega ravna-
nja z iztrebki je zmanjšati možnost onesnaženja vodnih
virov in prenosa bolezni, pospešiti razpadanje iztrebkov
ter poskrbeti, da narava tudi z estetskega vidika ostane
neokrnjena.

Zakopavanje je najbolj razširjena in zelo preprosta
metoda. Glavni kriterij za izbiro "pokopališča" je pre-
prečiti, da bi iztrebke spralo v vodne vire. Na primer-
nem mestu, to je vsaj petdeset metrov proč od vodnega
vira, poti ali tabornega prostora, izkopljemo petnajst do
dvajset centimetrov globoko luknjo. Ko jo napolnimo,
jo prekrijemo z izkopanim materialom in po možnosti
zakamufliramo z materialom, ki prekriva prst. Mačjih
lukenj ne kopljemo na področjih, kjer se iztrebki zaradi
pomanjkanja bakterijske aktivnosti ne bodo mogli raz-
graditi (puščavski in arktični predeli, svet nad gozdno
mejo). Prisotnost organskega materiala je bistvena za
razpad iztrebkov; na hitrost razpadanja vplivajo tip, tek-
stura, temperatura, pH in vlažnost prsti, nagnjenost in
izpostavljenost terena ter prisotnost insektov. Zelo za-
vedni obiskovalci narave lahko polnjenje mačje luknje
dopolnijo še z mešanjem; da bi pospešili razkroj iztreb-
kov, jih zmešamo z zemljo, ki jo napraskamo z robov lu-
knje.

Mnenja o zakopavanju toaletnega papirja so deljena.
Strogi okoljevarstveniki se držijo načela, da bi morali
toaletni papir odnesti s seboj, saj ne sodi v naravo. V njej
namreč lahko ostane precej dlje kot iztrebki. Če se upo-
rabi toaletnega papirja ne moremo odpovedati in ga ne
želimo odnesti v dolino, ga uporabimo čim manj in za-
kopljemo dovolj globoko. Za nameček izberimo neodi-
šavljenega in takega, ki prej razpade.² Če uporabljamo
zadnjici prijazne otroške robčke, jih vedno odnesemo
s seboj. Toaletnega papirja nikoli ne zakopavamo v pu-
ščavskem svetu, saj je premalo vlage za njegov razkroj.
Naravne alternative toaletnemu papirju so listje, sneg ali

Nekaj namigov o
tem, katere rastline
se obnesejo kot
naravni toaletni
papir in katerih se
je bolje izogibati,
lahko preberete
v mednarodni
uspešnici *How to
Shit in the Woods*
avtorice Kathleen
Meyer.

Ilustracija:
Lorella Fermo

sten. Poleg gibanja na črevesno peristaltiko plezalcev
pomembno vpliva tudi psiha, zato so pred vstopom v
steno po navadi na sporedu opravki za najbližjimi ska-
lami. Toda zaradi naraščajoče turistične priljubljenosti
naše dežele in njenega visokogorja je pričakovati, da se
bodo razmere na vročih točkah naših gora zagotovo
spremenile – kako, pa bo najbolj odvisno od ozavešče-
nosti obiskovalcev. Predvidevamo lahko, da bodo Ško-
ti, Američani ali Novozelandci bolje poskrbeli za to, da
za seboj ne bodo pustili kadečih se sledi – če so napor
v zvezi z dvigom kulture iztrebljanja v naravi v njihovih
domovinah obrodili sadove, seveda. Literature za čim
bolj okolju in sočloveku prijazno opravljanje velike po-
trebe imajo namreč dovolj na voljo. Za razliko od nas,
če seveda odmislimo, da smo v današnjem času od in-
formacij oddaljeni le en klik. Ker se zdi, da se pri nas
nihče načrtno ne ukvarja s kakci v gorah, ne bo odveč,
če o tem spregovorimo v *Planinskem vestniku*. In če
bomo s tem podrli kakšen tabu, toliko bolje.

Čemu tak cirkus? Poleg že omenjenih neprijetno-
sti, povezanih z iztrebljanjem vseh in "prosto po

¹ Ne puščaj sledov, Center za okoljsko etiko.

² Glej test toaletnega papirja, revija ZPS test 1/2018, str. 7-9.

gladki kamni – po uporabi jih zakopljemo skupaj z iztrebki. Nekaj namigov o tem, katere rastline se obnesejo kot naravni toaletni papir in katerih se je bolje izogibati, lahko preberete v mednarodni uspešnici *How to Shit in the Woods* avtorice Kathleen Meyer, ki je že pred tridesetimi leti duhovito in podrobno obdelala to sporno in bolj ali manj zapostavljeno temo.

Z okoljevarstvenega stališča je najbolj čista metoda **pakiranje**. Na nekaterih izjemno priljubljenih področjih v tujini je iztrebke obvezno spakirati in odnesti s seboj. Če povzamem opis iz literature, je idealna embalaža robustna, toda lahka, majhna za priročen transport, a hkrati dovolj prostorna za več kot le en opravek v čepečem položaju, ima zanesljiv pokrov, ki ne pušča, je primerna za neposredno uporabo in se pri tem ne zvrne, ima po možnosti prezračevanje, da je ne raznese, je poceni, za večkratno ali enkratno uporabo (v tem primeru je zaželeno, da je biorazgradljiva). Veliko zahtev v teoriji, v praksi pa so se pionirji znašli s praznimi tetrapaki in lepilnim trakom. Danes embalažo lahko kupimo prek spleta; kompleti so običajno sestavljeni iz dveh vrečk – ena se uporabi za pobiranje in omotavanje iztrebka, druga za zaščito. Nekateri kompleti vsebujejo tudi prah, ki absorbira morebitno tekočino, toaletni papir in pripomoček za higieno rok. Seveda si lahko tak komplet z lahkoto pripravimo tudi sami: notranja vrečka za pobiranje vzorca, zunanja zaščitna vrečka in po potrebi še kakšna plastična ali pločevinasta škatla za zares varen transport, pa je zadeva rešena ... Ena od možnosti je tudi t. i. *poop tube*, s katero so si domači predvsem plezalci. Gre za plastično cev z dvema pokrovoma, ki je shramba za neprebavljene ostanke hrane. Če ne želimo imeti preveč oprava s čiščenjem shrambe, potičke pred hrambo zavijemo v vrečke. Navodila za izdelavo take embalaže z lahkoto najdemo na spletu.

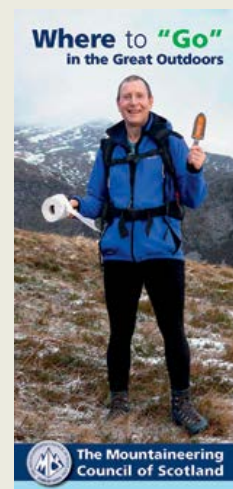
Imejmo v mislih, da določene odpadke vedno odnesemo s seboj v dolino, in sicer higienske vložke, tampone, plenice, že omenjene otroške in druge vlažne robčke. Dober pregled nad ponudbo in opisom izdelkov za pakiranje lahko najdete v že omenjeni knjigi Kathleen Meyer.

Čeprav je tehnika **razmazovanja** iztrebkov opisana v literaturi, je organizacija *Leave No Trace* ne priporoča, saj zahteva raziskovalnega duha, natančnost in nekaj prakse, da se izmojstrimo v izdelovanju primernih razmazov. Iztrebke je potrebno v zelo tankem sloju razmazati po skali, tako da ultravijolični žarki uničijo mikrobov in posušijo iztrebke, da jih nazadnje lahko odpihne veter. Metoda bi bila pogojno primerna za uporabo le v zelo odročnih predelih, kjer lahko računamo, da za nami vsaj pol leta ne bo drugega obiskovalca, z veliko sonca, suho pokrajino in revno prstjo. Glede na rezultate raziskav o preživetju fekalnih mikrobov v takih razmazih, ki so odprle več vprašanj, kot so dale odgovorov, pa je, kot omenjeno, obveljala za nepriporočljivo. Tudi **odmetavanje** iztrebkov pride v poštev le v izjemnih primerih, predvsem tam, kjer zakopavanje ni mogoče – v visokogorju, na morenah ali ledenikih. Potičko naredimo na kamen, ki ga nato zaženemo proč ali v globino.

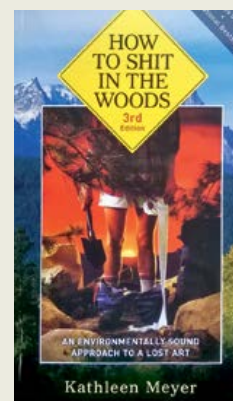
Način ravnanja z iztrebki je še zlasti pomemben v občutljivejših okoljih. Iztrebki zelo počasi razpadajo v visokogorju, puščavskih in arktičnih predelih. Narava nad gozdno mejo je bolj delikatna kot pod njo, zato organizacija *Leave No Trace* priporoča, da v visokogorju iztrebke odnašamo s seboj. Zakopavanje naj bo izhod v sili. V tem primeru je bolje, da privzdignemo večjo skalo in skopljemo luknjo pod njo, kot da luknjamo v delikatno rastje. V puščavskem okolju so priporočljiveše plitveše (pet do petnajst centimetrov) mačje luknje, po možnosti v organski prsti pod drevesi. Najpriporočljivejši način upravljanja z iztrebki pozimi je pakiranje; glede na to, da iztrebki zmrznejo, ni težav z neprijetnim vonjem. Druga možnost je, da poiščemo prostor brez snega in izkopljemo luknjo (za to, kako skopati luknjo v zmrznjeno zemljo, ni nasveta). Zakopavanje v sneg naj bo zadnja možnost. Pred tem se je dobro prepričati, da tega ne počnemo v bližini vodnega vira. Upoštevalo obvezno razdaljo od poti, saj si spomladi nihče ne želi pogleda na razpadajoče iztrebke. Poiščemo osončeno mesto, izkopljemo luknjo v sneg, opravimo svoje, namesto toaletnega papirja uporabimo kepico snega in pokrijemo "mesto zločina".

Z malo potrebo je veliko manj težav. Urin zdravega človeka je neproblematičen z vidika varovanja okolja. Držimo se priporočil glede petdesetmetrske "varnostne razdalje" med izbranim mestom olajšanja in potmi, tabornimi prostori in vodnimi viri. Nad gozdno mejo po možnosti zalijmo skale ali gola tla, ne pa rastlin. V snegu za seboj zakrijmo rumene luknje, ki jih izdolbe curek.

Trajalo je kar nekaj časa, da smo ponotranjili politiko pobiranja iztrebkov svojih ljubljencev na javnih površinah. To kulturo smo očitno razvili že tako daleč, da je mogoče dobiti raznobarvne vrečke za iztrebke, potiskane z različnimi motivi, pa torbice in nosilce zanje, ki spominjajo na modne dodatke. Koliko časa bo trajalo, da bo postala kultura pobiranja iztrebkov za seboj običajna praksa? Iskanje vrečk za človeške iztrebke na slovenskem spletu in prek telefona pri najbolj znanih trgovcih z gorniško opremo ni obrodilo sadov. Preden zadeva postane uveljavljena in zanimiva za trgovce, si torej pomagajmo z lastno iznajdljivostjo, pasjimi vrečkami ali naročilom iz tujine. Kakor koli se nam zdi misel na nošnjo lastnih iztrebkov v ali na nahrbtniku nazaj v dolino skrajna, sem prepričana, da nas bo povečan dotok obiskovalcev narave (če zanemarimo pomanjkljivo kulturo ravnanja z iztrebki) slej ko prej pripeljal do tega. Starega osla je sicer težko naučiti novih trikov, spremembe miselnosti zahtevajo svoj čas, nemalokrat novo generacijo. A prej kot se odgovornega ravnanja navadimo sami, prej bodo ozaveščeni naši otroci, najpomembnejši ambasadorji sprememb. Danes nam je – upam – samoumevno, da raznovrstne odpadke odnesemo s seboj v dolino. Morda bo našim otrokom enako samoumevno, da bodo tako kot mi danes z odpadki oni ravnali tudi z iztrebki. In morda se bo kljub vsemu tukaj in zdaj našel tudi kakšen "star osel", ki bo začel z lopatko, če že ne z vrečko. ○

Primer ozaveščanja obiskovalcev gora. Kako blizu temu smo pri nas? Vir: <https://www.mountaineering.scot/safety-and-skills/health-and-hygiene>

Ultimativni priročnik za opravljanje potrebe v naravi Foto: Mateja Pate

Barbara
Šoba Šparl¹

Bistra studenčnica: piti ali ne piti?

Tudi paraziti nam jo lahko zagodejo

Sonce neusmiljeno pripeka, zadnjo kapljico vode iz čutare ste posrkali že pred dvema urama in neizmerno se razveselite potoka, ki prečka vašo pot. Z olajšanjem si potešite žejo in napolnite čutaro, iz katere še nekajkrat potegnete dolg požirek. Čez nekaj serpentin vas pot pripelje na idilično travnato uravnavo, na kateri se ob istem potoku pase živina. Če vas ob tem prizoru ne strese misel, s kakšno vodo ste nedolgo pred tem pogasili žejo, potem je branje spodnjih vrstic več kot priporočljivo.

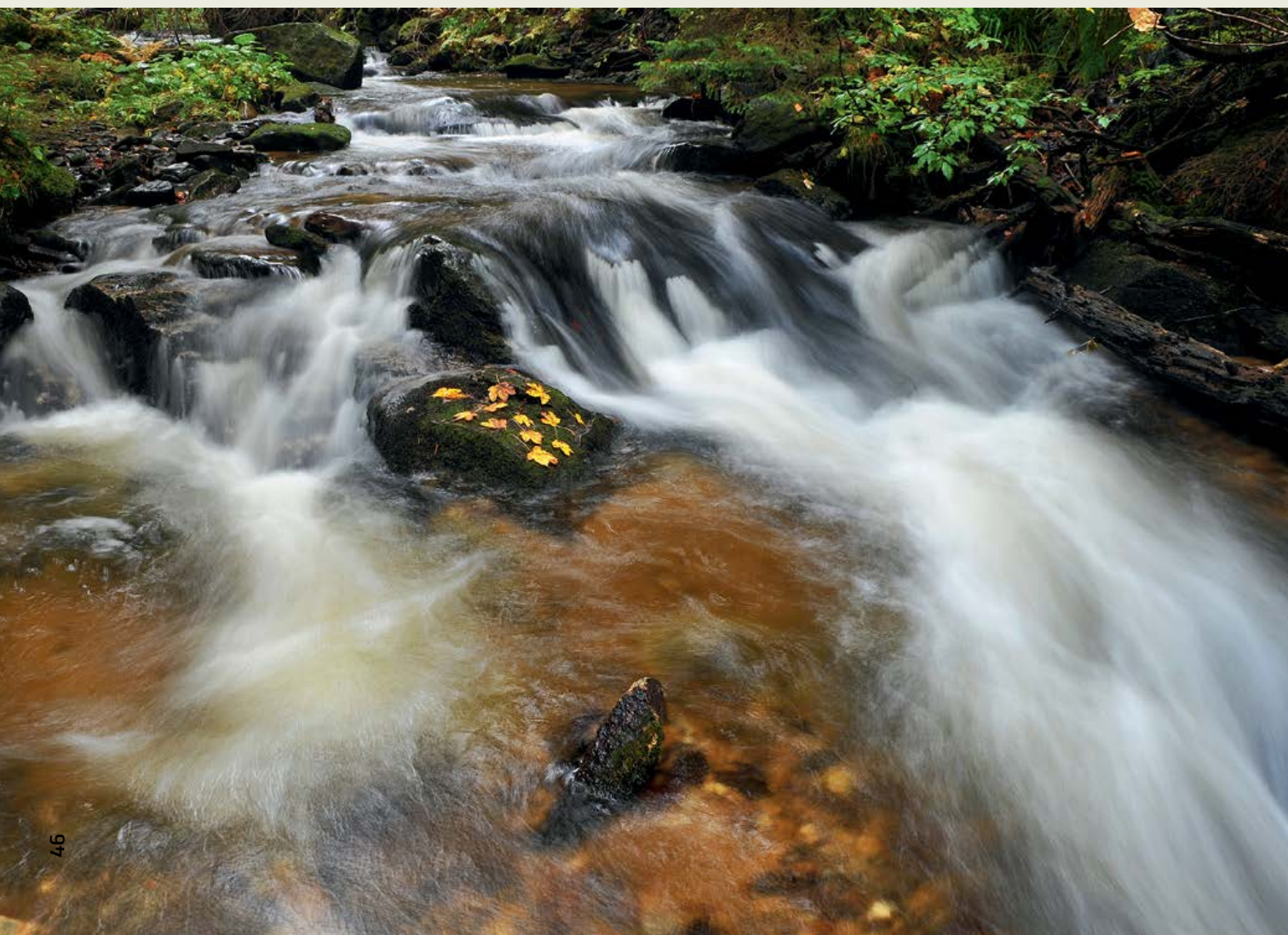
¹ Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Inštitut za mikrobiologijo in imunologijo.

Bi tako ravnanje lahko pomenilo tveganje za vaše zdravje? Možno je, da dobite drisko.

Ko govorimo o driskah, običajno pomislimo na tiste, ki jih povzročajo virusi in bakterije, lahko pa jih, v Sloveniji sicer manj pogosto, povzročajo tudi paraziti. Vendar ne gliste in trakulje, na katere najprej pomislimo ob besedi parazit. Te drisk praviloma ne povzročajo. Povzročitelji parazitskih drisk so

mikroskopsko majhni, enocelični paraziti, imenovani tudi praživali. V Sloveniji pride do parazitskih drisk pri ljudeh zaradi praživali iz rodu *Cryptosporidium* in vrste *Giardia duodenalis*; imenovali jih bomo kriptosporidiji in giardija (izg. džardija), bolezn, ki ju povzročajo, pa kriptosporidioza in giardioza. Poglejmo, kakšno "zabavo" nam lahko pripravijo te živalce.

Lepo ni nujno tudi čisto.
Foto: Franci Horvat

Kriptosporidioza

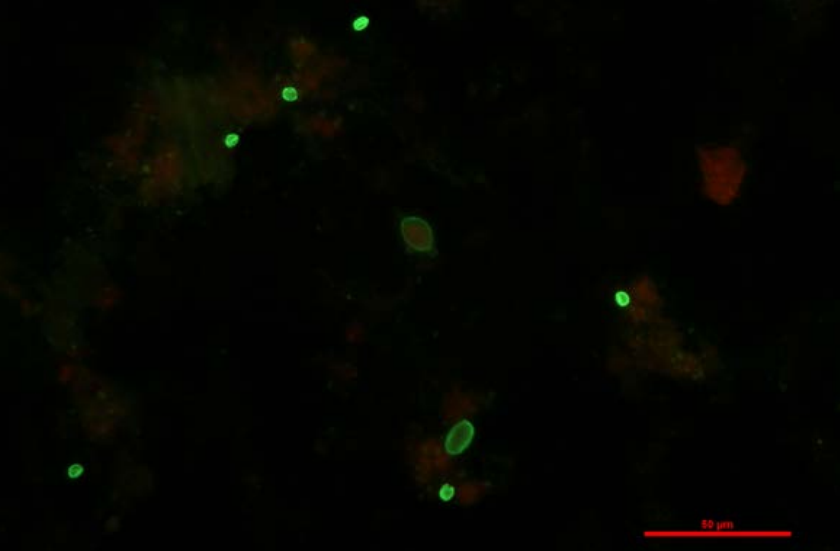
Kot rečeno, je kriptosporidioza parazitoza, ki jo povzročajo praživali iz rodu *Cryptosporidium*. Razširjena je povsod po svetu in se pri večini bolnikov z normalno imunostjo kaže v obilni vodeni ali sluzasti driski tudi pet do desetkrat na dan. Driska se običajno pojavi 7 do 10 dni po okužbi. Navadno jo spremljajo bolečine v trebuhu, slabost, bruhanje, pomanjkanje teka in nekoliko zvišana telesna temperatura. Driska traja približno 9 do 15 dni, redkeje več tednov. Velja si zapomniti, da so parazitske driske običajno dolgotrajnejše od tistih, ki jih povzročajo virusi in bakterije. Kriptosporidioza navadno preneha sama od sebe, brez specifičnega zdravljenja. Drugače je pri bolnikih z oslabele imunostjo. Pri njih je driska pogosto kronična, traja lahko več mesecev. Bolniki močno shujšajo, saj izgubljajo veliko tekočine, zaradi česar so lahko življenjsko ogroženi. Pri nekaterih posameznikih z normalno imunostjo lahko kriptosporidioza poteka brezsimptomno. Vendar pozor! Tudi ti "srečneži" so, tako kot bolniki, kužni za svojo okolico, česar se največkrat ne zavedajo.

Kako se sploh okužimo s kriptosporidiji? Človek ni edini gostitelj teh parazitov. Kriptosporidiji okužijo še celo vrsto drugih vretenčarjev. Za okužbe človeka je od teh najpomembnejše govedo, kar se je izkazalo tudi v Sloveniji. Pravimo, da je kriptosporidioza zoonoza, kar pomeni, da se lahko prenaša z živali na človeka. Gostitelji kriptosporidije iz svojega telesa izločajo z iztrebki. Z njimi se okužimo po t. i. fekalno-oralni poti, največkrat z zaužitjem s fekalijami onesnažene vode in hrane, ali pa neposredno od okužene živali ali človeka. Slednje se

npr. lahko zgodi, če ljubkujemo okuženo žival ali negujemo okuženega otroka, nato pa si pred jedjo ne umijemo rok. Kriptosporidiji tudi sicer niso kar tako. Njihove oociste, to so oblike parazita, ki jih najdemo v iztrebkih, so izredno majhne (pribl. 5 μm) in odporne, tudi na klor in druga dezinfekcijska sredstva, zaradi česar predstavljajo velik problem pri zagotavljanju neoporečne pitne vode. V iztrebkih gostitelja se izločajo v izredno velikem številu, za okužbo pa je potrebno zaužiti le majhno število oocist, včasih jih je dovolj že deset. V okolju lahko pri primerni temperaturi in vlagi, ob čakanju na ustreznega gostitelja, preživijo več mesecev.

Ker je v Sloveniji pomemben vir okužbe za človeka govedo, bo morda zanimiv tale podatek. Priznani ameriški parazitolog Steve J. Upton¹ je pred leti malo za šalo in malo za res izračunal, koliko oocist kriptosporidijev na leto v ZDA "pridelal" govedo. Številke so zares impresivne. Z upoštevanjem povprečnega števila oocist na gram iztrebka, števila glav goveda v ZDA v kateremkoli trenutku in povprečne mase iztrebkov, ki jih govedo iztrebi na dan, je število oocist kriptosporidijev, ki jih govedo iztrebi na leto, 65×10^{15} . To je 6735 oocist na kvadratni meter površine ZDA in, če upoštevamo še volumen in gostoto oocist, 4,57 tone oocist na leto. Le kakšne številke bi dobili, če bi se podobnega matematičnega podviga lotili pri nas? Zato le previdno, ko se po prijetnem izletu zleknete na idiličen travnik, obraz nastavite sončnim žarkom, roke pa zakopljete v dišečo spomladansko travo. Nedaleč stran slišite oglašanje mladih telet, vse je več kot popolno, sploh po tem, ko se okrepcate s sočnim prigrizkom, ki ste ga prav v

*Piti ali ne piti?
Foto: Oton Naglost*

S fluorescentnimi protitelesi označene oociste kriptosporidijev (okrogle) in ciste giardij (ovalne) pod mikroskopom
Arhiv Laboratorija za parazitologijo, IMI MF

ta namen prinesli od doma, in zajamete bistro vodo iz bližnjega potoka. Ste si pred tem očistili roke? In, ali je voda res pitna?

Giardioza

Giardioza je parazitoza, ki jo pri človeku povzroča prazival *Giardia duodenalis* in je v marsičem podobna kriptosporidiozi. Tudi giardioza je razširjena povsod po svetu in se kaže kot akutna ali kronična driska. Inkubacijska doba je primerljiva s tisto pri kriptosporidiozi, torej okrog 1–2 tedna. Okužba s parazitom pri nekaterih ljudeh poteka brezsimptomno, pri tistih, pri katerih se bolezen izrazi, pa so lahko driski pridruženi še slabost, bruhanje, bolečine v trebuhu, vetrovi in napenjanje. Pogosto se obdobja driske izmenjujejo z zaprtjem ali normalnim odvajanjem blata. Giardioza običajno traja 1–3 tedne, nato pa večinoma mine sama od sebe. Pri kronični okužbi se simptomi ponavljajo, kar lahko privede do malabsorpcije (nepopolne absorpcije hranil v črevesju); kot posledica okužbe se lahko razvije tudi laktozna intoleranca ali sindrom razdražljivega črevesa. Kot pri kriptosporidiozi so tudi simptomi giardioze hujši pri bolnikih z oslabele imunostjo.

Človek se z giardiami okuži tako, da jih zaužije s fekalijami onesnaženo vodo ali hrano, lahko pa se okuži tudi neposredno od okuženega človeka. Ciste, preživetvene oblike giardij, ki jih gostitelj izloča z iztrebki, so nekoliko večje (pribl. 10 µm) od oocist kriptosporidijev in na klor nekoliko manj odporne, sicer pa tudi zanje velja, da se v iztrebkih izločajo v velikem številu, infektivna doza pa je majhna, že nekaj deset cist.

Če ste zapis o giardiozi brali malo bolj pozorno, ste verjetno opazili, da okužbe človeka nismo povezovali z živalmi. Glede na dosedanje raziskave, ki jih ni malo, ostaja namreč vloga živali pri okužbi človeka nejasna. Tudi živali so sicer lahko okužene z giardijami, vendar ne vemo natančno, če so njihove "različice" teh parazitov pomembne pri okužbi ljudi.

Nekaj številok

V Sloveniji se je v letih od 2012 do 2016 po podatkih Nacionalnega inštituta za javno zdravje² število prijavljenih primerov kriptosporidioze pri ljudeh gibalo med 8 in 15, giardioze pa med 30 in 54. Številke niso

pretirano visoke, moramo pa vedeti, da število prijavljenih primerov nikoli ne odraža dejanskega stanja. Večina primerov okužb namreč ostaja neprijavljenih – če driska ni prehuda in dolgotrajna, bolniki ne poiščejo zdravniške pomoči, pa tudi če jo, se povzročitelja ne identificira prav pogosto. V Sloveniji število primerov parazitskih drisk še zdaleč ne dosega virusnih in bakterijskih. Slovenija je v primerjavi z ostalimi evropskimi državami, kaj šele z državami sveta v razvoju, glede kriptosporidioze in giardioze pravzaprav v zavidljivem položaju. V Sloveniji je na 100.000 prebivalcev v enem letu prijavljenih 0,5 primera kriptosporidioze in 1,6 primera giardioze, v Evropski uniji^{3,4} pa 2,7 primera kriptosporidioze in 5,6 primera giardioze. In čemu se imamo zahvaliti razmeroma nizki incidenčni stopnji teh dveh parazitov? Svoje brez dvoma prispeva tudi visoka kakovost vode, ki jo v Sloveniji pijemo, česar pa se še premalo zavedamo. Večinoma je to podtalnica, ki se pri svojem pronicanju skozi zemeljske plasti dodobra očisti ne samo umazanije, ampak tudi mikroorganizmov – možnih povzročiteljev bolezni. Najbrž ni potrebno posebej izpostavljati, da imajo evropske države, ki pitno vodo pripravljajo iz površinskih voda, njihovi higijenski standardi pa so sicer primerljivi našim, s kriptosporidiozo in giardiozo mnogo več težav.

Kaj lahko naredimo sami?

Najpomembnejša je osebna higiena, predvsem higiena rok. Okužbe lahko preprečimo s pravilno pripravo hrane (pranje, toplotna obdelava), na kateri bi se lahko nahajale (oo)ciste parazitov, in s pitjem neoporečne vode. Če o njeni neoporečnosti dvomimo, si lahko pomagamo s prekuhavanjem in/ali filtriranjem.

Za kriptosporidiozo zaenkrat še ni učinkovitega zdravila, predvsem je potrebno nadomeščati izgubljeno tekočino in elektrolite, kar velja tudi ob drugih driskah. Giardiozo običajno zdravimo z metronidazolom, opazimo pa, da je vedno več bolnikov okuženih z odpornimi oblikami parazita, ki zahtevajo povečane doze zdravila in podaljšano zdravljenje.

Pomembno je, da preprečujemo širjenje obeh parazitov v naravi. Če je le mogoče, poskrbimo, da živali ne bodo prišle v stik z našimi iztrebki in da naši iztrebki ne bodo prišli v stik z vodo gorskega potoka, s katero bi si utrujeni pohodniki lahko potešili žejo. ●

Viri:

- 1 Upton SJ. *Basic biology of Cryptosporidium*. [Internet]. Manhattan: Kansas State University; 2008 [citirano 24. 3. 2018]. Dostopno na: <http://www.k-state.edu/parasitology/basicbio>.
- 2 Nacionalni inštitut za javno zdravje. Epidemiološko spremljanje nalezljivih bolezni v Sloveniji. Leta 2012–2016. [Internet]. Ljubljana: NIJZ; [citirano 24. 3. 2018]. Dostopno na: <http://www.nijz.si/sl/epidemiolosko-spremljanje-nalezljivih-bolezni-letna-incetrletna-porocila>.
- 3 European Centre for Disease Prevention and Control. Cryptosporidiosis. V: ECDC. Annual epidemiological report for 2015. Stockholm: ECDC; 2018.
- 4 European Centre for Disease Prevention and Control. Annual Epidemiological Report 2016 – Giardiasis. [Internet]. Stockholm: ECDC; 2016 [citirano 24. 3. 2018]. Dostopno na: <http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/Giardiasis/Pages/Annual-epidemiological-report-2016.aspx>.

Strah ima bujno domišljijo

Nekoč sem v nekem uvodniku razbobnala, da se mi včasih toži po plezanju. Natančneje – po odklopu od vsakdanjih skrbi, ki mi ga je plezanje omogočalo. Odziv je bil zanimiv: takoj se je javilo nekaj potencialnih soplezalcev, ki so moj zapis dojeli kot med vrsticami povedano prošnjo "upokojene" alpinistke za vodeni izlet v vertikalo. Čeprav to ni bil moj namen, sem si ponudbe zapomnila – čez sedem let vse prav pride.

In ko me je eden od ponudnikov čez nekaj mesecev pobaral, če greva plezat, si res nisem dala več kot dvakrat reči. Pa da vidimo, kaj je še ostalo od starih časov!

Na parkirišču pod steno sem se počutila zelo veteransko. V dvajset let starih oblačilih za aktivnosti v gorah, s še starejšimi plezalkami (znamke Reebok – še pomnite, tovariši?), ki so edine ostale kolikor toliko udobne za razvajena stopala, in starodavno čelado preprostih klasičnih linij sem pošteno štrlela iz povprečja tistih, ki so se s podobnimi cilji znašli na istem mestu. Simon me je nekaj časa dražil s hribovskimi smermi z daljšim pristopnim maršom, potem pa je le popustil pod težo mojih argumentov, namreč, da bo ena bližnja z lagodnim dostopom in svedrovci po dolgoletnem premoru kot nalašč za brušenje prstnih blazinic. Njegova žena je, medtem ko sva se v steni upirala gravitaciji, požrtvalno pasla otročad na bližnji jasi – hvala, Jožica!

Med sprehodom pod steno se me je polotilo tisto znano vznemirljivo pričakovanje, pomešano s stiskanjem v želodcu. Kanček strahu pred vstopom v smer je bil prisoten tudi v najboljših časih, a se je z začetkom plezanja razblinil. Tudi kakšna manj prijetna okoliščina v steni je bila povod za hitrejši srčni utrip: bližajoča se nevihta ali noč, megla, krušljiv svet, zabloda ... A ta strah ni bil nikoli hromeč, kvečjemu je spodbujal k akciji. Ker sem si vedno domišljala, da je modro imeti vsaj v teoriji stvari pod nadzorom, sem v steni vedno razmišljala o možnih rešitvah v primeru, če bi šlo kaj narobe. Nikoli pa v kakšni kočljivi situaciji nisem zares pomislila, da bi me v gorah lovila Matilda. Še najmanj, ko sem se pomenkovala sama s seboj na samotni turi v Steni.

Tokrat pa sem se srečala z demoni. Med pripravami pod steno se me je polotil dvom – v vse. Sumničavo sem ogledovala svedrovce, če jih ni nemara že preveč načel zob časa. So najlonski trakovi, ki visijo Simonu za pasom, še zaupanja vredni? In vrv se zdi nekam *zmašana*, kaj vse je že dala skozi? Morda jo je kdo malomarno naluknjaj z derezami? Kdaj sem nazadnje vadi la reševanje padlega? Bi sploh še znala narediti kakšen manever? Odganjala sem nadležne misli kot hlevske muhe, pa so se po kratkem izletu drugam vztrajno vračale nazaj, tako kot muhe na govno. Bil je čudovit, topel decembrski dan, razgled božanski, otroci v varstvu, po neverjetno dolgem času sem bila spet v skali, plezanje je gladko teklo ... Pa vendar nekaj ni bilo prav. Tiste

blažene sproščenosti ni bilo od nikoder! Namesto da bi plezanje odpihnilo skrbi, jih je privabljalo, vrtele so se mi po glavi v nekakšnem *crescendu* nemogočih scenarijev in dosegle vrh, ko sem si, strmeč v skalni blok nad seboj, predstavljala, kako bo sledil klicu gravitacije ravno v trenutku, ko bom v njegovem dosegu, in me bo speštal v palačinko pred očmi lastnih otrok.

Kaj se je zgodilo z mano?!? Če odmislim pomanjkanje plezalne samozavesti zaradi napol pozabljene teorije in nič prakse v času, ki se meri v letih, sta za ključni premik v glavi očitno kriva potomca. Ki sta moje življenje tako postavila na glavo, da je plezanje postalo le še lep spomin. (Če bi mi kakšna šlogarica kaj takega napovedala pred petnajstimi leti, bi to vzela za neizpodbiten dokaz, da nima pojma o prerokovanju.) In tako sem po tem izletu v navpičnico modro sklenila, da imam za zdaj skrbi in strahov v vsakodnevnem življenju več kot dovolj in zato ni prav nobene potrebe, da bi ponje hodila še v stene. Ko pa se bosta ptička naučila leteti in bosta odfrčala iz gnezda, me morda zopet pokliče skala. Tega se veselim, čeprav mi je kristalno jasno, da je tisto brezskrbno obdobje, ki priključuje nostalgijo, nepreklicno mimo in da je zaman vzdihovati po njem. Lahko sem samo srečna, da je bilo del mojega življenja. ●

P. S.: Simon, hvala za povabilo in vodniške usluge! V resnici ni bilo tako grozno, kot se bere, za potrebe zgodbe sem navrgla nekaj drame. Se priporočam še za kdaj!

Kolumna izraža stališče avtorja in ne nujno tudi uredništva in Planinske zveze Slovenije.

*Po več letih spet v steni. Kam je izginila sproščenost?
Arhiv Mateje Pate*

V kraljestvu kralja Matjaža

90 let Planinskega društva Mežica

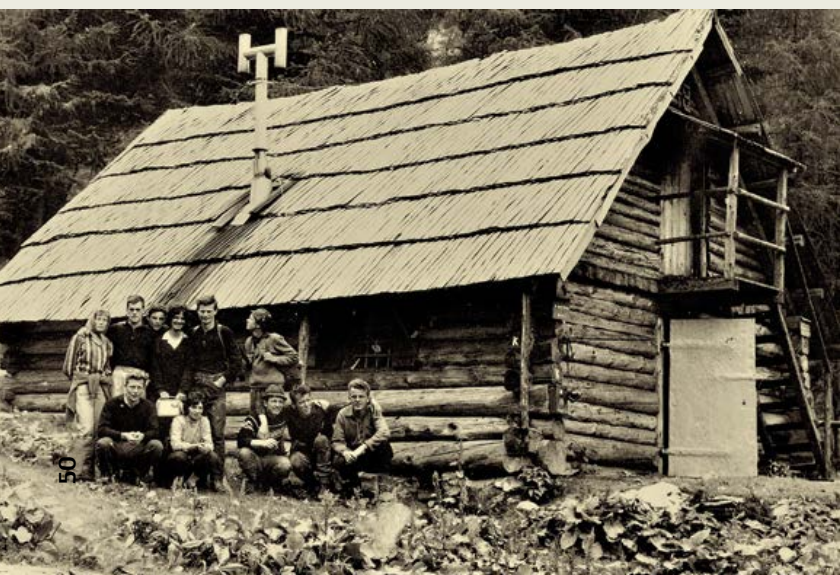
Planinsko društvo Mežica je društvo z dolgoletno tradicijo. V letu 2016 je praznovalo visok jubilej, 90. obletnico svojega delovanja.

Društvo je nastalo iz odbora za gradnjo prve kočice na Peci, ki je bil leta 1924 ustanovljen pri podružnici Slovenskega planinskega društva (SPD) Prevalje. Zaradi oddaljenosti matične podružnice in počasnega napredovanja pripravljalnih del so odborniki

*Počitek planincev pred Uletovo kočico na Peci
Arhiv PD Mežica*

Skupina planincev pred Jurharjevim bivakom na Grohatu v šestdesetih letih prejšnjega stoletja Arhiv PD Mežica

7. novembra 1926 v Mežici na ustanovnem občnem zboru ustanovili novo podružnico za Zgornjo Meziško dolino in jo poimenovali SPD Peca za Mežico in Črno. Podružnica je združevala ljubitelje gora celotnega meziškega in črnjanskega okoliša. Ustanovni člani podružnice so se takoj lotili zadane naloge. Koča na Peci je bila zgrajena leta 1928, ime pa je dobila po zagnanem predsedniku podružnice, Mežičanu Martinu Uletu (Uletova kočica). Da bi zagotovili čim boljše pogoje za upravljanje planinske postojanke, so pri podružnici ustanovili gospodarski odsek.

Na osnovi legende o junaškem kralju so leta 1932 v loži, izkopani v pobočje nekaj metrov stran od kočice, "ustolčili" doprsno skulpturo kralja Matjaža, ki ga je iz lipovega lesa izdelal akademski kipar Nikolaj Pirnat. S kipom so odborniki želeli Peco vsebinsko obogatiti ter s tem h kočici privabiti večje število gostov.

Podružnica SPD Peca v letih pred drugo svetovno vojno ni ostala omejena samo na planinsko dejavnost, temveč je zaradi zaostalosti doline na svoja pleča prevzela tudi razvoj zimskih športov, kulture, zabave in turizma. V ta namen so pri podružnici ustanovili različne odseke in pododbore. Zimsko-športni odsek je gojil smučanje, drsanje in sankanje. Za kulturne vsebine so skrbeli tamburaši in dramski odsek. V dolini so odborniki prirejali tudi priložnostne veselice. Leta 1934 je podružnica v Mežici zgradila letno kopališče in s tem Mežico vpisala na turistični zemljevid tistega časa. Leta 1936 so meziški planinci na Peci postavili še kapelico sv. Cirila in Metoda, v kateri so se v naslednjih letih izvajale maše in poroke.

Z začetkom druge svetovne vojne je društvo za nekaj let prenehalo javno delovati. Lesen kip kralja Matjaža so po nekaterih pričevanjih uničili domači sodelavci okupatorja, Uletovo kočico pa leta 1943 po nalogu NOV in PO požgali partizani, da bi preprečili nastanitev nemške policije na strateškem območju Male Pece, kjer so se križale pomembne partizanske in kurirske poti.

Društvo po drugi svetovni vojni

Planinska družčina, ki je preživela vojno morijo, se je oblikovala kmalu po letu 1945. Sprva so delovali v

okviru skupnega Fizkulturnega društva Peca Mežica, januarja 1946 pa so ustanovili samostojno društvo – Planinsko društvo Mežica. V duhu želje po obnovi domovine so se člani društva zavzeto lotili svojega dela. Njihovo prednostno željo po postavitvi nove koče na Peci je v prvem povojnem desetletju zaviral jugoslovanski obmejni režim, ki ni dovoljeval gibanja v obmejnem pasu. Zaradi tega so mežiški planinci svoje moči usmerili na Grohat pod Raduho, kjer so leta 1948 postavili lično brunarico (Jurharjev bivak). Ključne bivaka so lahko pohodniki in alpinisti, ki so želeli bivak uporabiti za zavetišče ali prenočevanje, dobili na Postojanki Puc v Koprivni. Kasneje je bil bivak oskrbovan tudi v poletni sezoni.

Leta 1950 je društvo ustanovilo planinsko skupino v rudarskem naselju Helena. Številčni planinci s tega območja so izrazili željo po lastni postojanki na Pikovem, s katero bi dobili kotichek, kjer bi se lahko shajali ter razpravljali o planinskih vprašanjih. Postojanka Pikovo, ki je bila leta 1951 urejena v najetih rudniških prostorih, je postala priljubljena izletniška točka za prebivalce Mežice, Črne in Žerjava.

Novi Dom na Peci

Prošnjo po prostem dostopu na Peco je Ministrstvo za notranje zadeve končno odobrilo leta 1952. Društvo se je takoj lotilo priprav za postavitev novega Doma na Peci. Največjo težavo je predstavljal transport gradbenega materiala do gradbišča. Zaradi pomanjkanja sredstev je izgradnja tovarne žičnice na Peco kasnila, zato so bili planinci primorani poiskati druge načine. Za prevoz cementa in desk iz doline je društvo najemalo voznike, nemalokrat pa so planinci material do koče prenašali s pomočjo oslov ali kar na svojih plečih. Za spravilo materiala čim višje proti Peci so večkrat uporabili tudi prevoz z rudniškim vlakom skozi rove do rudarskega naselja Helena. Peca je skrajšano različico tovarne žičnice dobila šele v zaključni fazi gradnje. Dom na Peci je bil po napornih petih letih dograjen in odprt 7. septembra 1958.

V času gradnje Doma na Peci je društvo razširilo pridobitno gostinsko dejavnost tudi v dolini. Ustanovljene so bile nižinske planinske postojanke pri Škrubeju v Šmelcu, pri Pucu v Koprivni, pri Mihevu v Podpeci, v Heleni ter pri Graufu nad Mežico. V Narodnem domu v Mežici je planinsko društvo upravljalo s planinskim kotichek. Ves dobiček z naslova nižinskih postojank je društvo v prihodnjih letih namenilo za izgradnjo višje ležečih planinskih objektov. K uresničevanju zadanih ciljev so svoje prispevala tudi koroška podjetja in okoliški kmetje.

Po odprtju novega Doma na Peci je gora klicala še po nečem. Kralja Matjaža je bilo treba vrniti nazaj na Peco. Jeseni leta 1961 je društvo na sestanku v Domu na Peci ustanovilo štiričlanski odbor za postavitev nove skulpture. Skupine se je prijelo ime Matjaževci. Za lokacijo postavitev so izbrali zapuščen rudarski rov, oddaljen približno petsto metrov od planinskega doma. Rov so začeli obnavljati ob prvomajskih praznikih leta 1962.

Dom na Peci v fazi gradnje leta 1957 Arhiv PD Mežica

Gradnja druge Koče v Grohotu pod Raduho leta 1971 Arhiv PD Mežica

Transport 300-kilogramskega bronastega kipa z garami po pobočjih Male Pece Arhiv PD Mežica

Doprna skulptura kralja Matjaža, ki jo je iz lipovega lesa izdelal akademski kipar Nikolaj Pirnat. Arhiv PD Mežica

Skupinska fotografija udeležencev "ustoličenja" kralja Matjaža na Peci 21. avgusta 1932 Arhiv PD Mežica

Lesena skulptura kralja Matjaža, ki jo je septembra 2016 za prenovljeno prvo votlino izdelal mežiški kipar Rudolf Novak. Arhiv PD Mežica

Tristokilogramski kip kralja Matjaža je izdelal akademski kipar in alpinist Marjan Keršič Belač, v bronu pa ga je odlil akademski kipar Franc Rotar. Slavnostno odprtje ob spremljavi rudniške godbe je bilo v nedeljo, 15. julija 1962.

Koča v Grohotu pod Raduho

Zavedanje o dotrajanosti Jurharjevega zavetišča, ki je bilo na planini Grohat postavljeno leta 1948, je sredi šestdesetih let napeljalo v razmišljanje o gradnji nove kočice pod Raduho. Dela so se pričela na začetku planinske sezone 1971. Na gradbišče so poslali stalno delovno ekipo, nadzor nad gradnjo pa je prevzelo podjetje Stavbenik. Kočo so s spremljevalnim kulturnim programom odprli avgusta leta 1973. Žal se je lokacija, na kateri je bila kočica postavljena, izkazala za neprimerno, saj so zgradbo vse od njene izgradnje ogrožali plazovi ter jo večkrat tudi poškodovali. Tako se je usoden plaz z odprtih pobočij pod steno Male Raduhe sprožil februarja 1986 in leseni del kočice odrezal pri temeljih. Škoda

je bila prevelika, da bi kočico obnovili. Zaradi preobremenjenosti z ostalimi postojankami in številnimi drugimi aktivnostmi je društvo z odločitvijo o gradnji že tretje kočice pod Raduho dolgo oklevalo, a je nazadnje, opogumljeno z obljubljenimi podporami Planinske zveze Slovenije (PZS), Meddruštvenega odbora planinskih društev Koroške in skupščine Ravne na Koroškem izzivil sprejelo. Gradnja današnje kočice je v znoju in odrekanju lastnemu prostemu času številnih zagnanih planinskih delavcev potekala med leti 1986 in 1991.

Posodobitev planinskih koč

Desetletje po otvoritvi nove Kočice v Grohotu se je društvo v skrbi za okolje odločilo še za en obsežen gradbeni projekt – izgradnjo bioloških čistilnih naprav na vseh treh svojih kočah. Tako je avgusta leta 2001 pričela obratovati biološka čistilna naprava za odpadne vode na Domu na Peci, junija 2005 na Koči na Pikovem in avgusta 2005 na Koči v Grohotu pod Raduho. Predvsem po zaslugi tega je Dom na Peci leta 2013 s strani PZS prejel naziv Okolju prijazna planinska kočica. Z enakim nazivom se od leta 2015 ponaša tudi Kočica v Grohotu pod Raduho.

Planinsko društvo danes upravlja s tremi postojankami: z Domom na Peci (1665 m), s Kočico v Grohotu pod Raduho (1460 m) in Kočico na Pikovem (992 m). Gradnja kočice in redna skrb zanje sta bili vsa leta po drugi svetovni vojni eni izmed društvenih primarnih dejavnosti, ki sta terjali veliko vloženega dela in časa. Kljub temu je v tem obdobju društvo zgledno skrbelo tudi za razvoj drugih vidikov planinstva v Zgornji Mežiški dolini. Markacisti so na Peci, Raduhi in Olševi vztrajno gradili nove poti, stare pa redno vzdrževali. Mladinski odsek je v svojih vrstah združeval za planine navdušeno mladino ter dolga leta samostojno upravljal z

Markacist Marijan Vončina pri označevanju poti s Knafelčevo markacijo na Raduhi okoli leta 1966 Arhiv PD Mežica

Mladinskim domom, nekdanjo vojaško karavlo, ki stoji nekaj metrov pod Domom na Peci. Med letoma 1962 in 1972 so pod okriljem mežiškega društva delovali koroški alpinisti, združeni v skupen Koroški alpinistični odsek, med letoma 1974 in 1982 pa je bil v okviru društva aktiven samostojni Alpinistični odsek Mežica. Društvo je vsako leto izvajalo številne izlete v domače in tuje gore. Na svojih postojankah je prirejalo družabne prireditve, ki se jih je udeleževalo veliko število pohodnikov. Leto za letom je organiziralo tudi tradicionalno pustno veselico v Narodnem domu.

Društvo v zadnjih letih

Zadnjih nekaj let je bilo društvo poleg številnih naštetih dejavnosti usmerjeno v uvajanje nekaterih sprememb in posodobitev na področju poslovanja društva. Veliko dela je bilo vložnega tudi v promocijo ter zagotavljanje prepoznavnosti društva in njegovih planinskih postojank.

Pisarna je dobila priključek na internet. Pričela je delovati spletna stran društva, društvo je postalo aktivno na družabnih omrežjih, obveščanje o dogodkih in akcijah pa se je začelo izvajati prek elektronske pošte. Evidenco članstva je društvo začelo voditi prek centralne spletne aplikacije Naveza. Internet je omogočil tudi uvedbo elektronskega poslovanja, kar je kljub razmeroma visokim začetnim stroškom poenostavilo in pocenilo bančno poslovanje. Satelitski internet je dobil tudi Dom na Peci. Pridobitev je omogočila uvedbo elektronske blagajne, elektronske knjige gostov in spletne kamere.

V sodelovanju s Koroško osrednjo knjižnico dr. Franca Sušnika je društvo v knjižnici Mežica postavilo knjižno polico Planinskega društva Mežica. Do danes se je vsebina police razširila na 170 naslovov. V letu 2016 so se v okviru društva izvajale intenzivne priprave na praznovanje 90. obletnice. Ta je bila najprej obeležena v okviru Srečanja koroških planincev na Peci, kasneje pa še s proslavo, odprtjem fotografske razstave v Narodnem domu ter izdajo knjige *Planinsko društvo Mežica 1926–2016*, ki na 170 straneh podrobneje predstavlja zgodovino društva.

V letu 2017 se je društvo soočalo s skrbjo za prihodnost svojih planinskih postojank. Sistem na društva, ki upravljajo s planinskimi postojankami, vse bolj pritiska s strogimi zahtevami, ki ob morebitnih napakah terjajo kazensko odgovornost posameznikov. Pri tem pozablja, da so planinska društva neprofesionalne organizacije prostovoljcev, ki jim brezplačno delo na tem področju prinaša zgolj osebno zadovoljstvo. Posledica je pomanjkanje ljudi, peščica doslej vedno pripravljnih za delo pa postaja vse bolj neobčutljiva in utrujena. Zaradi pomanjkanja kadra trpi tudi delo na drugih, negospodarskih področjih (npr. delo z mladimi, skrb za poti ...).

Velik problem predstavlja tudi financiranje planinske dejavnosti. Koče se starajo, Dom na Peci šteje že skoraj šestdeset let. Ostale postojanke mu hitro sledijo. Prihaja zadnji čas za njihovo generalno obnovo. Nespremenljivi delež v društveni blagajni predstavljajo le sredstva

z naslova planinskih postojank, ki jih društvo oddaja v najem. Vsi ostali prihodki, kot so dotacije matične občine in občin, kjer planinske postojanke stojijo, sredstva z javnih razpisov ali z naslova članarin, so spremenljivi in predstavljajo manjši delež v letni beri. Nekaj zelo dobrodošlih variabilnih sredstev društvo pridobi tudi s sponzorskimi donacijami koroških podjetij, ki se vsako leto razumevajoče odzovejo na prošnje društva. Z željo po zagotavljanju večjih prihodkov, ki bi jih rado vložilo nazaj v objekte, je društvo v sezoni 2014 spremenilo način upravljanja z Domom na Peci. Namesto z najemnikom je ponovno pričelo sklepiti sezonsko pogodbeno razmerje z oskrbnikom, izven sezone pa je s kočjo upravljalo po sistemu dežuranja ob vikendih. Z vidika dohodka se je ta način pokazal za zelo uspešnega, a so s tem zaradi potrebe po celoletnem oskrbovanju kočje s hrano, pijačo in drugim materialom ter povečanim obsegom dela na področju finančnega poslovanja planinski prostovoljci postali še bolj obremenjeni.

Ponovna ureditev prve votline kralja Matjaža

V jubilejnem letu je društvo pričelo uresničevati tudi idejo o ponovni ureditvi prve votline kralja Matjaža,

ki je dolgo časa ostajala pozabljena ter je zaradi bližine kočje postala priročno odlagališče raznih odpadkov in stare šare. Kip iz hrastovega lesa je na osnovi starih fotografij izdelal mežiški kipar Rudolf Novak. V prenovljeni in deloma na novo pozidano votlino je bil postavljen na zadnji delovni akciji 8. avgusta lani. Po tehtnem premisleku so se pri društvu odločili, da uradnega odprtja kipa ne bo. Njegov pomen je v ohranjanju spomina ter seznanjanju obiskovalcev Pece z delčkom pestre predvojnne društvene aktivnosti in ni primerljiv s pomenom aktualnega bronastega Matjaža. Slednji je še zmeraj tisti edini, ki spi stoletno spanje v naši legendarni gori. Kljub nekaterim črnogledim pogledom je znotraj društva še vedno prisotno optimistično upanje, da se vendarle uspe ohraniti zapuščina naših predhodnikov tudi za naslednje rodove. ●

*Odprtje Uletove kočje na Peci 29. junija 1928
Arhiv PD Mežica*

Okus mehkode pršiča

Turnosmučarski Durmitor

Durmitor je drugi najvišji masiv Dinarskega gorovja in največji gorski masiv v Črni Gori. Razprostira se na površini okrog 39.000 hektarov in spominja na gorovje naših Julijskih Alp z značilnimi visokogorskimi kraškimi pojavi. Južna pobočja so položnejša, severne stene pa se strmo spuščajo do skalnih podov in kraških depresij. Na nepropustnih sedimentnih uravninah leži osemnajst ledeniških jezer, pravih gorskih biserov.

Pokrajinska pestrost, živalska in rastlinska raznovrstnost in endemičnost planinskega sveta so botrovali, da je bil Durmitor leta 1952 razglašen za narodni park. V zaščiteni območje je vključenih pet občin Žabljak, Šavnik, Plužine, Mojkovac in Plevlja. Veliko bogastvo parka so tudi globoko vrezani kanjoni rek Sušice, Drage, Pive, Komarnice in Tare. Kanjon reke Tare, imenovan tudi evropski Kolorado, je z dolžino štiriindevetdeset kilometrov in globino tudi do tisoč tristo metrov edinstvena turistična atrakcija. Prvobitna narava in svojevrstna kulturna dediščina sta Durmitor leta 1980 uvrstili na seznam UNESCO-ve svetovne dediščine.

Na najvišji vrh Durmitorja in Črne Gore, Bobotov Kuk (takratna Čirova Pečina), 2522 m, se je prvi povzpел avstrijski geograf Oscar Baumann leta 1883. Veliko geoloških in geografskih proučevanj na Durmitorju je opravil srbski geograf Jovan Cvijić. Po prvi svetovni vojni so se začela alpinistična osvajanja. Leta 1926 so plezali v vzhodni steni Bobotovega Kuka, štiri leta zatem v steni Grude in Prutaša. Prvenstvene vzpone v Bezimenem Vrh, Mininem Bogazu in Zupcih sta opravila Avstrijca Bauer in Obersteiner. Tudi Slovenci Avčin, Pipak, Krofta, Lipovšek in Bleiweis so leta 1933 opravili nekaj prvenstvenih vzponov v stenah Bobotovega Kuka, Bezimenega vrha, Prutaša in Grude. Prve zimske vzpone pripisujemo prav tako Slovencem: Padersič, Malovrh, Kopač, Filipič, Dolar, Dovjak so marca 1940 osvojili Bobotov Kuk, Savin Kuk, Meded in Minin Bogaz.

Turno smučanje na Durmitorju

Po enajstih urah vožnje po zasneženih cestah Hrvaške, Bosne in Črne Gore se nas je deveterica članov

Posavskega alpinističnega kluba in pridružena trojica iz Ljubljane znašla v zimski pravljici. Dobesedno – vstopili smo v zavetje domače brunarice družine Šibalić, katere posestvo nosi ime Nevideno. Razkošje v pravem pomenu besede. Masivne stopnice iz rogovile, leseni podi, unikatno pohištvo, žareč kamin in vonj po domači kulinariki.

V štirih dneh turne smuke smo okusili meglo, sneženje, veter, mraz in seveda sonce ter mehkobo pršiča. Preizkusili smo smučarske terene Male grede, 1972 m, se borili z okrepljenim jugozahodnikom na Vrh Šljemena, 2455 m, odganjali meglo na Savinem Kuku, 2313 m, oblegali Bobotov Kuk, 2523 m, presmučali Čvorov Bogaz, 2152 m, vedrili v bivaku pri Debelem nametu ter v gosti megli osvojili Planinico, 2330 m, in sedlo Previja, 2145 m.

Zgodba zase je bil tretji dan, dan presežkov. Silvo in jaz, dva navdušenca v svetu nedotaknjene beline – da se ti zmeša. Vstala sva ob pol petih z namenom, da bova ujela sončni vzhod z razgledom na nedotaknjene vršace. Nad Mededom je sijala luna, midva pa sva zavzeto teptala celec pred seboj. Na planini Lokvice ni bilo nobenih sledi, prva in edina sva se iz mrzle kraške luknje vzpela na sončni Trojni prevoj, 2245 m. Neverjeten ambient. V poželenju, da bi čim bolj izkoristila dan in doživela Durmitor, sva podaljšala turo in odsmučala proti Mlječnemu dolu, pod južno stran Bobotovega Kuka. Ledena smučarija v beli osami. Ker sva imela skriti cilj, Bobotov Kuk, sva se čez Danilove plošče z derezami in cepinom zakadila k sedlu na višino približno 2400 m. Tam sva pustila smuči in poskusila najvišji vrh doseči po grapi, ki se je žal končala prepokončno, okovana v ledeno ivje.

Vrnila sva se k smučem in odsmučala na sedlo Velika Previja, 2351 m, od tam pa na severno stran v dvesto metrov niže ležeči Valoviti do. Navdušena nad vijuganjem sva se ozrla nazaj na smučine in dominantni, nedoseženi cilj. Pogledala sva na uro, bila je poldan, časa še dovolj, zato sva se brez oklevanja spopadla z Bobotom še s severne strani. Energijo sva črpala iz okolja, polnila z razgledi in v petdesetih minutah sva bila na sedlu med Bobotovim Kukom in Bezimenim vrhom, na višini približno 2400 metrov. Opremila sva se in že pikala proti grapi, ki se je z vsakim metrom postavljala bolj pokonci. Ledeno-snežni oklep naju je držal do pod grebena, ob izstopu pa so se pod nogami lomile plošče in mokast sneg je bistveno poslabšal razmere. Naklon je bil ravno tam največji. Splazila sva se na ozek napihan greben in ob pogledu na grebenski skok nama je bilo hitro jasno, da brez vrvi ne bo šlo naprej. Obstala sva na predvrhu in nemočno opazovala megle, ki so se valile čez vrh. Razgledi so bili neverjetni. Z dobrim opazovanjem sva našla drugo možnost za sestop, saj sva obšla kočljiv

*Južni vrh Mededa, sedlo Previja, Terzin Bogaz, zadaj greben Savinega Kuka in Šljemena
Foto: Andrej Trošt*

Smučarski tereni
Durmitorja
Foto: Andrej Trošt

zgornji del grape in kasneje prečila vanjo, kjer je bil sneg bistveno stabilnejši. Adrenalin je popustil šele, ko sem si na sedlu zapel smuči in videl, da je bilo najhujše mimo. Sledila je uživaška smučarija po širnih, na debelo zasneženih strminah. V poznopopolnanskem soncu sva občudovala durmitorske mogotce z vrha Paljevine, 2160 m, potem pa izginila z grebenov in zaključila dvanajsturno poezijo.

Žabljak

Žabljak je središče nacionalnega parka in najvišje ležeči urbani kraj v Črni Gori, leži na 1456 metrih in šteje štiri tisoč prebivalcev z okoliškimi zaselki. Prvotno ime slovanskega izvora je bilo *Varezi-na voda*, kar je bilo povezano z izviri pitne vode, okrog katerih je nastala prva poselitev. Kasneje se je naselje imenovalo *Hanovi* oziroma *Anovi* zaradi postojank in prenočišč za trgovske karavane. Današnje ime Žabljak izvira iz leta 1870, časa kneževine, saj naj bi žabe vsako leto bučno oznanjale prihod pomladi. Kakor koli, gre za center letnega planinstva in smučarsko središče Črne Gore. V povojnih časih so bile politične in finančne moči usmerjene v razvoj in gradnjo smučarskih centrov, in tudi Durmitor je bil eden izmed jugoslovanskih biserov. V sedemdesetih letih so bili zgrajeni smučarska žičnica Savin Kuk, Štuoc, Ražana Glava, povezovalna žičnica iz Žabljaka do Momčilovega

Gradu, otroško smučišče Javorovača, dve smučarski skakalnici v bližini Črnega jezera, pet hotelov v Žabljaku v lasti nacionalnega parka in nov planinski dom pri Škrčkem jezeru. Žabljak je imel tudi svoje letališče, turisti so množično prihajali iz nekdanje Jugoslavije in Velike Britanije. Razvoj Žabljaka je bil dirigiran in je meril na lestvico najmondenejših turističnih ciljev Evrope.

A današnja slika je povsem drugačna. V Žabljaku ne obratuje nobeden hotel več, aktivni sta samo dve žičnici, domačini se preživljajo z drobnico in govedorejo, le redki s storitvami in zasebnim turizmom. Edina prednost te zgodbe sta ohranjena narava ter dokaj čisto in neokrnjeno okolje, kar predstavlja velik potencial za nadaljnji razvoj Durmitorja. Še vedno prednjačita poletni turizem in pohodništvo, zimskih obiskovalcev pa zaradi velikih količin snega in slabših komunikacij ni veliko. V zadnjih letih se razvija turno smučanje v spremstvu lokalnih vodnikov. Tovrstnega ekološkega turizma se loteva tudi družina Šibalić, katere gosti smo bili tudi mi.

Družina Šibalić

Na Durmitorju se s turizmom in gorskim vodništvom ukvarja peščica Črnogorcev. Prednjačijo poletno planinarjenje in gornišтво, kanjoning, rafting, pozimi pa vrhove obišejo le redke skupine alpinistov ali turnih smučarjev. Družina Šibalić z

gostoljubjem in kulinariko privablja planinske navdušence z vseh koncev. Oče Goran, alpinist s himajalskimi izkušnjami, je otroštvo preživel na Durmitorju in pasel govedo na planini Lokvice, v sedemdesetih letih markiral in urejal poti po Durmitorju in drugod po Črni Gori. Bogat vir informacij, ki obiskovalcem z veseljem postreže z zgodbami

ali zgolj napotki za turo. Mati Suzana kot vodja kuhinje s črnogorskimi specialitetami razvaja goste in pričara pravo toplino doma. Sin Jovan, poročen s Slovenko, nadaljuje zgodbo vodenja zimskih in letnih programov v gorskem svetu za najrazličnejše vrste gostov. Posestvo pa varuje prijazen in močan pirenejski planinski pes Azun. ●

Smuka s Trojnega prevoja v Mlječni dol
Foto: Andrej Trošt

Informacije

Dostop: Na Durmitor vodi več poti. Običajno se poleti, v kopnih razmerah odpravimo v smeri mejni prehod Obrežje–Zagreb–Slavonski Brod–Zenica–Sarajevo–Plužine–Sedlo–Žabljak, kar znaša 600 km in 10 ur vožnje (stroški vožnje okrog 90 EUR za cestnine in gorivo).

V zimskih razmerah, ko je zaradi snega cesta čez Sedlo zaprta, izberemo avtocestno možnost, in sicer: mejni prehod Obrežje–Zagreb–Karlovac–Stari Grad–Paklenica–Split–Ljubuški (konec avtoceste)–Čapljina–Stolac–Trebinja–Nikšić–Šavnik–Žabljak, kar znaša 770 km in 10 ur vožnje (stroški vožnje okrog 115 EUR za cestnine in gorivo).

Vstopnina v narodni park: Za vstop v narodni park Durmitor odštetejemo 3 EUR na osebo na dan, oziroma 6 EUR za tri dni, 12 EUR za 7 dni ali 20 EUR za 15 dni.

Koča: Planinski dom Neviđeno, 1550 m, telefon +382

(0)69 65 01 09 (Jovan), +382 (0)69 25 15 87 (Goran), e-pošta jsibalic@gmail.com ali gsibalic@gmail.com, spletna stran www.durmitormount.com.

Vodniki: Branislav Cerović: *Durmitor i kanjon Tare*. Beograd 2003 (z zemljevidom), Planine Crne Gore, Beograd 2005.

Pavle Bandović, Danilo Grbović: *Durmitor, planinarski vodič*. Žabljak 2005.

Daniel Vincek, Ratko R. Popović, Mijo Kovačević: *Planine Crne Gore, Vodič za planinare*. Podgorica, 2004.

Rudolf Abraham: *The Mountains of Montenegro*. Cicerone, Cumbria 2007.

Zemljevid: *Turističko-planinarska karta Durmitor*, Intersistem Kartografija, 1: 22.000.

Gorska reševalna služba: Gorska reševalna služba s sedežem v Nikšiću ima izpostavo tudi na Durmitorju (kontakt +382 040 256 084).

Miro Štebe

"Ta aparat vam je padel v morje"

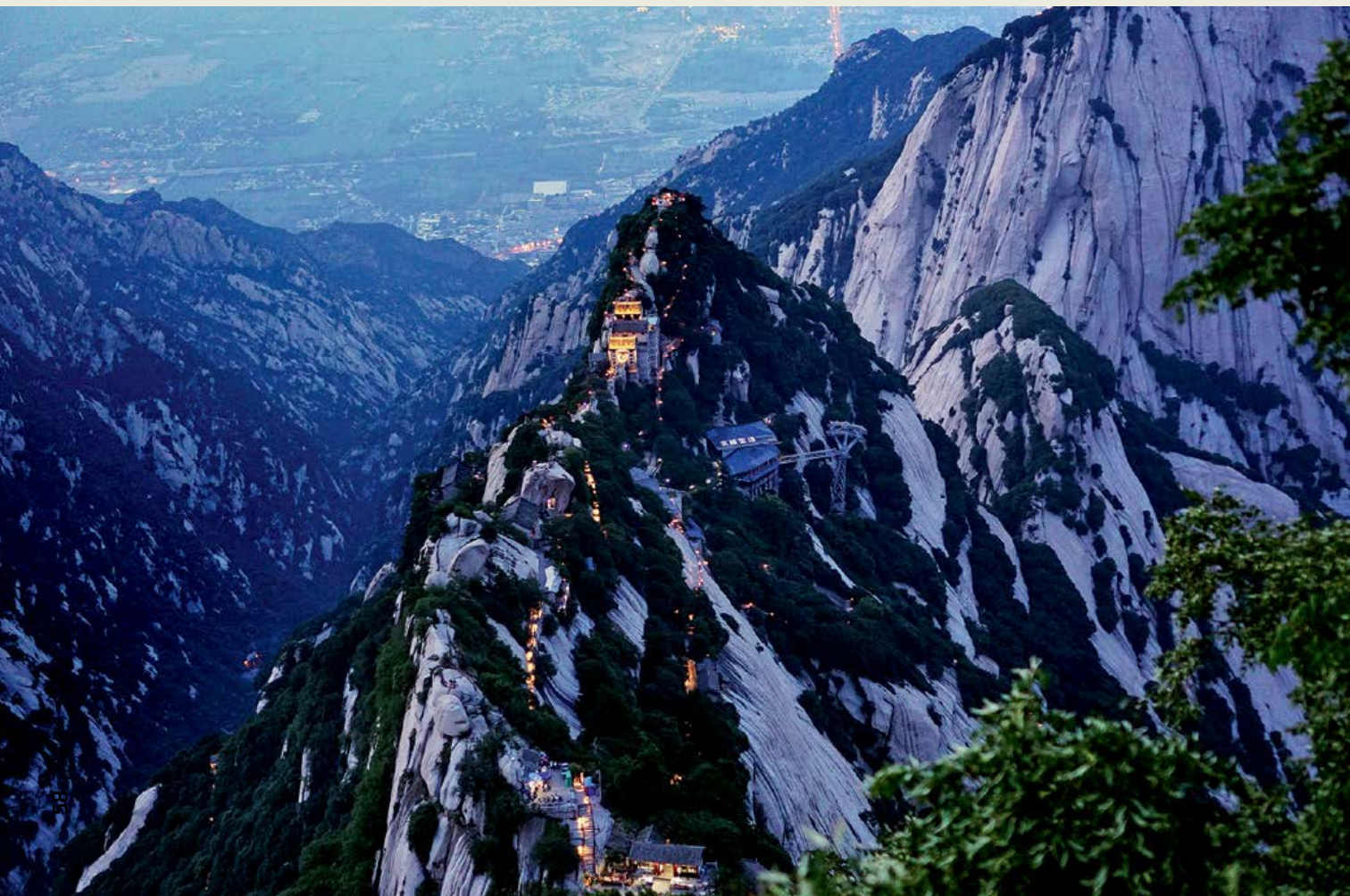
Gora Huashan na Kitajskem

Znoj je curkoma lil z mene. Približno 30 stopinj v senci, jaz pa na soncu! Pa to ni najhujše! Najhuje je skoraj 90-odstotna vlažnost zraka! Spet nisem bil previden in sem v te kraje prišel ravno v času vlažne sezone, v avgustu. Za mano pa je že nešteto stopnic. Nisem štel, bilo jih je pa odločno preveč! Tle Kitajci so res od sile! Usekani so na klesanje! Najprej ti naredijo kitajski zid, zdaj pa še stopnice na svoje vrhove!

Večerni pogled na Zmajev greben. Stopničaste poti so razsvetljene vso noč, greben pa krasijo templji in turistični objekti. Na desni strani je videti zgornja postaja žičnice, ki pripelje na goro.
Foto: Marjan Vavpotič

Začelo se je prav nedolžno. Bili smo na potepanju po Kitajski. Res, da mi je drugi dan potovanja, ko smo bili ravno na kitajskem zidu, "crknil" fotoaparat, a k sreči sem imel še rezervnega. Vzel sem ga v zadnjem hipu, saj s seboj nisem imel prav dosti prtljage, pa se mi je zdelo, da je bolje imeti rezervo. Tako ali tako je bil za slikanje proti svetlobi ta aparat z več senzorji boljši. Nisem mu pa prav dosti zaupal, saj mi je na Tajskem nekaj nagajal. Zdaj pa je kar lepo šklocal in sem mu bil hvaležen, da je vztrajno zapisoval moje spomine na to nenavadno deželo.

Ko smo obšli že večino klasičnih ciljev izletnikov po Kitajski, smo se podali še na eno od petih kitajskih najpomembnejših svetih gora, na goro Huashan. Nahaja se v pokrajini Shanxi, 120 km vzhodno od mesta Xian. Ime gore bi lahko prevedli v Goro cvetja ali Goro velikega cveta in če imamo domišljijo, res spominja na lotosov cvet. Eden od petih vrhov celo nosi ime Lotosov vrh. Gora je nekako škatlaste oblike, nad zgornjo planoto, če to lahko tako poimenujem, pa se dviga pet vrhov, ki so videti kot nekakšni okameneli lotosovi lističi. Včasih so uradno priznavali tri

vrhove, zdaj pa je priznanih pet glavnih vrhov in vsi nosijo zame poetična kitajska imena: Vrh petih oblakov, Vrh, ki se spogleduje s soncem, Vrh kamnitega stolpa, Vrh žadaste neveste, zraven pa še Greben temnega zmaja itn. Najvišji vrh je južni vrh (2155 m), ki mu pravijo Vrh pristajajoče gosi, gora pa je že od nekdaj pritegovala pozornost Kitajcev. Krasijo jo navpične, gladke granitne stene, ki kar kličejo po športnih plezalcih, nad njimi in tudi med stenami pa so lise temnega rastlinja nenavadnih oblik. Včasih sem si ogledoval stare kitajske slike gora in si mislil, da gre za domišljijo, tu pa sem spoznal, da so slikarji navdih za svoje umetnine mogoče dobili prav na tej gori. Zaradi nedostopnih sten je na goro včasih vodila le pot skozi sotesko Huashan, zdaj pa so nanjo speljane tri poti, večina turistov pa se na goro pripelje z žičnico.

Ker se imam za hribovca, sem želel na goro peš. Za to norost sem bil sam v skupini, ampak tega sem vajen. Težava je bila, ko sem moral sam najti začetek poti. V zadnji vasi pod goro so mi Kitajci, ki seveda ne govorijo angleščine, želeli prodati od hlač do čevljev, pijačo, hrano, za to, da bi pa kdo razumel, da iščem pot na hrib, pa ni bilo upanja. Nazadnje sem poskušal sam z logiko in nad vasico sem zagledal nekakšen spomenik skupine kitajskih komunističnih borcev herojev, ki so kazali nekam gor. Spomnil sem se pripovedi, da se je med revolucijo sedem junaških Ma-ovih borcev po neki soteski prebilo na goro Huashan in tam presenetilo več kot sto borcev konkurenčnega Quo Min Tanga (Ljudske narodne stranke) in jih premagalo. Kitajski Ramboti pač! Ampak ti junaki so kazali v neko grapo in res sem ob njenem vznožju natekel na tablo, ki je prikazovala, da tam gor vodi pot na vrh. Veselo sem zakoračil po stopnicah. Še fino se mi je zdelo, saj sem mislil, da je na začetku za prijetnejši uvod nekaj deset metrov lepo izklesanih stopničk, potem pa bo naslednjih tisoč višincev lepo premagovala normalna hribovska potka. Nato pa sem hodil in hodil pa še malo hodil po stopnicah, ki jih ni hotelo zmanjkati. Sprva sem se počutil, kot bi bil v kakšni "štacuni", kjer so se premične stopnice pokvarile, potem pa sem se spomnil, da sem v deželi, kjer imajo preveč delovnih rok in jih morajo nekako zaposliti, če ne drugače, tako da klešejo stopnice na hribe. Moram priznati, da so vse stopnice tam res lično izklesane, površina je tudi malo hrapava, da ne drsi, ob stezici pa so ves čas lične ograjice z verigami ali z nekakšnimi na lesene plotove spominjajočimi pregradami. Na svoje presenečenje sem ugotovil, da ne gre za lesene late, ampak za betonske "palice", ki odlično posnemajo lubje na vejah. Hudournike prečijo simpatici mostički iz klesanih kamnitih kvadrov in ograjicami, ob stezi pa so lepo urejena počivališča in tudi bivaki, kjer je mogoče prespati.

Pot je ves čas vodila po soteski, ki so jo prav tako lepo videli tisti, ki so se nad mano na goro vozili v kabinah žičnice, jaz pa sem korakal s stopnice na stopnico. V nedogled! Zraven pa sem se tuširal v znoju. Pot je bila kar znosna, proti vrhu pa so bili nekateri odseki

že zelo stmi. K sreči so ob robu povsod verige. Ker sem vse bolj dihal na škrge, sem si jemal tudi premišljene "odmore za slikanje". Potem je bilo pa tudi fotoaparatu očitno vsega dovolj in je kar sam slikal in se ni hotel ustaviti. Moral sem iz njega jemati baterije, da ne bi imel preveč enakih posnetkov. Če sem baterije vrnil na svoje mesto, je aparat začel snemati filmčke. Noro priden aparat, ampak takega nisem potreboval! K sreči sem bil tik pred vrhom in sem že videl steze, kjer so se pomikale kolone "planincev". Ko sem prišel na pot, je tudi ta fotoaparat vzel slovo. Na eni najbolj nenavadnih gora, ki sem jih obiskal, sem ostal brez fotoaparata! Slikal sem lahko le še s srcem!

Pa je bila gora Huashan vredna tudi tega. Pod goro je bil v davni preteklosti, še pred našim štetjem, samostan, posvečen bogu podzemlja, za katerega so verjeli, da prebiva na gori. Najrazličnejši iskalci večnega življenja in modrosti, asketi, filozofi, umetniki, taki

K sreči smo se izognili gneči na stezi. Čez čas je bila gneča še hujša. Po isti poti pa je treba tudi nazaj.

Foto: Marjan Vavpotič

Začetek domnevno najnevarnejše steze na Kitajskem. Kovinske prečke so bile videti popolnoma varne.

Foto: Marjan Vavpotič

in drugačni verniki ter drugi puščavniki so v dolgih stoletjih plezali na goro in njene vrhove. Tam je kakih 30 votlin in v njih so puščavniki meditirali, razmišljali, pesnili in slikali. Med njimi naj bi bil tudi Lao Zi, utemeljitelj taoizma, ene od kitajskih religij oziroma filozofij. Prav zato imajo goro za sveto goro taoizma in goro, ki naj bi bila zibelka kitajske miselnosti in kulture. Verjamem, da je to malo pretirano, vsekakor pa je gora v kitajski zgodovinski miselnosti igrala pomembno vlogo. Na njej je zraslo kar nekaj samostanov in nanjo naj bi prihajali tudi kitajski vladarji. Tega sicer ne verjamem povsem, prepričan pa sem, da so tisti, ki so živeli na gori in meditirali nad prepadi v tisti veličastni naravi, ki se spreminja ob vsaki svetlobi, ob vsakem letnem času, res čutili, da so blizu večnosti. Na gori sem se sešel s sopotniki, ki so se že namestili v enem od hotelčkov nad Zmajevim grebenom, nato pa sem šel na glavni vrh. Bil sem bolj pozen, zato sem lahko opazoval parkovne delavce, ki so z verig, ki ščitijo poti na vrh, odstranjevali ključavnice obešanke z rdečimi trakovi. Na verigah ograj ob poteh na gori je bilo namreč vse polno obešank, kakršne pri nas ponekod obešajo zaljubljeni, le da naj bi imele te ključavnice na Kitajskem daljšo tradicijo. Nanje pritrjujejo rdeče trakove z zlatimi ali rumenimi napismi, ki izražajo želje za dobro njihovih družin: za srečo, zdravje, denar itn. Ker se teh ključavnic vsak dan nabere zelo veliko, jih redno, kot kaže, tudi odstranjujejo. Na poti v hotel sem videl množice Kitajcev, ki so na razglednih točkah občudovali sončni zahod. Ni bil nič posebnega. Pri nas sem videl nešteto lepših in pretresljivejših ugašanj dneva, tu pa zahod sonca v čadasto meglico nad ravnico Rumene reke dobro propagirajo in tudi prodajajo. Tudi jutraj so se še v temi kolone Kitajcev pomikale k razglednim točkam, od koder je lahko lepo opazovati sončni vzhod. Stopničaste poti na gori so vso noč razsvetljene z lučmi, v jutranjem mraku pa smo lahko čutili, kaj je gneča na poteh po kitajsko. Gneča v kači, ki se včasih vije proti Triglavu, se pred kitajsko lahko mirno šteje za samotno pot.

Tudi sončni vzhod ni bil posebej razburljiv, še zlasti, ker nisem imel fotoaparata.

Malo razočarani smo se odpravili k zloglasni "najnevarnejši" planinski poti na svetu. Bili smo med prvimi. Ob začetku poti po brunih so nam dali samovarovalne komplete, ki smo jih seveda morali plačati. Pot po tramovih čez gladke granitne stene sem večkrat občudoval med pošto različnih zanimivosti, ki jih prejemam po spletu. Zdaj pa sem bil kar malo razočaran, saj je pot, če nimaš strahu pred višino, zelo varna. Stegne, ki jih preči, so res gladke in navpične. Občudoval sem puščavnike in mislece, ki so v davnih časih brez primerne opreme in varovanja premagovali tiste plosče. Takrat je bilo verjetno tisto plezanje res nevarno in težavno. Spraševal sem se, zakaj so to počeli. Mogoče so se tako koncentrirali, premagovali strah, ... mogoče jih je adrenalin spravil v nirvano? Kdo bi vedel? Zdaj je pot dobro opremljena s sicer ne preširokimi, a varnimi tramovi, zraven je debela veriga za oprijemanje, ob tem pa še dve jekleni pletenici, kjer se lahko varuješ s samovarovalnimi kompleti. Dokaj hitro smo se spustili po nekakšnih lestvah – v kamin zabitih jeklenih prečkih in čez izpostavljene prečke po tramovih prišli do votline sredi stene, kjer je kip nekega modreca ali svetega moža – kitajske razlage nisem razumel. Ko smo se vračali, se je prava nevarnost vseeno le začela. Vse več Kitajcev je prihajalo za nami in ker smo se morali vrniti po isti poti, smo jih morali drugega za drugim obiti po zunanji strani. Videl sem, kako so se precej bali in tiščali k steni. Nekateri so drgetali od strahu in lahko bi naredili kaj nepričakovane. Spraševal sem se, zakaj sploh rinejo po tej poti. K sreči smo se še pravočasno vrnili, saj smo potem na ekranih opazovali posnetke nadzornih kamer, kako so se ti "junaki" natrpali na tiste tramove. Bili so natlačeni kot sardine in ko je eden naredil korak, mu je drugi šele lahko sledil za en korak. Noro! Zdaj razumem, zakaj je to najbolj nevarna pot na svetu. Kitajci so res nekaj posebnega!

Na gori smo kljub vsemu preživeli nekaj zelo prijetnih trenutkov in se naučili nepozabnih prizorov. Fantastična gora je! Lahko bi tam meditiral, a v dolino sem se vseeno raje odpeljal z žičnico. Če bi se gor tudi pripeljal tako, bi fotoaparat verjetno še deloval. Tako pa so mi po daljšem čakanju s servisa za fotoaparate sporočili, da je bil moj fotoaparat verjetno v morski vodi in da se ga ne da popraviti. Na vezju je bilo povsod toliko soli, da naj bi bilo ceneje, če kupim drugega. Ko sem jim odgovoril, da se je pokvaril v gorah, mi niso verjeli in šele ko sem pojasnil, da sem se takrat močno znojil, jim je bilo vse jasno. Le mene bega, zakaj v reklamah za fotoaparat povsod objavljajo slike fotografov v tropskih pragozdovih in drugih adrenalinskih pokrajinah, pa pri jezdenju na valovih in drugih norčijah na vodi, v resnici pa ni odporen na navaden znoj. Drugič bom za tropske hribe očitno moral kupiti aparat za podvodno slikanje. Pa še to: drugi fotoaparat je takoj, ko smo prišli domov, začel normalno slikati. Očitno imajo tudi fotoaparati močno domotožje. ●

Spomladanske težave medveda Dema

Celo tako znanemu medvedu, kot je bil Dem, ki je v deželi pod Triglavom preživel že štiri zime, se je nekoč primerila strašansko nerodna reč. In to ravno v času, ko se je komaj prebujala pomlad in so bili vsi planinski prebivalci izredno radovedni.

V zadnjo dolino pod Triglavom se je po dolgi zimi slednjič le naselila pomlad. Na južni strani visoke planine je pod leskovim grmom v nižavi prvi pretegnil svoje zimzelene liste črni teloh. Svoje rožnato rjavo stebelce je junaško in zelo pokončno izprožil proti soncu. Ni trajalo dolgo, ko se je popek na njegovem vrhu sredi najtoplejšega dela dneva razprl v snežno bel cvet s pridihom rožnate ob robovih. Ker je pod telohom še vztrajala tanka zaplata snega, se cveta skoraj ni videlo, kar pa njegovega lastnika ni prav nič motilo. Nasprotno: čisto zadovoljen je bil, da ga nihče ne opazi, saj si je želel še malo miru, preden bodo okoli njega zabrenčale glasne čebele in druge pogosto prav nadležne žuželke. Vse toplejši sončni žarki so počasi na plan zvalili še trobentice, vijolice, žafrane in najpogumnejše avriklje, ki jim mnogi pravijo lepi jegličiči. Planinski travniki so ozeleleneli in vzcveteli. Vse je brstelo v gozdovih, po livadah in planjavah.

Ko se je prvič oglasila kukavica, je nastopilo tisto jutro, ki ga je medved Dem že dolgo načrtoval za prvi spomladanski pohod iz domače votline. Čez zimo je pošteno shujšal in lačen, kot je postal, ga je nezadržno gnalo na prosto, da si čim prej poišče kaj uporabnega za pod zob. Pred zimskim spanjem si je sicer privoščil hrane v izobilju. Toliko je pojedel, da se je njegova teža več kot podvojila. Postal je natanko tako okrogel, kot se za povprečnega rjavega medveda spodobi. Med zimskim spanjem pa je *pokuril* skoraj vse svoje maščobne obloge. Postal je vitek kot kuna zlatica na shujševalni dieti, zato je tistega dne kožuh visel z njega kot podbradek kakšne postarane gospe.

Dem je v svojem dolgem medvedjem življenju preživel kar nekaj zim, a le zadnje štiri je prebil v dolini, imenovani Zadnjica. No, seveda pozimi ni spal kar na prostem! O, ne! V primerno prostorni jami, ki jo je ob enem od svojih pohajanj odkril v gori Pihavec, sta si z njegovo (zdaj že bivšo) ženo uredila prav prijeten dom. Kamnita tla sta družno prekrila s prhlím

vejevjem in suhim listjem, kar je postalo udobna, mehka in topla podlaga za ležanje. Ampak vsemu udobju navkljub je Dem že celo leto preživel sam v svoji družbi. Nič narobe, saj so medvedji po naravi samotarji, ampak njega je lansko pomlad zapustila žena. Zakaj?

»Zaradi tvojega glasnega smrčanja in prepogostega nerganja,« je obelodanila medvedka. Potem ga je s svojimi čudovitimi temnorjavimi očmi še zadnjič strogo pogledala izpod nagubanega kosmatega čela, se zadnjič ozrla po njunem domovanju, še zadnjič jeznorito zaloputnila z vrati in posvarila Dema: »Grrrr ... Le glej, da ne boš stikal za menoj in da me slučajno ne bi iskal. Ker tudi če me najdeš, se ne bom

Ja, medved Dem je resnično užival v svoji samoti. Užival je, dokler ni tistega spomladanskega dne tako močno zahrepenel po družbi, da se je začudil sam nad seboj, ko mu je po njegovih medvedjih možganih zavrtala misel: »Meni ni prav nič prijetno, da sem kar naprej sam. Skrajni čas je že, da si poiščem družbo.«

nikoli več vrnila nazaj, si razumel?« Tako mu je za-brundala namesto zadnjega pozdrava, in ne da bi se ozrla, strumno odhlačala naprej, v neznano.

Dem je razumel in upošteval njen nasvet, a je vseeno dolgo žaloval za ženo in se jezil sam nase, na svoje smrčanje in na nerganje. Toda ker mu lastna jeza in kes nista nič pomagala, se je slednjič vdal v usodo in se spet začel veseliti življenja. Samski stan mu je postal celo všeč, saj je zdaj končno lahko počel, karkoli in kadarkoli je hotel. Ni mu bilo treba pospravljati brloga, tudi umiti se mu ni bilo treba, če se mu ni ljubilo, in smrčal je lahko po mili volji prav vsako noč in še čez dan, če se mu je tako zahotelo ... Ja, Dem je

Ilustracija: Jernej
Kovač Myint

ponovno odkril življenjske čare in užival v njih. Ta medved sicer ni bil ravno dolge pameti, zato je kar hitro pozabil na družinsko življenje. Kajti nikogar ni bilo, ki bi mu vestno pridigal, da mora pospraviti za seboj, da si mora umiti zobe, da si mora preobleči smrdljive spodnjice ... Še več: če se je v njem prebudila potreba po čiščenju, si je nadel predpasnik in vzorno očedil svoj brlog, kadar pa ga je popadla živa lenoba, se je predal neredu in umazaniji. Takrat ga ni bilo, ki bi se nad tem zmrdoval, in Dem je užival! Ja, medved Dem je resnično užival v svoji samoti. Užival je, dokler ni tistega spomladanskega dne tako močno zahrepenel po družbi, da se je začudil sam nad seboj, ko mu je po njegovih medvedjih možganih zavrtala misel: »Meni ni prav nič prijetno, da sem kar naprej sam. Skrajni čas je že, da si poiščem družbo.« Pritrdil je notranjemu glasu, ki ga je usmerjal ven, na plan, medtem ko je vse štiri šape, kosmato glavo in tudi repek še molel od sebe, udobno zleknjen na mehki listnati preprogi sredi votline. »Samo lakote se moram čim prej otresti, potem si bom poiskal družbo,« je zabrundal, ko se je slednjič le postavil na vse štiri, se lenobno pretegnil in lagodno odšvedral na prosto. Prav takrat je na bližnjo smreko priletel glasen planinski vrabec. »Čiv čiv čiv, sem še živ, sem še živ! Brž našpičite ušesa vsi, ki jih imate, in prisluhnite! Prinašam vam

polno svežih vesti! Čiv čiv čiiiiiv ... Sveže novice, sveže novice! Čiv čiv čiv čiiiiiv,« je čivkala ptičica. Radovedni Dem je pozabil na lakoto in se željan družbe in novic ozrl h klepetavki na drevesu. Tedaj je v smrečju opazil vse polno radovednežev – predvsem ptiče, med njimi pa tudi poskočno veverico, ki je polna radovednosti dobesedno priletela s sosednjega drevesa. Živali niso sedele le na smreki! O, ne, posedle so tudi pod njo. Kot najboljši prijatelji so volk, lisica, zajec, svizec, gams, kozorog in pitbulka Dixie z nagobčnikom čisto onemeli od gole zvedavosti, posedli v krog okoli smreke in čakali svežih vesti. Pod zeleno smreko so v krogu sedele divje živali skupaj z udomačeno pitbulko, ki je živel v eni od hišic v dolini in bila resnici na ljubo čisto dostojna, prijazna in crkljiva psička. Prav nič podobna tistim strašnim popadljivim pitbulom, o katerih tako radi govorijo in strašijo mnogi, ki pitbula še videli niso, ampak so le slišali praviti o njem. No, kljub vsemu je bila Dixie le pes, zato jo je njena skrbnica pustila v naravo le z nagobčnikom. Živali so torej družno pričakovale svežih vesti in imele so kaj slišati!

»Najlepša srna, čiiiv, tista, ki je lani postala *miss*, čiiiv, je včeraj povrgla mladička. Dva mladička, čivčivčiv! In kozorog Pohajavec, tisti izpod Prehodavcev, ki nenehno postopa po Lepoču, bo kmalu postal

dedek, čiv čiv čiv,« je vrabec hitel stresati novice, da so se kot debeli lešniki trkljale med navzoče.

Dem vse to ni kaj prida zanimalo, zato se je nameril naprej, svojemu kosilu naproti. Takrat pa je vrabec začel še bolj predirljivo vreščati: »Čivčivčivčiv, čakaj Dem, čakaj, čiv čiv čiv čiv! Imam vest tudi zate, tudi zate, čiv čiv čiiiiiv. Tako je vpil neugnanec na veji. Dem je postal in napel ušesa. Prvič iz gole radovednosti, drugič pa zato, ker so se vse živali zastrmele vanj v pričakovanju, da se bo ustavil in prisluhnil.

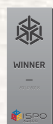
»Dem, tvoja bivša žena si je našla novega moža, novega moža, novega moža! Čiv čiv čiv! Zdaj živi na drugi strani Alp, poročena z medvedom iz Bosne, čiv čiv. Oba sta migranta in menda že pričakujeta potomstvo, čiv čiv ... Sami tujci na drugi strani Alp, sami tujci! A so jih domačini baje kar lepo sprejeli. Čipirani medvedi menda smejo prosto hlačati, kjer jim je drago, le ostale živali morajo pustiti na miru,« je poznavalsko oznanjala ptica tako glasno, da so slišali vsi. Demu je ob tem postalo strašansko vroče v kožuhu, nerodno pa tako, da bi se najraje nekam skrnil. A se ni imel kam, zato je kar stal tam kot lipov bog, živali pa so buljile vanj, kot da je tujec, in ne znani, dobri medved Dem.

Prav takrat je skozi podrast stopal lovec Lojz. Prešerno razpoložen si je brundal znani napev in opazoval okolico, ko je tam daleč na obzorju pod smreko ugledal svizca, lisico, zajca, volka, gamsa, pitbulko Dixie (ki jo je dobro poznal!), medveda in kozoroga, na smreki pa celo ptičjo jato in veverico v zapik.

»Naj me šment, saj to ne more biti res,« je zamrmral v svoj brk in se podvizal proti smreki. Hitel je, da bi jo čim prej dosegel. V žepu je že stikal za telefonom, da bo posnel nenavadno fotografijo. Lojz je tako brezglavo divjal svojemu cilju naproti, da se je slednjič spotaknil in pogrnil na tla, kolikor je bil dolg in širok. Njegov padec je pospremil glasen ropot in prestrašil vse živali. Brž so se plašno spogledale, potem pa urno odvršale vsaka na svojo stran. Celo neustrašna Dixie je spodvila rep in presenečeno dvignila desno tačko, preden se je podvizala domu naproti.

Kaj pa Dem? Njemu se ni mudilo prav nikamor. Kar stal je tam kot kip in mlel, kar je bil slišal od vrabčka. Negibno je stal in razmišljal. Slednjič ga je prešinilo modro spoznanje: »Saj je tako, kot se je zasukalo, res še najboljše za vse! Ona je končno srečna, meni pa tudi ni huđega.«

Medtem se je lovec Lojz prav zlagoma dvignil in se postavil na noge. Poravnal si je svoj lovski klobuk, otresel prhko zemljo z oblačil in se zazrl proti smreki. Buljil je in buljil, a tam ni bilo nikogar. Le drevo je stalo, ravno, čisto samo, samotno in tiho, kot se za drevo spodobi. Nikjer nobenega sledu za kakšno živaljo. Razočaran se je obrnil proti dolini in zašepetal: »Če bi včeraj izpustil gostilno, se mi zdaj ne bi bledlo pri belem dnevu in ne bi opazil sedeti pitbulke ob volku in tudi ne zajca ob lisici ...« Tako je mislil lovec Lojz, mi pa poznamo drugačno zgodbo, mar ne. ○

PRIMETECH STOVE SET

ODKRIJTE NEPREKOSLJIVO UČINKOVITOST

Inovativni PrimeTech Stove Set je ultimativni kuharski pomočnik za proste dni, ki nudi izjemno učinkovitost kuhanja in ekonomičnost porabe goriva. Komplet vključuje napreden kuhlak, dve posodi, držalo in pokrovko iz Tritana, ki služi kot cedilo. Set PrimeTech Stove Set se čudovito spaja skupaj v priloženi vrečki za shranjevanje.

1.3 in 2.3 L.

PRIMUS®

www.primus.eu

Analiza nesreč v letu 2017

Pisati o statistiki gorskih nesreč je preprosto. Obdeláš podatke in jih predstaviš. Včasih lahko kakšno stvar prikažeš glede na trenutno stanje ali pa, "kot ti trenutno ustreza in glede na to, kakšna je klima v prostoru". Vse prevečkrat smo reševalci skorajda prisiljeni podati izjavo in predstaviti številke takoj po intervenciji. Takrat, ko smo sami ranljivi zaradi vseh vtisov intervencije, še posebej, če imamo opravka z mrtvimi osebami. In potem je "potovanje" novice ponovno odvisno od trenutne družbene klime, novinarske suše in vtisa splošne javnosti.

Podobno je kot otroška igra Tihi telefon. Prvi si izmislili stavek, ga pove naslednjemu na uho in ta naprej. Skoraj nikoli nisem doživel, da bi zadnji prejemnik novice le-to povedal z enako sporočilnostjo, kot jo je imel njen original. Že drži, nekaj je otroška hudomušnost, drugo pa je dejansko stanje poročanja. Novica lahko dobi popolnoma drug pomen, če ji spremeniš samo eno besedo. Še posebej, če je ta dvoumna, poleg tega pa je slovenski jezik pester in poln enakopisnic – kdo ne pozna tiste o markacistih, ki so markirali pot in prišli do stare ženice. In ker so bili vljudni, so jo povprašali: "Mamica, a mi vohka na vašo česplo eno markacijo narišemo?" "Ooo, fantje, vohka, vohka; sam jst ne bom skos tlele sedeva".

Žal se za vsemi temi številkami in obarvanimi grafikoni, interpretacijami, besedami skrivajo ljudje. Zgodba postane še bolj žalostna, ko pogledamo število vseh nesreč. V letu 2017 smo ponovno prešli mejo z več kot 500 nesrečami. In medtem ko se posamezniki po

forumih in družabnih omrežjih sprašujejo, ali bi morali za reševanje plačati, in moralizirajo o odgovornosti, se nihče ne vpraša, kaj narediti in zakaj do tega prihaja. Pri tem moramo izpostaviti nekaj trendov ali pa fenomenov današnje družbe. Prvi so zagotovo družabna omrežja. O tem govorimo že nekaj let in situacija ni bistveno boljša – enako kot za praznike vsi objavljajo pirhe in potice ali pa v mrazu digitalni termometer v svojem vozilu, čredni nagon deluje tudi pri obiskovanju gora. Čudovita fotografija sredi grebena z omembo odličnih razmer je "recept" za situacijo, da bo v našem alpskem svetu povsod drugje prazno, z grebena pa bomo pripeljali nekaj poškodovanih, dehidriranih ali pa od strahu prestrašenih posameznikov.

Levji delež pri vsem skupaj odigra vzgoja. Otroci so zmeraj bolj zaviti v vato, odrgnjenih kolen praktično ne vidimo več, dodatna kolesčka na kolesu so obvezna do višine, ko lahko otrok z obema nogama varno stopi na tla, plezanje po drevju je smrtno nevarno, biti lačen in žejen ne pride v poštev, glagol "zanoihtati se" pa je že v kategoriji izumrlega ptiča pevca Po'ulija (*Melanprosops phaeosoma*). In ko se takšen posameznik v odrasli podobi znajde v kruti gorski naravi, kjer so posebne razmere stalnica, preprosto ne vidi izhoda iz težkega položaja, nima izkušenj in ga ne zna razrešiti. Takšne in podobne zagate so vse pogostejši razlogi za klic na številko 112. Gorski reševalci vse pogosteje naletimo tudi na očitke kot so: "Ja, a toliko časa potrebujete, da pridete do nas?" ali pa "Peš pridete? A ni helikopterja?". Imamo tudi primere, ko so od nas zahtevali celo dereze, in to kljub predhodnemu informiranju po vseh kanalih javnega obveščanja, da je v gorah sneg in pomrznjeno; konec koncev pa zdrava kmečka pamet pove, da bi sredi koledarske zime utegnil biti v gorah sneg in če je zasneženo, potem je tudi poledenelo in mrzlo, dnevi so krajši, planinske kočje zaprte ... Vse to imenujemo izguba stika z naravo. Ljudje vse bolj hrepenijo po pustolovščini, pozabljajo pa, da hoja v gore ne sodi v kategorijo t. i. urbanih gladiatorjev, katerim se največ lahko zgodi to, da so umazani od blata.

Neprimerna
obutev za hojo v
zahtevnem svetu
Foto: Matjaž Šerkezi

¹ Predsednik Komisije za informiranje in analize pri GRZS v mandatnem obdobju 2014–2018.

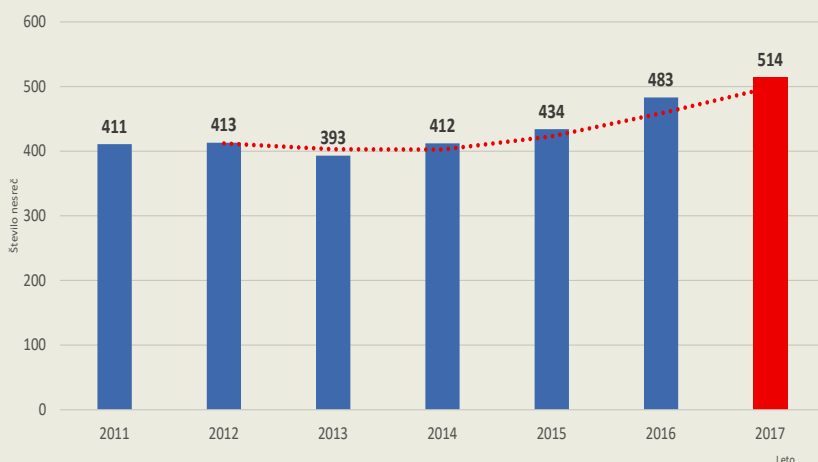
Tretji fenomen pa je poplava različnih aktivnosti v gorskem svetu. Če smo še nekaj let nazaj srečevali alpiniste, kasneje zmajarje in jadralne padalce, so se tem danes pridružili MTB kolesarji v vseh različicah in letnih časih, pa motorni sankarji, ljubitelji kros motorjev, vedno več je tudi iskalcev pršiča, alpinističnih smučarjev in *freeriderjev*. Skupno vsem naštetim je, da to počnejo za adrenalinski užitek in so posledično pripravljene tvegati bistveno več kot običajni pohodniki. Zanimiva je statistika rabe nahrbtnika z lavinskim balonom. Njegov namen je, da v primeru plaz uporabnika obdrži na površju. Še pred nekaj leti je bila statistika rabe balona negativna, predvsem zaradi cene in dragih kartuš, saj si, preden si pomisli na proženje, počakal do konca oz. si se zagotovo peljal s plazovino, ker si sicer lahko svoj proračun mimogrede obremenil za dodatnega stotaka. Danes pa je situacija nekoliko drugačna. Vse več je uporabnikov lavinskega nahrbtnika, ki so pripravljene tvegati bistveno več, kot če bi bili brez njega.

Pri tem pa je treba omeniti prispevek Planinske zveze Slovenije in njenih društev k preventivnemu delovanju, ki je s strani države slabo podprt in vse prevečkrat prezrt. Med strokovnimi kadri (markacisti, vodniki, inštruktorji ...) je malo nesreč, govorimo o 0,4 odstotku. Veliko vlogo pa vsekakor odigra kvaliteten servis gorskega reševanja v Sloveniji, ki je v samem svetovnem vrhu. Veliko bolj kot plačljivo ali neplačljivo reševanje je za gorsko reševanje potrebno povečanje normativnega števila reševalcev v postajah. Gre za število, ki je za vsako postajo določeno s strani države. Na primer DGRS Kamnik, ki vključuje okrog 50 članov vseh generacij, ima s strani države določeno normativno število 29. To pomeni, da za 29 posameznikov prejmemo opremo in sredstva. Potrebe glede na število in

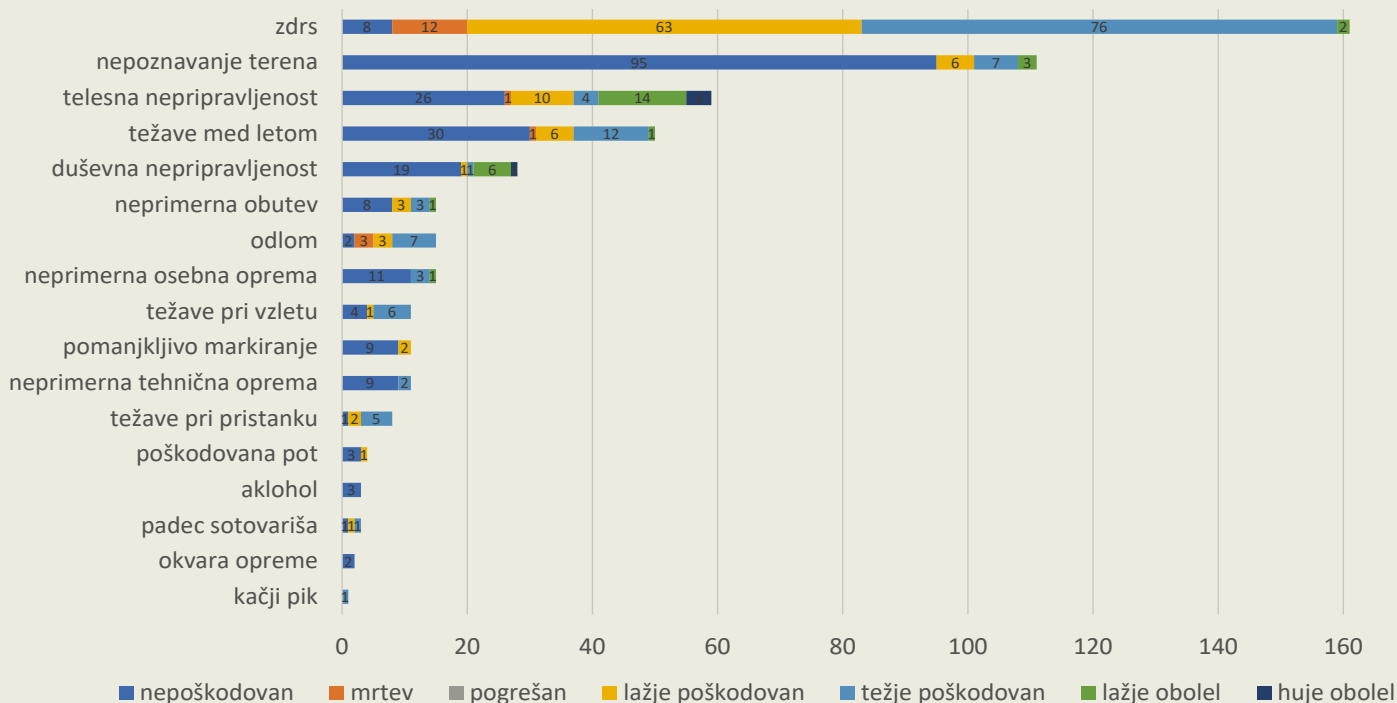

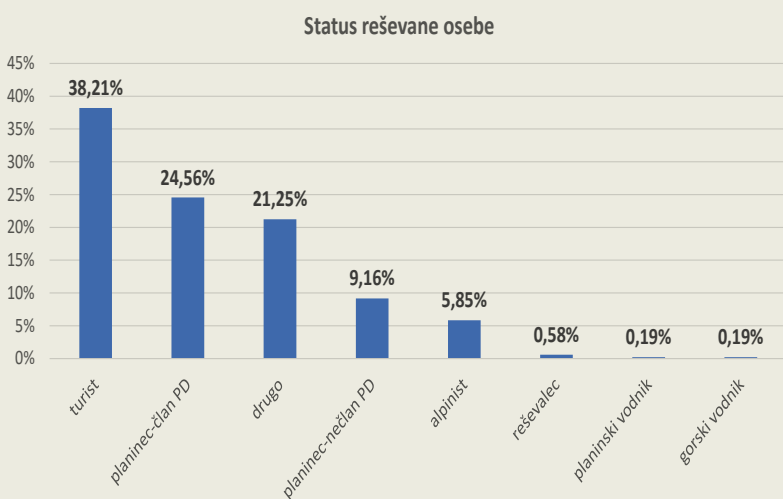
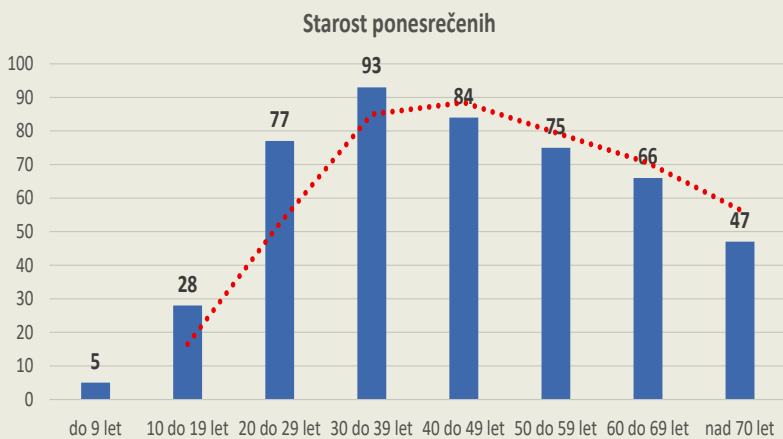
Nočno iskanje pogrešanega na Veliki planini Foto: Vladimir Habjan

Nesreče v letih od 2011 do 2017

Okoliščine nesreč

V strmeh in izpostavljenem pobočju si brez izkušenj in primerne opreme težko pomagamo sami. Foto: Matjaž Šerkezi

predvsem zahtevnost intervencij pa so bistveno večje. V letu 2017 je bilo kar nekaj intervencij, ko smo morali na pomoč poklicati sosednje postaje, saj nas je bilo 40 premalo. Tako ali še bolj obremenjene postaje oziroma društva so Tolmin, Bohinj, Bovec, Mojstrana ... Ker je iz leta v leto več intervencij, ker smo gorski reševalci prostovoljci, ki imamo (zaradi kapitalistično naravnane gospodarstva) pogoste težave z odobritvijo odhoda iz službe v času intervencije, zaradi vsega tega in še česa je povečanje normativnega števila nujno potrebno, če že ne urgentno. ○

240–letnica

V letošnjem letu mineva 240 let od prvega pristopa na Triglav. Slovenci smo na to ponosni, saj smo s tem dogodkom konec 18. stoletja stopili na čelo alpskih narodov, ki so v naslednjih 20 do 30 letih osvojili svoje najvišje vrhove, kot so Mont Blanc, Watzmann, Grossglockner itd. Ne glede na relativno nižjo goro je bil vzpon štirih srčnih mož na Triglav leta 1778 izjemno dejanje.

Ti srčni možje so bili doma iz Bohinja in seveda so domačini Bohinjci nanje še danes ponosni. Ni vredno razprave, koliko okrogla je letošnja 240-letnica prvega pristopa, veliko bolj pomembno je, da se tega posebnega dogodka nenehno spominjamo. Javni zavod Turizem Bohinj, Triglavski narodni park in partnerji z območja celotnih Julijskih Alp ob obletnici pripravljajo bogat nabor dogodkov, katerih rdeča nit je mitski

Triglav kot vrednota in hkrati "oblegani" Triglav kot osrednji izziv današnjega časa. V mreži sodelujočih je tudi Planinska zveza Slovenije. Koordinacijo raznih dogodkov, ki se bodo v okviru praznovanja obletnice zvrstili (v glavnem) na območju Julijskih Alp, je prevzel Turizem Bohinj.

Praznovanju so se pridružili številni posamezniki, društva, razne ustanove in druge organizacije, na primer Osnovna šola dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica z enoto vrtec Bohinj, GRS Bohinj, bohinjska planinska društva, Turistično društvo Bohinj, PZS, TNP, Gornjesavski muzej Jesenice – Planinski muzej v Mojstrani, Filozofska fakulteta, TD Mojstrana, RTV Slovenija in številni drugi, ki se ob dopolnjevanju programa preko leta še pridružujejo.

V Bohinju bodo s tematiko Triglava in obletnice obarvane tradicionalne prireditve, kot sta Mednarodni festival alpskega cvetja in Dnevi pohodništva. TNP posveča tej obletnici serijo pogovornih večerov, ki jih pripravljajo v svojih informacijskih mestih. Z vidika upravljanja zavarovanega območja želijo odgovoriti na vprašanje, kakšne so razlike med motivi za obisk Triglava nekoč in danes.

Osrednji strokovni dogodek bo 8. in 9. junija v Mojstrani v Slovenskem planinskem muzeju. V času Znanstvenega simpozija o pomenu Triglava ob 240-letnici prvega pristopa se bo na govorniškem odru zvrstilo več strokovnjakov z različnih področij, ki bodo predstavili svoja razmišljanja o Triglavu, pomenu za Slovence in Slovenke, govorili pa bodo tudi o problematiki vse številčnejšega obiska Triglava.

Pot po sledih prvopristopnikov

Čeprav je Triglav oblegan kot morda še nikoli, smo si letos zamislili pot "Po sledih prvopristopnikov". Gre za obletno vezno pot, kateri bomo namenili pozornost v letošnjem letu in morda tudi v prihodnje ob kakšni podobni obletnici. Gre za malo transverzalo po sledih prvopristopnikov iz Bohinja na vrh Triglava in nazaj.

Dokumentiranega zapisa, od kod so prvopristopniki skrenili iz doline proti Triglavu, ni. Glede na dejstvo, da je bilo Velo polje v preteklosti in je še vedno podjeljska planina, na katero so gnali živino preko Tosca, lahko sklepamo, da so preko Velega polja šli tudi ti štirje srčni možje. Pustimo pot domišljiji – Štefan Rožič je bil doma s Savice, Matevž Kos z Jereke in Luka Korošec z Gorjuš. Pobudnik odprave je bil baron Žiga Zois, ki je imel graščino v Stari Fužini, kjer je bival tudi četrti srčni mož, ranocelnik Lovrenc Wilkomitzer. Zbrali so se pri Stari Fužini in odšli proti Velemu polju. Pot od Velega polja dalje proti Triglavu je zapisana in tem virom velja verjeti.

Pot "Po sledih prvopristopnikov" bo vodila iz vasi Savica, domovanja enega od prvopristopnikov Štefana Rožiča, preko Senožeti v Zgornjo Bohinjsko dolino vse do Zoisovega gradu v Stari Fužini. Od tam na Uskovnico in dalje v Konjščice in preko Tosca na Velo polje. Od tam pa naprej na Konjsko sedlo, Kredarico ter po grebenu na vrh Triglava. Sestopili bomo na Planiko, od tam na Velo polje in skozi Voje do Stare Fužine.

Letošnji obiskovalci obletne poti bodo na poti lahko zbrali žige rojstnih hiš prvopristopnikov, planinskih postojank ob poti in seveda poseben jubilejni žig na vrhu Triglava. Kdor bo v letu 2018 zbral vse žige, bo ob koncu leta na priložnostnem zaključku praznovanja 240-letnice ob dnevu gora, 11. decembra, dobil posebno priznanje.

Da pa bo ta naloga lažja in na neki način tudi edinstvena, bo dvakrat, na začetku in koncu poletne planinske sezone, organiziran vodeni pohod "Po sledih prvopristopnikov". Dvodnevni pohod bo organiziran 6. in 7. julija ter 29. in 30. septembra 2018. ●

Štirje srčni možje Foto Mojca Odar

Stari in mladi v divji naravi

Črmošnjiška dolina

Ko razmišljamo o izletu v Belo krajino, le redki pomislimo na njene izjemne geološke vrednote. Ta pokrajina nam v svojih kamninah skriva zapis 230 milijonov let geološke zgodovine. Kamnine, ki jo gradijo, so večinoma svetle karbonatne kamnine – apnenci in dolomiti. Včasih v šali rečemo, da je pokrajina po njih dobila svoje ime. Da se lepota ne skriva le na plažah ob reki Kolpi, pač pa tudi v njenem visokem obrobju divjega Kočevskega Roga, vas bom prepričal v nadaljevanju.

Črmošnjiška dolina je nastala ob prelomni coni močnega, še vedno aktivnega dinarsko usmerjenega preloma, na kar kažejo tudi potresna žarišča ob njem. Kamnine so v široki prelomni coni zdrobljene, kar poveča erozijo, to dejstvo pa je prispevalo k nastanku doline (Slika 1).

Opazovane kamnine, ko se iz vasi Črmošnjice spuščamo proti Divjemu potoku, so najstarejše na tem območju. Geologi jih imenujemo glavni dolomit. V njem lahko opazite menjavanje svetlih ter temnih pasov, zgrajenih iz fosilov stromatolitov (Slika 2). To so ostanki prevlek modrozelenih cepljivk, bakterij ter gliv in alg. Stromatolitni pasovi so lahko ravni ali nagubani. Govorijo nam o okolju nastanka: če se v

mislih prestavimo 230 milijonov let v geološko zgodovino, se bomo nahajali v medplimskem pasu tropskega morja, kjer so kamnine nastale.

Po kratkem sprehodu pridemo do najslikovitejšega dela Divjega potoka, kjer še danes nastaja lehnjak (Slika 3). Lehnjak je sedimentna, luknjičava kamnina, nastala z izločanjem minerala kalcita (kalcijevega karbonata – CaCO_3) iz tekoče vode pri temperaturi nižji od 30 stopinj Celzija. Po mineralni sestavi je enak apnencu. Nastanek lehnjaka omogočajo vodne rastline, ki za proizvodnjo hranil porabljajo v vodi raztopljeni ogljikov dioksid. To povzroči izločanje karbonata, raztopljenega v vodi, ki počasi prekrije rastline. Ta proces se imenuje inkrustacija in je eden izmed

*Pogled na Črmošnjiško dolino s Toplega vrha
Foto: Rok Brajkovič*

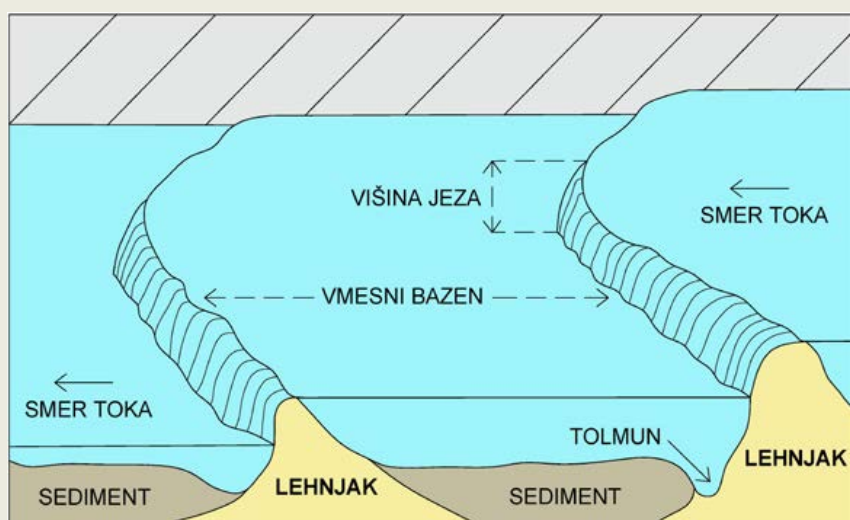
načinov fosilizacije. Ob Divjem potoku se lehnjak izloča v obliki jezov. Od lehnjakovih slapov ga razlikujemo po vertikalnem odlaganju. Opazujemo lahko tvorbo lehnjaka, ki oblikuje na mestu zrasle pregrade, pod katerimi nastanejo manjši tolmuni. Čeznje voda teče v turbulentnem toku, kar poviša zračnost vode in s tem povečuje tvorbo lehnjaka. Pregrade so ločene z vmesnimi bazeni (Slika 4). Razdalja med njimi je različna, in sicer od nekaj deset centimetrov do nekaj metrov. Lehnjak se izloča vzdolž večjega dela toka, v več nizih, a tukaj tvori najlepše oblike.

Črmošnjiško dolino so v preteklosti naseljevali Kočevarji – nemški priseljenci, ki so lehnjak uporabljali za gradnjo okrasnih elementov hiš, saj je zaradi svoje krhkosti primeren za oblikovanje. ◉

Vir: prirejeno po Allan Pentecost. *Travertine*. Berlin, Heidelberg, Springer, 2005.

Glavni dolomit s fosili stromatolitov Foto: Rok Brajkovič

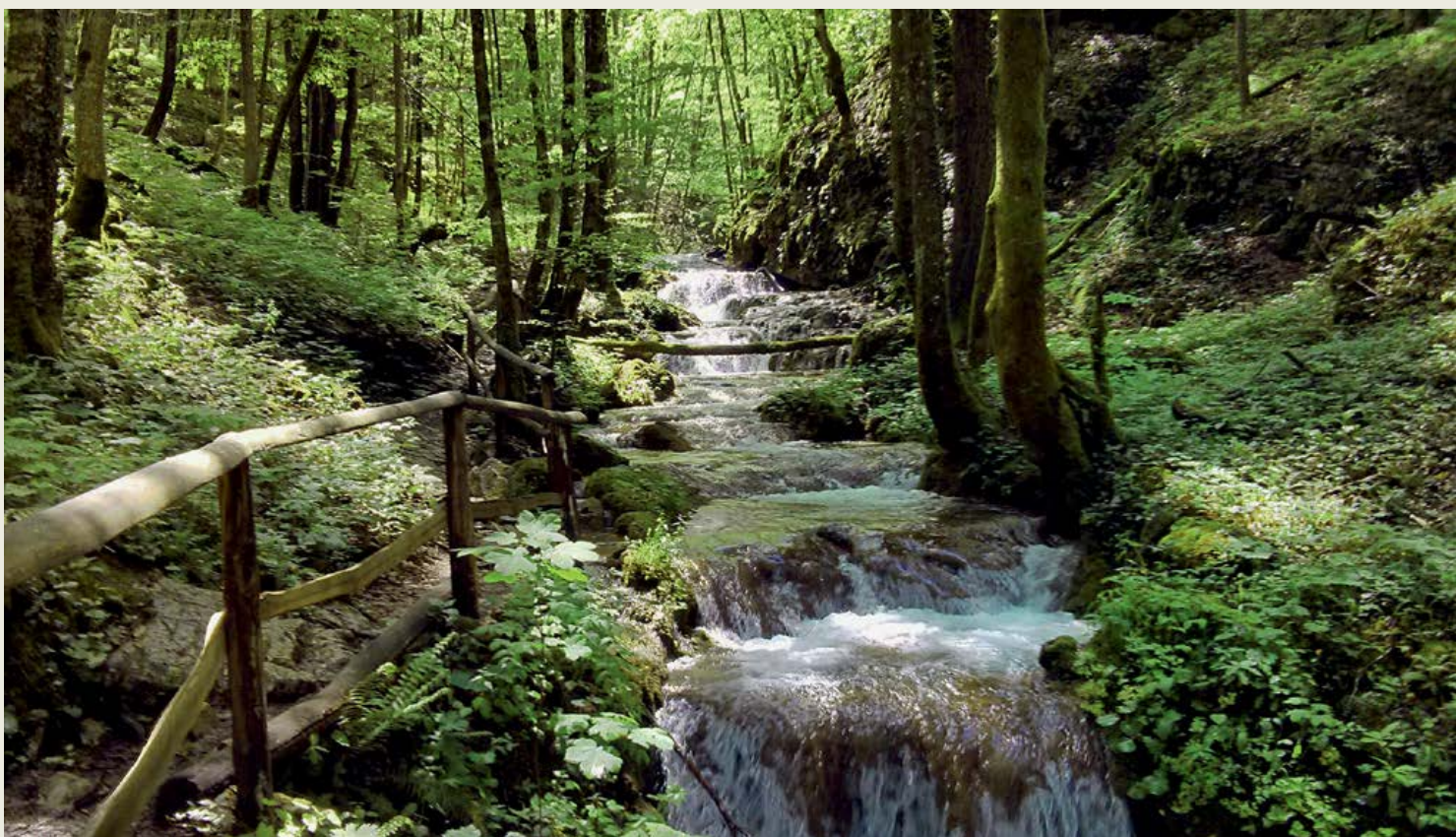

Skica nastanka lehnjakovih jezov

Izhodišče za učno pot Divji potok:

Črmošnjice, 410 m, parkirišče pri Centru šolskih in občinskih dejavnosti (CŠOD) Lipa. Na tem območju so zaradi vrednostnih lastnosti, kot so izjemnost, tipičnost, redkost, ohranjenost in ekosistemska pomembnost, prepoznane številne naravne vrednote, med njimi tudi Divji potok (evid. št. 650) in Črmošnjičica (evid. št. 4518).

Lehnjakovi jezovi Divjega potoka Foto: Rok Brajkovič

NOVICE IZ VERTIKALE

Vertikala je bila letošnja zimo gostoljubnejša za alpinistične smučarje kot za plezalce. Tedensko svež sneg je zakrpal koprnine v redko zalitih smereh, iz klasik pa napravil prave "smuk proge". Nekatero klasične smeri so v danih razmerah pri oceni težavnosti zagotovo izgubile kak plus, kar pa je le kazalo na to, da se v stenah skriva še kaj zanimivega in neodkritega. Težava je bila le nevarnost plazov, ki jo je povzročal slabo predelan sneg in tako okrnil izbiro sten. To je veljalo tudi za plezalce, saj jih je plaz nekajkrat obšel tudi v pritličju gora, med plezanjem v slapovih. Čeprav so se razmere poredko stabilizirale, je dobra zalitost zagotovo koristila tudi plezanju, le pravi čas in steno je bilo treba izbrati in že so nastale prvenstvene smeri oz. redke ponovitve.

Strme smučine

Begunjščica je vedno obljudena, ni pa vedno toliko novosti v njenih stenah, kot se jih je našlo tokrat. Najprej nekaj ponovitev. 14. marca je Jan Pavlovšnik presmučal smer **Nahod** (IV+, S5+/S4, 250 m), Matej Kosem s prijateljem pa **Vzhodno** (T, 300 m). Sle-dile so padavine in nato, 17. marca, spust Mateja Mejovška v območju **Direkne smeri** (V, S6, 350 m). Med smučanjem se je splazilo ogromno suhega snega, vendar se nad kakovostjo smučanja ni pritoževal. Stabilen suh sneg je nekaj dni pozneje

skupino štirih zvalil v ogledano smer, ki so jo drugi pred tem že poskušali presmučati. Izziv je bil pove-zati smer **Trolko** z grapo, ki pripelje na Šentanski plaz, uganka pa je bil vmesni skok. 20. marca je smučanje uspelo Mateju Mejovšku, Simonu Erjavcu, Žigi Šteru in Andražu Šparovcu, ki so skok prevozili vsak po svoje – s spustom, po zraku in s strmim obhodom. Smer so poimenovali **Trolissimo**. Po spustu sta Simon in Andraž obiskala še **Lenuhovo smer**, ki so jo potem začeli oblegati tudi drugi. V Begunjščici sta naslednji zanimivi ponovitvi nastali v začetku aprila. Jaka Ortar je presmučal kratko, a strmo smer **Križ sv. Ane**. Med vzponom je izmeril naklon smeri in podal natančno oceno Z+, 55/50°, 110 m. Najverjetneje je bila to šele prva ponovitev smeri.

Zanimive smučarske linije so nastale tudi na sosednjih grebenih. Marko Kern in Jaka Ortar sta 16. marca v Košuti presmučala smer **Pomladni veter** (Z, 50–55°/40–45°, 320 m). Pomlad se je zagotovo poznala pri dostopu, ko sta gazila gnil sneg, više v smeri pa ju je poleg solidnih razmer pričakal celo pršič. 22. marca je Marko skupaj z Boštjanom Beštrom spet obiskal Košuto. Presmučala sta novo smer desno od omenjene. Za ta strm slalom med zelenjem sta se morala pri vzponu še posebej potruditi, prehodi namreč niso bili očitni. Smer sta poimenovala **Pomladna sapica** (45–50°, dva prehoda strmejša, 200 m), saj je zahtevala bolj delikatno smučanje kot sosednji "veter". V soseščini je Matej Mejovšek istega dne smučal levo od **Tihotapske smeri**. Najprej je kazalo, da gre za novo smer, a je zadrego razrešil Iz-tok Tomazin, ki je smer presmučal pred nekaj leti. Matej je bil še naprej produktiven in je našel novo varianto med smerjo **Viharček** in **Y**. Z grebena se je spustil po smeri **Viharček**, se od nje odcepil in dosegel smer **Y** po novih prehodih. V celoti nepresmučana pa je bila prva grapa v Velikem vrhu, ki jo je Matej presmučal 1. aprila in jo poimenoval **Luna**. Naslednji dan je obiskal še **Osrednjo grapo** in ji dodal novo direktno varianto v zgornjem delu. Košutica oz. Ljubeljska Baba je dobila novo smučarsko

linijo po **SV-grebenu**. Prvi so jo 2. aprila presmučali Jaka Ortar, Marko Kern in Marijana Cuderman. Ocenili so jo z Z, 55/40–50°, 250 m. Smer je v manj ugodnih razmerah 6. aprila prvi ponovil Primož Vrhovnik. Smučal je v bolj mehkem snegu kot predhodniki in poslal precej snega s stene v dolino. Drugih ponavljavcev, ki bi se nad tem pritoževali, ni bilo. V Kamniško-Savinjskih Alpah sta 6. aprila lep spust opravila Matej Kosem in Klemen Šafar, ki sta presmučala **Južni žleb** (IV). Smer kljub lepi in izraziti liniji ni med najbolj obiskanimi.

Raziskovalo se je tudi na Jezerskem. Pred domačim pragom je smučal Davo Karničar v družbi z Jasom Koricem. 26. marca sta presmučala novo varianto **Ogledniške smeri**, ki poveže vrh gore z originalno smerjo. Varianto sta ocenila s S4–5, 40–50°, 200 m, in jo poimenovala **IBEX ibex**. Smer je 11. aprila prvi ponovil Primož Vrhovnik. V Raduhi so bile ponovljene redko presmučane **Vetrne police**. Veliko se je smučalo tudi v Julijcih. Storžič je bil redno obiskan. Veliko se je nanj plezalo, pogosto pa z nje-ga tudi smučalo. Večkrat sta bila presmučana **Kramarjeva smer** in **Peto žrelo**, presmučana pa je bila tudi stena desno od bivaka. Podstavek tega dela stene ni smučljiv, više pa je stena precej strma in razdrapana, zato se le redkokdo zagleda vanjo. Na začetku aprila je dobro zalite prehode v njej izkoristil Matej Mejovšek. Podstavku se je izognil tako, da je od bivaka prečil desno v steno in tam začel vzpon proti vršnemu grebenu. Z grebena je odsmučal po smeri vzpona do začetka prečke, po kateri je zopet priplezal do bivaka. Dolžina smeri je 300 m, ocena pa še ni znana.

Daljšo turo sta si prvi konec tedna v aprilu načrtala dva Andreja, Erceg (Črnuški AO) in Grmovšek (AO Kozjak). Prvi dan sta smučala z **Dolkove špice** (III+) in s **Križa na Kriške pode** (III+). Naslednji dan sta se odpravila še na **Razor**, smučala v okviru letne poti (smer **Kamba**: S5 zgoraj, spodaj III, 250 m, skupaj 600 m) in se čez Sovatno vrnila v Vrata. Spust z Razorja po smeri Kamba je bil verjetno prvič ponovljen.

Nad Sočo je bila ponovno obiskana zahodna stena **Krnčice**. S plitkega

Spust v Storžiču
Foto: Matej Mejovšek

sedla med vrhom Krnčice in Srednjim vrhom je smučal Blaž Volčanjk (AO Bovec) in verjetno presmučal novo smer. V desnem delu stene je znan le še en spust, ki pa naj bi potekal še bolj desno od omenjenega. V JZ-steni grebena Stadorja nad kaninskim smučiščem je 7. aprila Mitja Filipič (AO Nova Gorica) presmučal novo smer levo od glavnega vrha. Smer je dobila ime **Utrinek** (Z+, 40–50°, 200 m). Sledil je še spust po **Grapi v severnem grebenu** (Z, 45°, 250 m) Hudega Vršiča. Še zahodnejše v Julijcih so obisk dobila **južna pobočja Žrdi** (40°, 300 m). Jaka Ortar in Marko Kern sta do lepih pobočij pristopila po strmi gozdni grapi (45°). 24. marca so se jima pridružili še Marijana Cuderman, Meta Meglič in Boštjan Bešter. Skupaj so presmučali **Južno grapo** (Z, 50/44–45°, 450 m) v Koštrunovih špicah. Nad planino Pecol je bil večkrat presmučan **Špik nad Plazom**, katerega podstavek letos nudi več variant in omogoča izpeljavo dolge smučarske smeri po njegovem hrbtu. Redko se smuča s **Špika Hude police**, s katerega sta 7. aprila smučala Marijana Cuderman in Marko Kern, in sicer v po različnih smereh v spodnjem delu.

Novi v primorskih stenah

Plezalno je bilo najbolj zanimivo v lažjih grapah, kjer so se srečevali plezalci s smučmi in brez njih. Slabo predelan sneg je povsod povzročal preglavice, hkrati pa je dobra zalitost omogočila tudi prvenstvene smeri. Z velikim zamikom je na dan prišla vest o prvenstveni v skrajnem desnem delu Loške stene. 24. januarja sta jo v SZ-steni vrha V Gradu preplezala Tadej Golob (AK Črna) in Peter Bajec (AO Železničar). Plezati sta začela v vpadnici vrha in približno tako tudi nadaljevala. Z vrha je nato sledil dolg in naporen sestop – od tod tudi ime **Dolga pot domov** (IV/3, M4, 450 m). Druga prvenstvena smer velikega formata je novejšega datuma, leži pa blizu Dolge poti domov. Preplezala sta jo Miha Zupan (AO Tržič) in Miha Zupin (AO Kranj) v Vrhu Ribežnov nad dolino Možnice. Linijo je imel Miha Zupan že dolgo ogledano, letošnje pošiljke snega pa so jo napravile užitno za vzpon. Smer

poteka v vpadnici vrha in nudi izpostavljeno plezanje s slabim varovanjem. Njena direktnost in izvor navede sta pripeljali do imena **Gorenška direktisima** (IV+, 4, 85–90/45–70°, 750 m).

Predpomladne in pomladne smeri

V drugi polovici februarja so člani Slovenske mladinske alpinistične reprezentance gostili Britance. Izbiranje ciljev v danem vremenu ni bilo preprosto, toda nekaj je bilo treba storiti. Poleg dolinskih dejavnosti jim je uspelo preplezati nekaj smeri v gorah. Matija Volontar (AO Jesenice) in Tom Livingstone sta 18. februarja plezala v **Trmastih kaminih** (VI–/IV–V, 280 m) Nad Šitom Glave. Čez nekaj dni sta ponovila še **Severovzhodni raz**. Najdaljšo turo na izmenjavi sta 20. februarja opravila Richard Kendrick in Žiga Oražem (AO Kamnik), ki sta preplezala smer **Herlec-Kočevar** (V–, 500 m) in nato bivakirala vrh stene. Naslednji dan sta zaradi slabe vidljivosti sestopila v Trento, kjer ju je prevzel mentor Marko Prezelj (AO Kamnik). Tim Oliver in Anže Klarič (AO Ljubljana – Matica) sta 21. februarja preplezala **Kranjsko poč** (IV/III–IV, 250 m), po poskusu v sosednji **Tandari-Mandari** (V+/IV, 250 m) pa sta jima sledila še Tim Miller in Jernej Ortar (AO Ljubljana Matica). Na zadnji plezalni dan so Matija Volontar, Marko Prezelj in Tom Livingstone nad Logom pod Mangartom preplezali **Desni Leštanovec** (WI6, 150 m), nekaj navez pa slap **Fortino** in **Rabeljski slap**. Led v slapovih je nato vztrajal še do konca marca. Takrat se je še plezalo pod Prisojnikom in v Krnici.

Na prehodu v pomlad se je preplezalo nekaj lepih dolgih smeri. Člani AO Železničar so 21. marca v vzhodni steni Ojstrice preplezali smer **Sneguljčica** (III+/3, 600 m). Denis Aršek in Aleš Paradiž (oba AK Črna) sta v Turski gori rezala meglo in iskala prehode v **Peščenem razu** (III+/2, 600 m). Proti vrhu sta plezala nenevezana in sproti pobrala še kakšen ne najlažji prehod. Dobre razmere so bile tudi v Kalški gori. 24. marca sta jih preizkusila Jurij Rous in Peter Novak (Črnuški AO) v **Jetijevem žlebu**

(III, 60°, UIAA3, 550 m). Žleb sta dosegla po **Mihovi grapi** in tako skupno preplezala 850 metrov stene. V Kalškem grebenu je bila preplezana **Diagonalka** (III+/3, M, 70/40–60°, 750 m). V njej sta Luka Kramarič in Ahac Istenič (oba Črnuški AO) našla zelo dobre razmere. Sestopila sta po **Neskarjevi prečnici** (III/2, 750 m). V Košuti so bile preplezane **Y, Pronatarska** in **Mošeniška smer**. Tadej Bolta je v Planjavi s soplezalcem plezal varianto **Pripravniške smeri** (III+/3, 600 m). Varianta je nastala nehote zaradi množice prehodov. Na Jezerskem je bila zopet bogato obiskana **Teranova smer**, po dolgem času pa je bila ponovno ponovljena **Zimska varianta Jubilejne smeri** (V/5–6, M, 500 m), ki sta jo preplezala Luka Stražar in Petra Klinar (oba Akademski AO) ter pohvalila razmere.

Mijo Kovačevič in Sabina Movh (Šaleški AO) sta lepote iskala v steni Črnega vrha na Dleskovški planoti. Dolgo gaženje je bilo poplačano z

*V steni Storžiča
Foto: Matej Mejovšek*

*Gorenška direktisima
v Vrhu Ribežnov
Foto: Miha Zupan*

vzponom po **Desni** (50/30°, 110 m) in **Levi grapi** (60/30–40°, 110 m).

V prvi polovici aprila se je nadaljevala letošnja tradicija padavin. Niže je sneg začel hitro kopneti, sami vrhovi in skrite severne stene pa so še vedno ostale na debelo okrašene. Tudi tople južne stene, ki dišijo po morju, so bile še vedno dobro zalite. Člani PK Ildrija so v Srednjem vrhu nad vasjo Krn preplezali kombinacijo **Leve** in **Desne grape** (40–50°, 400 m). Le malo zatem je deževje vznožje smeri popolnoma spremenilo. Podobno je bilo tudi v steni med Srednjim vrhom in Krnom nad Drežnico. Tam sta 7. aprila Marko Leban in Rado Lapanja (oba AO Cerkno) preplezala smer **Grapa** (45–50°, 650 m). Smer ni pogosto obiskana, saj navadno plezalce bolj pritegne sosednje **Korito**, ki je bilo letos večkrat ponovljeno. Nad Martuljkom sta člana AO Kranj Robert Karu in Jaka Domitrovič v nedeljo, 8. aprila, preplezala **Špikov graben** (III, WI3+, 30–50°, 600 m), nekaj dni pred tem pa **Mladinsko smer** (IV/II–III, 620 m) v Storžiču. Medtem ko sta v grabnu še nekaj gazila, je bila Mladinska dober primer idealnih razmer.

Pred glavnim ciljem še Patagonija

Luka Lindič in Ines Papert sta se 6. aprila odpravila proti Šiši Pangmi, kjer bosta poskušala preplezati novo smer v JZ-steni. Vračata se predvidoma 28. maja. V času njunega odhoda je na dan prišlo poročilo o Lukovi nenačrtovani odpravi v Patagonijo. Odpravo sta poleg Luke Lindiča sestavljala še Alexander Huber in Fabian Buhl. Glavni cilj je bila vzhodna stena Cerro Torreja, kar pa se je hitro pokazalo za neizvedljivo. Vreme in razmere so jih usmerile v manj zahtevne cilje. Luka je s Fabianom najprej preplezal **Italijansko smer** v vzhodni steni Aguja St. Exuperija. Sledil je neuspešen poskus z Alexom in Danielom Arnoldom v **zahodni steni Aguja Poincnota**, še en v **El Mochu** in nazadnje uspešen vzpon s Fabianom in Danijem v povezavi smeri **Lüthi-Dominquez** in **Anglo-Americana** v steni Aguja Rafael Juarez. Dober trening pred zahtevno odpravo.

Novice je pripravil Mitja Filipič.

*Fitz Roy in desno Aguja Val Biois
Foto: Boris Strmšek*

NOVICE IZ TUJINE

Nova v Aguja Val Biois

Sredi januarja so nemški plezalci Tom Ehrig, Felix Getzlaff in Lutz Zybelle preplezali novo smer v severnem sosedu Fitz Roya. Smer **Torcida** (7a, M, 450 m) v Aguja Val Biois je pravzaprav posledica slabih razmer v Fitz Royu, kjer so imeli namen preplezati **Royal Flush** v vzhodnem stebri, vendar jim vreme letos ni služilo. Po krajših in lažjih vzponih v Poincnotu (Whillans-Cochrane) in Guillaumetu (Amy-Vidailhet) so nato spremenili svoj načrt. Po odločitvi, da preplezajo vsaj klasiko Franco-Argentino, so se povzpeli do Paso de la Silla (do tja je z ledenika že 400 m plezanja v ledu in skali), kjer se začne smer, vendar so navzgor vodile povsem zasnežene in poledenele počti. Ker so bile razmere pretežke za vzpon, so se vrnili na Paso Superior, kjer so imeli izkopsano snežno luknjo. Ker se je njihov čas iztekal, sta Ehrig in Zybelle odšla čez ledenik pogledat, kakšne so razmere pod steno Aguja Val Biois. Ehrig je namreč že doma na fotografijah videl možnosti za vzpone, tokrat pa je bila to pravzaprav njihova zadnja in edina možnost. Kljub večinoma slabim razmeram v tamkajšnjih stenah ju je čakalo presenečenje, saj je bila stena na videz suha in preplezljiva. Takoj sta se lotila plezanja, po 80 metrih fiksirala vrv, se spustila

nazaj in se vrnila na Paso Superior. Naslednji dan so zgodaj zjutraj vsi trije začeli plezati. Čeprav vreme ni bilo idealno, so hitro napredovali. Proti velikemu zasneženemu kotu sredi stene je vodil mešan teren, vendar so se raje držali skale. Čez luske, počti in zajede so speljali štiri raztežaje, nakar sta jih čakala dva enkratna raztežaja z oceno 6b. Više je bilo treba plezati tudi po nekoliko zasneženih oprimkih, saj je začel naletavati sneg. Dosegli so vrh izrazitega stebra sredi stene ter našli nekaj starih klinov. Više ni bilo nobenih znakov prejšnjih poskusov, težave pa so se povečale. Nad stebrom je bila stena bolj strma. Po kočljivem delu čez luske so dosegli zajedo, ki jih je vodila navzgor naslednje tri raztežaje, ki so postregli s težavami, ocenjenimi do 7a. Po tankih počeh in kratkem previsnem delu so na koncu desetega raztežaja dosegli lažji del, po dveh nadaljnjih raztežajih pa Filo Sur, normalno smer, ki vodi na vrh. Ker je bilo vreme vse slabše, so se odločili za vrnitev, saj bi bilo v vse močnejšem vetru skoraj nemogoče preplezati zadnjih sto metrov do vrha, čakali pa so jih še spusti do vznožja stene. Tudi opreme za bivakiranje niso imeli zraven, zato so se zadovoljni s svojim rezultatom spustili pod steno in za seboj pustili zelo markantno linijo, ki jo je možno videti tudi od daleč. Ob tem je Ehrig preplezal vse raztežaje prosto na pogled.

Področje Torres del Paine
Foto: Boris Strmšek

Nova v čilski Patagoniji

Belgijca Siebe Vanhee in Sean Vylanueva O'Driscoll sta se v letošnji sezoni potepala na območju Torres del Paine v Čilu. Njun namen je bil preplezati smer v Torresu del Paine, toda letošnje južnoameriško poletje je postreglo predvsem z muhastim vremenom in neugodnimi razmerami, saj je bilo veliko padavin in skoraj povsod so se plezalci spopadali z zasneženimi in zaledenelimi počmi ter zajedami. Tako sta se tudi Siebe in Sean ob stiski s časom ozrla na manj markantne cilje, kjer je bilo v kratkih obdobjih lepega vremena vendarle mogoče uspeti. Tako sta se 25. januarja odpravila v vzhodno steno Aguja Desconocida, granitno konico med La Mascaró in La Hoja nad Bader Valley blizu stolpov Paine. V dvanajstih urah sta prosto preplezala petstometrsko smer s težavami, ocenjenimi do 6c+; smer ima trinajst raztežajev. Skala v smeri je zelo dobra, najtežji pa je enajsti raztežaj. Vselej nista sledila najbolj logičnim prehodom, saj ponekod razmere niso bile primerne, kljub vsemu pa sta našla odlične prehode. V spodnjem delu sta sledila razu, nato pa sta se umaknila v vzhodno steno, kjer sta v zgornjem delu našla nekaj starih klinov, kar pomeni, da je tam nekdo že plezal. Stena je precej zaščitená pred vetrom, kar jima je šlo precej na roko, saj je bilo v času njunega vzpona v tem koncu

Patagonije precej vetrovno. Smer sta poimenovala El Matéador.

Mt. Jezebel na Aljaski

Britanska alpinista Tom Liningstone in Uisdean Hawthorn sta preplezala novo smer v vzhodni steni Mt. Jezebel, 2880 m, granitne gore v Revelations Range na Aljaski. Na vrh sta leta 1981 prva priplezala Peter Sennhauser in Janet Smalley, do zdaj pa seveda ni doživela prav veliko obiskov. Britanca sta se sicer podala na Aljasko s ciljem, da preplezata smer v 1200-metrski severni steni, toda njun poskus se je končal po osmih raztežajih kočljivega plezanja po snežnih gobah. Vrnila sta se v bazo na ledeniku Fish in začela iskati nove možnosti. V vzhodni steni sta opazila ozek ozebnik levo od smeri Hoar to Babylon, ki sta jo pred tremi leti preplezala Pete Graham in Ben Silvestre. 6. aprila sta vstopila v smer. Najprej ju je čakalo deset precej tehničnih raztežajev, kjer sta med težjimi mesti plezala tudi oba skupaj, nato pa sta dosegla vzhodni greben, ki sta mu sledila dvesto metrov do udobnega mesta za bivak pod zadnjim stolpom na grebenu pred sedlom. Naslednji dan sta nadaljevala vzpon in dosegla vrh malo po poldnevu v popolnoma jasnem vremenu brez vetra. Po sprostivni na vrhu sta se spustila po vzhodnem grebenu in nato po jugovzhodnem ozebniku, potem pa sta se morala povzpeti štiri raztežaje navzgor, da sta dosegla ledenik Fish, kjer sta imela bazni tabor. "Uživantska smer in stresen sestop," sta

povedala. Smer sta poimenovala Fun of Fear, težave pa sta ocenila z M6+, 90 stopinj v snegu, A16 R, 1200 m.

Spust v Druju

Koledarska pomlad je tudi v osrednje Alpe prinesla precej zimske razmere. Nad Chamonixem so v petek, 13. aprila, Vivian Bruchez, Jean Baptiste Charlet in Jonathan Charlet opravili smučarski in deskarski spust po novi smeri v zahodni steni Druja. Smer je zelo markantna, vidna celo iz Chamonixa. Smer Le ceinture des Drus (ali Drujev pas v prevodu) preči zahodno steno blizu Ameriške direktisime nad "veliko praznino", gre namreč za zelo izpostavljeno smučanje nad vstopno steno. Petsto metrov smučanja je postreglo z dobrimi razmerami. Smučarji so smer opazovali že od začetka zime, priložnost pa izkoristili kljub pogovorno neprijjubljenemu petku 13.

Dani Arnold v Helmcken Falls

Na seznamu redkih najboljših lednih plezalcev na svetu, ki imajo svojo smer v znamenitem in impresivnem slapu Helmcken v Kanadi, je od letošnje zime tudi Dani Arnold. Ob tretjem obisku mu je uspelo opremiti in preplezati novo linijo, ki poteka diagonalno od desne proti levi čez strop velike votline, kjer se nabira led zaradi pršenja velikega slapu, ki pada čez previsno steno. Prvi dvojni raztežaj je dolg petinštirideset metrov in previšen kar za trideset metrov, drugi pa postreže še z dvajsetimi metri težkega plezanja. Dani ni hotel oceniti svojega vzpona, pravi, da je zelo težak, da je to eden od njegovih vrhuncev plezanja v ledu in zaradi spremenljivih razmer vsekakor težko primerljiv z naslednjimi vzponi. Vsak vzpon v tukajšnjih lednih smereh je nekaj popolnoma novega in zato je tudi ni nujno, da bodo težave vselej enake. Že svedrovce, ki bodo skriti pod ledom, bo težko najti. Ob Arnoldovem obisku je bil tam tudi lokalni poznavalec Will Gadd, ki je nato opravil drugi vzpon v smeri Power Shrimps in rekel, da gre za eno najlepših lednih smeri, ki jih je kadar koli preplezal. Skratka, naslednjo bo zimo Helmcken Falls s svojimi enkratnimi smermi spet čakal ledne akrobate.

Novice je pripravil Boris Strmšek.

Domače stene in podmladek

Če novice začnemo v domačih plezališčih, je treba najprej omeniti odlične vzpone dekliškega podmladka. V začetku marca je tako 13-letna Ema Seliškar (AK Slovenska Bistrica) preplezala svojo prvo 8b, Karies v Ospu, in smer dodala svoji že kar impresivni zbirki osmic (od katerih ima tudi eno 8a na *fleš*). Ema je s tem postala tudi najmlajša Slovenka s preplezanim smerjo težavnosti 8b, s čimer je preseгла dosedanja dosežek Janje Garnbret. Le nekaj tednov kasneje je Karies kot svojo prvo 8b preplezala tudi 14-letna Lucija Tarkuš, ki prav tako trenira v AK Slovenska Bistrica. Smer, ki sicer velja za vstopno 8b, znanu je kar zahteven prehod preko strehe približno na polovici. Sicer pa gre za eno od kandidatk za prvo 8b v Sloveniji, ki jo je že leta 1989 preplezal legendarni Tadej Slabe in zanjo predlagal najprej le 8a, vendar se je po primerjavah s smermi v okolici ocena kasneje ustalila na 8b. Mladinke tako nadaljujejo našo odlično tradicijo plezalk, ki se je začela z Martino Čufar, ko je leta 1996 preplezala prvo slovensko žensko 8b (Moškega v Bohinjski Beli). Martina je še vedno aktivna in je pred kratkim v Mont Carogneju preplezala Nightmare 8a ter Pura vida 7c na pogled. Ostali naši so lovili lepe dneve v Mišji peči, ki se je končno posušila za kak dober vzpon. Tako sta 8b+ preplezala Rajko Zajc (Karizma) in Luka Šorli (Kaj ti je deklica?). Omeniti velja še odlični bolder vzpon Zana Sudarja, ki se je v Malti sprehodil čez Power of goodbye Fb 8B.

Priprave na tekmovalno sezono

Ostali reprezentanti imajo časa za skalo precej manj, so pa opravili odlično generalko pred svetovnim pokalom na ekshibicijski tekmi Studio Bloc Master. Janja Garnbret, ki bo nekaj tekem zaradi mature izpustila, je bila odlična druga, Jernej Kruder pa tretji. Prav na tej tekmi so preizkusili nov sistem točkovanja v bolderjih in

ena od žrtev v kvalifikacijah je bil žal naš Domen Škofic, ki je bil deseti, čeprav bi po starem točkovanju zasedel četrto mesto. Upamo, da je bila to dobra šola pred pomembnejšimi tekmami.

Lepi vzponi v tujini

Tudi tujci nizajo lepe, čeprav ne preveč prelomne vzpone. Nekoliko starejša sta vzpona Daniela Woodsa v La Capelli 9b v Siurani ter Patxi-ja Usobiage v Pachamami 9a+/b. Na Japonskem je eden najboljših skalnih plezalcev zadnjih let, Sachi Amma, realiziral dva svoja projekta, Maturity 9a+ ter Soul Mate, za katero je predlagal prvo 9b na Japonskem. V Francoskem plezališču Rus-san je Seb Bouin podaljšal dvajset let star projekt v smer Les yeux plus gros que l'ancre. Ime v prevodu pomeni »oči večje kot jama«, saj smer preči celoten 70-metrski obok jame z najtežjim delom prav na koncu. Seb pravi, da so težave primerljive podobni smeri Chilam Balam, 9a+/b. Od deklet lahko omenimo drugi 9a za Francozinjo Julie Chanourdie, ki je preplezala Molasses' son 9a v plezališču Mollans sur Ouveze. V odlični formi pa je tudi verjetno najboljša bolde-rašica, Američanka Alex Puccio, ki je uspela v bolderju Penrose step Fb 8B+. Bolder je pred njo ponovila tudi Anna Stoehr in obe plezalki sta del elitne družine manj kot desetih deklet, ki so premagale takšne težave. Edina, ki je do sedaj uspela preplezati Fb 8C, je mlada Ashima Shiraishi.

Novice je pripravil Jurij Ravnik.

LITERATURA

Ob 90-letnici organiziranega planinstva na Dovjem in v Mojstrani.

Zbirka prispevkov o delu PD Dovje-Mojstrana in zgodb. Uredil Dušan Polajnar. Avtorji: Gregor Berce et al. PD Dovje-Mojstrana. December 2017.

Osmega januarja 1928 je bila ustanovljena Triglavska podružnica Slovenskega planinskega društva Dovje-Mojstrana, predhodnica današnjega

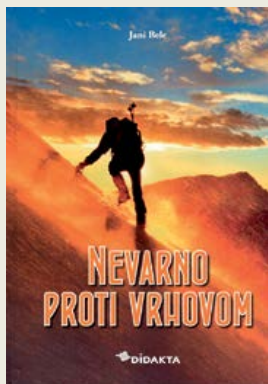
PD Dovje-Mojstrana, kar pomeni, da je društvo letošnjega januarja praznovalo 90-letnico svojega obstoja. Ob tej priložnosti so izdali lično broširano knjižico srednjega formata z zavihki. Zbornik ni usmerjen v zgodovino, pač pa v delovanje društva zadnjega desetletja, saj ne gre za prvo spominsko publikacijo. Temeljiti vpogled v dejavnost društva v obdobju 2008-2013 je podal Miro Eržen, ki je bil predsednik društva kar štirinajst let. Nedvomno v tem obdobju izstopa izgradnja Slovenskega planinskega muzeja (2010). Gregor Berce, predsednik v letih 2014-2018, je za svoje obdobje izpostavil organizacijske priprave na planinsko sezono v planinskih kočah, izgradnjo plezalne stene, vzpostavitev svoje spletne strani, gostitev Dneva Alpske konvencije, slikarsko kolonijo v Vratih, obeležitev 120-letnice postavitve Aljaževega stolpa, spominski pohod Avgusta Delavca, srečanje zamejskih planinskih društev in gorski maraton treh dolin.

Razveseljuje zgledno in uspešno delo odsekov. Mladinski odsek deluje polnih petdeset let. Mladi sodelujejo kot vodniki PZS, mladinski voditelji MK PZS in mladi nadzorniki TNP. Nanižali so vrsto aktivnosti, tudi izlete po vsej Evropi, med drugim se ukvarjajo tudi z jamarstvom. Tako kot velja v nadaljevanju za druge odseke, naštetim aktivnostim sledijo posamezni zapisi vtisov s poti in spominov. Zavidljiva je dejavnost Alpinističnega odseka, kjer naštevanju aktivnosti (npr. plezalnih taborov in drugega) kar ni in ni konca. Odsek ima plezališče v Urbasovi skali, ki ga skrbno urejajo na mnogih delovnih akcijah (v zborniku je tudi seznam smeri s podatki). Od leta 2014, ko so pripravili plezalno steno, je aktivna tudi športnoplezalna sekcija (v zborniku je o tem prispevek

napisala domačinka Martina Čufar-Potard). Markacisti izpostavljajo obsežnost obnove poti po žledu leta 2017 in izboljšave na zavarovani poti na Škrlatico. Poseben sklop prispevkov je posvečenih PD Matica Murska Sobota, s katerim sodelujejo že od osemdesetih let prejšnjega stoletja, od 24. aprila 2010 pa so tudi uradno pobrateni. Sodelovanje ni *nekaj kar tako*, pač pa je zelo konkretno: Prekmurci, ki niso ravno vajeni planinarjenja po visokih gorah, so našli odlično spremstvo v mojstranških gornikih in vodnikih, s katerimi so v tem obdobju opravili celo vrsto zahtevnih vzponov po Alpah. Zelo pohvalno! Zadnje poglavje z naslovom *Pobirki iz nahrbtnika* predstavlja prijetno planinsko branje (več prispevkov sta napisala Rada in Dušan Polajnar). Meni je še posebej segel v srce *Kalejdoskop*, zapis mentorice Sonje Peternel, ki opisuje svojo pot od šolanja do izvedbe izletov z otroki. Takole med drugim pravi: »Želim si, da žarki osvetlijo te moje besede, ki jih pišem, da bi lahko začutili in razumeli to lepoto doživljanja, ki je izven naučenega. Delo z mladimi planinci je mnogo, mnogo več od povedanega, od površnega opisa. To, da sem videla lučke v srčkih, to lepoto otroka, človeka, je obogatilo in osmyslilo moje življenjsko delo.« Vse čestitke uredniškemu odboru, uredniku in planinskemu društvu za dostojno obeležitev visoke obletnice delovanja društva tudi na tak način.

Vladimir Habjan

Jani Bele: Nevarno proti vrhovom. Priročnik o nevarnostih v gorah. Radovljica, Didakta, 2017. 261 str., 29,00 EUR.

V knjigi, ki je izšla v zbirki *Med gorskimi reševalci*, Jani Bele, dolgoletni gorski reševalec in alpinistični

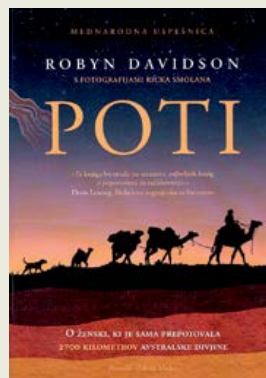
inštruktor, opisuje, kaj vse se lahko pripeti obiskovalcem gora, in sicer ne glede na to, ali so izkušeni ali začetniki, ali so alpinisti, planinci, ki premorejo že za cel nahrbtnik znanja in izkušenj, ali pa je teh le za eno skromno torbico. Da se zgodi nesreča, je včasih potrebno tako neznanosko malo. Razlogov je nešteto, npr. razrahljan kamen, napačen, nepremišljen korak, nenadna, silovito in boleče prebujena stara poškodba v nogi ali križu, ki te vrže iz ravnotežja, precenjevanje lastnih sposobnosti ali kondicije, utrujenost, pa tudi nenadno resno poslabšanje zdravstvenega stanja itd. Pričujoča knjiga je še en prispevek k temu, da bi se čim več izletov v gore srečno zaključilo v dolini, z oceno ture ob skodelici kave ali vrčku piva. Delo bo dobrodošel priročnik za vse, ki se zavedajo, da ne obvladajo vsega in da se še vedno lahko naučijo kaj novega ali obnovijo kaj napol pozabljenega. Knjiga je mali leksikon nasvetov o varnosti, priporočil o pripravah na turo, razlag o vremenu in vremenskih pojavih, opremi, gibanju po različnih terenih poleti, pozimi in po ledenikih, o turnem smučanju, omrzlinah, o fotografiji, o potrebnih ukrepih ob nesreči in še o čem. Končno se je našel nekdo, ki je spregovoril tudi o opravljanju potrebe v naravi in svetoval, kako ravnati v takih primerih. Namreč na svojih poteh opažam, da večina pohodnikov tega še ne ve ali pa so enostavno packi. Pozoren bralec bo opazil, da teme naštevam neurejeno, ne v takem vrstnem redu, kot so v knjigi, veliko jih niti ne omenjam. Razlog tiči v tem, da knjigi manjka kazalo, kar je dandanes skoraj nerazumljivo, meni pa se je ni ljubilo še enkrat prelistavati, da bi ugotavljal zaporedje poglavij. Zato bo iskanje določene teme ali (pod)poglavja brez kazala malce nerodno, zamudno. Pomislil sem tudi na abecedno stvarno kazalo, ki ga prav tako ni, vendar leto ni tako nujno in ga lažje pogrešamo kot vsebinsko kazalo.

Posebno draž in napetost prispeva zgodbe gorskih reševalcev, v katerih opisujejo reševalne akcije, ki so se jih udeležili. Pripovedovalci so predstavljeni z imenom, priimkom in fotografijo. Pogosto si take opise celo bolj zapomnimo kot same nasvete

ali priporočila. Knjiga, ki je bogato založena s fotografskim gradivom, je zelo priporočljivo poučno branje za vse obiskovalce gora, kajti avtor nam ponuja možnost, da se učimo iz njegovih napak, ki jih pogumno razkriva, in tudi napak ponesrečencev, namesto iz svojih. Če bomo upoštevali nasvete in si zapomnili napake drugih, reševalcem morda ne bo treba posredovati skoraj vsak dan v letu.

Mire Steinbuch

Robyn Davidson: Poti. Ljubljana, UMco, 2017. 339 str., 24,90 EUR.

Letošnjega januarja smo v *Vestniku* objavili recenzijo potopisa *Divja* avtorice Cheryl Strayed, ki je svojo pripoved 1700 kilometrov dolgega potovanja po Pacifiški gorski poti leta 1995 opisala v knjigi, izšli leta 2012. Ena prvih knjig tega žanra pa je delo *Poti* (Tracks) avtorice Robyn Davidson, ki velja za eno najboljših pripovedi o popotništvu in raziskovanju; kmalu po izidu leta 1977 je postala mednarodna uspešnica in prerasla v sodobno potopisno klasiko. Pri nas je knjigo lani izdala založba UMco. Na podoben način tako kot dobrih petindvajset let pred njo mlada Američanka Cheryl Strayed na Pacifiški gorski pešpoti, se mlada Avstralka Robyn Davidson s šestimi dolarji v žepu in majhnim kovčkom iz Sydneyja znajde v Alice Springsu, puščavskem mestu v centralni Avstraliji z idejo, da bi udomačila divje kamele ter z njimi prečkala avstralsko puščavo. Precej nor načrt, ki ga Davidsonova po dveh letih priprav v spremstvu psičke Diggity izpelje v devetih mesecih. Prepotuje 2700 kilometrov večinoma puščavskega terena od turističnega kampa Glen Helen vse do zahodne obale Indijskega oceana do kraja Hamelin Pool. Potovanje ji je omogočila

finančna podpora revije *National Geographic*, saj svojih sredstev za takšno pot sploh ni imela, seveda pa jo zato na nekaj vmesnih postajah pričaka fotograf NG Rick Smolan, čigar izjemne fotografije krasijo tudi UM-covo publikacijo.

Kaj vse se ji je dogajalo na tem dolgem potovanju, izvemo v obsežni, a nikoli dolgočasni knjigi. To ni le popis njene poti od tabora do tabora, pač pa globoko razmišljanje o smislu vsega, življenja, ciljev, boja, preživetja ... Podobno kot Cheryl Strayed, tudi Davidsonova ni imela posebnih izkušenj s takšnimi potovanji – pravzaprav svoje poti sploh ne bi zmogla brez spremstva kamel, o katerih ne ve prav ničesar. Obe se na svoje potovanje dobro pripravita, saj sta jima skupni tudi močna volja in odločnost doseči zadani cilj. Tako Davidsonova, potem ko naznani svojo nameru, ob kateri vsi zmigujejo z glavami, kar dve leti preživi v odmaknjem, surovem, mačističnem mestecu in se uči rokovanja s kamelami. V tem času bi lahko dobila pomoč družine, a jo zavrne.

Kar jo še posebej vleče in o čemer veliko razglablja, je odnos belcev do avtohtonega prebivalstva – aborignov. Na dolgem potovanju se pogosto srečuje z njimi, del poti potuje tudi z Eddijem, enim od njih, in jih tako spoznava. Med potjo ugotovi, da so se aborigini zlili s svojim okoljem, ta občutek pa Eddie prenese tudi nanjo. Pripravil jo je do tega, da je opazila stvari, ki jih prej ni, zvoke, sledi. Ta dežela ni divja, kot jo je sprva doživljala, pač pa krotka in radodarna, dobrohotna in darežljiva, če si jo le znal videti, če si le hotel biti del nje. To prepoznanje pomena aboriginske zemlje jo presune. Davidsonova odkrije, kako blizu popolnosti je. V sebi odkrije sposobnosti in moč, kakršnih si v dnevih pred potovanjem ni znala predstavljati. Odkrije ljudi iz svoje preteklosti in se pomiri s svojimi občutki do njih. Nauči se, kaj je ljubezen, da ljubezen zahteva najboljše za tiste, ki so ti dragi, četudi to izključuje tebe samega. Da si je v preteklosti želela lastiti ljudi, ne da bi jih imela rada, zdaj pa jih ima rada in jim želi dobro, ne da bi jih potrebovala. Razume, kaj pomenita svoboda in varnost; biti svoboden

zahteva nenehno nepopustljivo čuječnost glede lastnih slabosti. Biti svoboden pomeni, da se učiš, da se nenehno preizkušaš, da tvegaš. Nauči se, kako uporabljati svoje strahove kot odskočne deske, namesto da bi v njih videla ovire. In nauči se smejeti. Ob zaključku knjige zapiše spoznanje, da si tako močan in zmogljiv, kot si sam dovoliš biti, najtežji del podviga je sprejeti prvo odločitev in narediti prvi korak.

Že med svojim potovanjem je bila Davidsonova tarča medijskega obleganja, tako da se je, posebej v zadnjem delu potovanja, s težavo otepala medijskih pritiskov, pri čemer so ji pomagali mnogi, predvsem domačini. Šok ob uspešno izpolnjenem cilju je bilo spoznanje, da je postala javna lastnina in da so vsi, posebej tisti seksisti, ki so ji prej metali polena pod noge, zdaj postali vsevedni.

Sporočilo Davidsonove je podobno kot tisto od Strayedove: kdorkoli lahko naredi karkoli, posebno to velja za ženske. Po obeh uspešnicah so posneli filma: *Poti* (Tracks, 2013) in *Divja* (Wild, 2014).

Vladimir Habjan

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Glavni dogodek v Planinski zvezi Slovenije (PZS) po izidu prejšnje številke *Planinskega vestnika* je potekal na skupščini PZS, v okviru katerega smo slovenski planinci dobili nove vodstvo za obdobje 2018–2022. Več o tem pišemo v posebnem članku. Poleg volitev novega vodstva PZS je letos tudi leto volitev novih vodstev (večine) komisij. Vodenje Gospodarske komisije je prevzel Valentin Rezar, Komisije za alpinizem Peter Bajec, Komisije za varstvo gorske narave Marijan Denša, Komisije za turno kolesarstvo Atila Armentano, Komisije za planinske poti pa Bogdan Seliger. Na novo vodstvo tako do novembra čakata zgolj še Mladinska in Vodniška komisija. Pred skupščino PZS je izšel Letopis PZS 2017 s predstavljenim

delovanjem planinske organizacije v minulem letu.

Dan slovenskih planinskih doživetij bo letos 16. junija na Rogli, na kate-rega vas PZS in soorganizatorji vabijo na celodnevno planinsko dogajanje z doživetji za mlade planince, družine in odrasle, z vodenimi planinskimi in turnokolesarskimi izleti, s plezanjem na plezalnem stolpu in predstavitvijo gorskega reševanja, čemur seveda sledi še osrednja prireditve s sprevedom praporščakov.

Na sedežu PZS je sredi aprila potekalo redno letno srečanje podpisnic Dogovora o sodelovanju na področju trajnostnega razvoja in pri skupnih prizadevanjih varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki je bil novembra 2011 sklenjen med Planinsko, Ribiško, Lovsko, Turistično, Čebelar-sko in Kinološko zvezo Slovenije. Članice skupine nevladnih organizacij za trajnostni razvoj, ki se jim je lani pridružila tudi Zveza tabornikov Slovenije, so bile enotne glede vseh obravnavanih tem; med drugim so potrdile skupni interes za pripravo vprašanj poslanskim skupinam Državnega zbora RS glede problematik, ki zadevajo več organizacij: lastninjenje zemljišč v lasti društev, varuh narave, problematika gradnje novih hidroelektrarn ter kazni za voznike motor-nih vozil za vožnje v naravnem okolju. Predstavljen je bil projekt, s katerim je bila Planinska zveza uspešna na razpisu Eko sklada, sodelovanje v njem pa bo ponudila tudi Ribiški in Lovski zvezi.

V okviru letošnje akcije Očistimo naše gore, ki jo organizira Zavarovalnica Triglav, partnerji pa so PZS, Gorska reševalna zveza Slovenije, PD Ljubljana - Matica, Intersport in Mercator, bodo izbirali najlepšo planinsko pot. Tisto, ki je po mnenju glasovalcev morda najlepše urejena, ima najlepší razgled, ima najprijaznejše kočice na poti ... Za svojo naj planinsko pot lahko glasujete na spletnem naslovu <http://eos2.triglav.si/najplaninska-pot>.

Do 15. maja je na spletnem naslovu akcije Očistimo naše gore odprt razpis Planinske poti za prihodnje generacije, na katerega se lahko prijavi planinska društva in meddruštveni odbori planinskih društev.

Usposabljanja Invalidi v gorah se je med 13. in 15. aprilom na Uštah nad Moravčami udeležilo osemnajst slušateljev in enajst predavateljev z voljo do širjenja in predajanja znanja. Letos bosta organizirani še dve podobni usposabljanji, prvo med 22. in 24. junijem ter drugo med 7. in 9. septembrom.

Mladinska komisija (MK) je na velikonočni ponedeljek študente popeljala v zasneženo kraljestvo kralja Matjaža, na Peco. Še vedno so proste kapacitete za najem tabornega prostora Mlačca pri Mojstrani, zato MK vabi zainteresirana društva k najemu prostora.

Trideseto državno tekmovanje iz znanja planinstva Mladina in gore bo potekalo 19. januarja 2019 v Podnanosu. Osnovnošolska regijska tekmovanja, s katerih se tretjina najboljših ekip uvrsti na državno tekmovanje, bodo 10. novembra 2018 v treh regijah. Rok prijav za osnovnošolsko in srednješolsko tekmovanje je 5. oktober 2018.

Najmlajše planince so aprila povabili na dogodek ob 240-letnici prvega pristopa na Triglav v Infocentru Triglavska roža Bled.

Vodniška komisija je nadaljevala s kopnimi izpopolnjevanji za vodnike PZS in objavila seznam registriranih vodnikov PZS v letu 2018. Letos je registriranih skupno 1320 vodnikov PZS, poleg tega pa je v tem letu še dvajset pripravnikov za kategorijo A.

Gospodarska komisija je posredovala več razpisov za prosta delovna mesta v planinskih kočah. PD Jesenice je ponudilo delo v Tičarjevem domu na Vršiču in v Zavetišču pod Špičkom, PD Škofja Loka v Koči na Blegošu, PD Javornik - Koroška Bela v Prešernovi koči pod Stolom, PD Slovenj Gradec v Koči pod Kremžarjevim vrhom, PD Mežica pa je iskalo najemnika za Kočo na Pikovem.

Planinski dom pri Krnskih jezerih bo to pomlad do začetka poletne planinske sezone zaprt zaradi obilice snega, oteženih in na nekaterih delih nevarnih dostopov.

Na Bledu je 24. in 25. aprila potekal seminar za oskrbnike planinskih koč. Med obravnavanimi temami so bile specifične kuharstva v planinskih kočah in priprava izbranih jedi, vodenje

in obvladovanje konfliktov, gostoljubnost, prva pomoč in požarna varnost v planinskih kočah.

Na spletni strani PZS lahko rešite anketo o sanitarijah v planinskih kočah glede odvajanja in čiščenja odpadnih onesnaženih voda na varovanih območjih.

Komisija za planinske poti (KPP) je 6. aprila na Bledu pripravila letni zbor, na katerem so delegati izvolili novo vodstvo KPP. Načelnišтво je prevzel Bogdan Seliger (PD Horjul), člani novega izvršnega odbora pa so Stanislav Vidovič (PD Kočevje), Lilijana Uršič (OPD Koper), Jurij Videc (PD Laško), Bojan Završnik (PD Žirovnica) in Uroš Vidovič (PD Ptuj).

Zaprta sta planinski poti z Belce na Kepo in od Betela proti spodnji postaji tovarne žičnice za Golico.

Komisija za varstvo gorske narave je poročala o dobri udeležbi na licenčnem usposabljanju varuhov gorske narave, ki ga je komisija izvedla 10. marca na Dolenjskem, o pohodu varuhov gorske narave na Trško goro in o strokovni ekskurziji v Polhograjske Dolomite.

Komisija za alpinizem (KA). Luka Lindič je poročal s februarске odprave v Patagonijo, v začetku aprila pa je z Ines Papert krenil na odpravo v Himalajo, kjer sta si za glavni cilj zadala vzpon po prvenstveni smeri v jugozahodni steni osemtisočaka Šiša Pangme. KA je razpisala seminar in izpite za alpinistične inštruktorje ter izpite za alpiniste v tem letu.

Komisija za športno plezanje (KŠP) je poročala z letošnje skupščine Mednarodne zveze za športno plezanje. Razpisali so prvo tekmo državnega prvenstva v težavnostnem plezanju v Škofji Loki, Vojnik pa je gostil osnovnošolsko prvenstvo v športnem plezanju s 138 učenci in učenkami.

Jernej Kruder si je na uvodni tekmi svetovnega pokala (SP) v balvanskem plezanju aprila v Švici priplezal prvo zmago na tekmah SP v karieri, njegov uspeh je dopolnila Janja Garnbret z drugim mestom. Že na drugi tekmi SP v balvanih v Moskvi je Slovenija ponovno požela veliko slavje, Garnbretova je zmagala, Kruder je bil drugi, Gregor Vezonik pa tretji.

Komisija za gorske športe. Zadnja tekma za slovenski pokal v turnem

smučanju, ki je štela tudi za državno prvenstvo v parih, se je odvila na Okrešlju. Državni prvaki so postali Tine Habjan in Luka Strupi med mladinci, Špela Zupan in Katarina Pritrznik med članicami, Luka Mihelič in Matjaž Mikloša med člani ter Franc Zadnikar in Milan Šenk med veterani. Zmagovalci slovenskega pokala 2018 po kategorijah so Tine Habjan (mładinci), Špela Zupan (članice), Nejc Kuhar (člani) in Milan Šenk (veterani).

Komisija za turno kolesarstvo (KTK). Turni kolesarji so se v začetku aprila že drugo leto zapored pridružili mednarodni akciji urejanja gorskokolesarskih poti. Na zboru turnih kolesarjev 29. marca je bilo na sedežu PZS izvoljeno novo vodstvo KTK. Novi načelnik je Atila Armentano (PD Kranj), ki je nasledil prvega predsednika od ustanovitve KTK leta 2007 Jožeta Rovana, pri vodenju pa mu bodo pomagali Tomaž Lampelj (PD Pošte in Telekomu Ljubljana), Tomaž Penko (PD Postojna), Karmen Razlag (PD Jakoba Aljaža), Marjan Pučnik (PD Ruše), Boštjan Golež (PD Dramlje), Matija Klanjšček (PD Logatec), Uroš Ribič (PD Tržič) in Franci Razpet (PD Zagorje). Na tradicionalni pomladanski turi KTK so pedala vrtili po kranjskih hribočkah.

Planinska založba PZS je izdala nov planinski zemljevid *Notranjska s Snežnikom* v merilu 1 : 50.000, ki je nastal v sodelovanju z Geodetsko družbo in Geodetskim inštitutom Slovenije. Planinska založba je sodelovala na 23. slovenskih dnevih knjige med 18. in 22. aprilom.

Zdenka Mihelič

Usak planinec – aktiven varuh gorske narave

Prva akcija novega izvršnega odbora Komisije za varstvo gorske narave Planinske zveze Slovenije (PZS) je bila izvedba dolgo načrtovane strokovne ekskurzije. Nanjo smo povabili vse člane novega izvršnega odbora Komisije, vodje odborov varstva gorske narave pri meddruštvenih odborih planinskih društev (MDO PD) in njihove sodelavce.

Ekskurzije v Polhograjske Dolomite, ki smo jo organizirali 14. aprila, se je udeležilo 25 članov odborov ali odsekov varstva gorske narave iz desetih

Strokovne ekscurzije KVG N v Polhograjske Dolomite se je udeležilo 25 udeležencev pod vodstvom Marte Bašelj. Foto: Marijan Denša

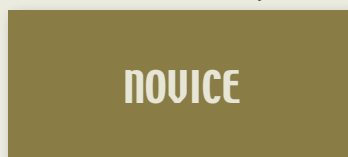
MDO PD-jev. Izvedla jo je Marta Bašelj, dosedanja članica izvršnega odbora in dobra poznavalka tega območja.

Osnovni cilj je bil spoznati rastišče Blagajevega volčina, skupaj s planiko, prve pri nas zaščitene rastline. Zaradi svoje redkosti in drugih posebnosti je blagajka ali igalka, kot rastlino tudi imenujemo, pri nas izredno ogrožena. Obravnavali pa smo tudi drugo naravovarstveno problematiko, povezano z vse množičnejšim neprimernim obiskovanjem gorskega sveta. Ekscurzijo smo nadgradili s posvetom o stanju in smereh razvoja varstva gorske narave v planinski organizaciji, ki je vodil v širšo razpravo o pomenu in namenu varstva gorske narave v PZS.

Pod košatim orehom smo v zanimivi in raznoliki razpravi strli marsikateri oreh. Izluščili smo ugotovitev, da varstvo gorske narave v planinski organizaciji nima tiste vloge, kakršna bi bila za naravovarstveni razvoj organizacije nujno potrebna. Čeprav ima PZS status društva, ki deluje v javnem interesu na področju ohranjanja narave, je za uspešno delovanje varstva gorske narave v planinski organizaciji nujno najtesnejše stalno sodelovanje in povezovanje znotraj Komisije ter na vseh nivojih naše organizacije. Naša vizija, da bi najprej vsak strokovni delavec v planinski organizaciji, sčasoma pa prav vsak organizirani planinec, postal aktiven varuh gorske narave, mora postati vizija planinske organizacije na vseh nivojih organiziranja in delovanja. Le tako bomo našo lepo in

hkrati močno občutljivo gorsko naravo ohranili takšno, kakršna na srečo še vedno je.

Marijan Denša

Gluhi in naglušni spoznali zasluge Valentina Staniča

Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, Inštitut za zgodovino medicine MFU v Ljubljani, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije in Slovenska matica so 28. 2. 2018 pripravili strokovno predavanje o goriškem duhovniku in kanoniku Valentinu Staniču (12. 2. 1774–29. 4. 1847). Predavateljica dr. Tatjana Peterlin Neumaier je kot dobra poznavalka Staničevih zaslug za slovenski narod ob

Prevajanje predavanja dr. Tanje Peterlin v slovenski znakovni jezik
Foto: Zvonka Županič Slavec

200-letnici prvega vzpona na nemški Watzmann (leta 1800) poskrbela, da je tudi DAV v Münchnu spoznal Valentina Staniča ter njegove alpinistične in humanistične vrline. Tako je od leta 1999 na domu na Watzmannu slovensko-nemška plošča, v samem domu pa obstaja Staničev kotiček.

Predavateljica je Staničeve zasluge našela v naslednjih točkah: kot študent v Salzburgu se je izkazal za vrhunskega alpinista, po letu 1802 pa je kot duhovnik doma začel s humanističnim delovanjem in vzgojo mladih, skrbel za uporabo slovenščine in spodbujal k cepljenju proti črnim kozam. Kot kanonik v Gorici se je zavzel za gluhe in naglušne, katerim je namenil dom za oskrbo. V avstrijski monarhiji je prvi ustanovil društvo proti mučenju živali (1846), glavnicco svojega premoženja pa je po smrti zapustil v dobrodelne namene.

Poseben čar predavanja je bil prevod v znakovni jezik, tako da so mu lahko sledili tudi gluhi in naglušni. Zanimivost srečanja je bilo pričevanje vnukinje dolgoletnega ravnatelja ljubljanskega doma za gluhe in naglušne, gospe Irene Debeljak, ki je predstavila nekdanjega ravnatelja Mirka Dermelja. Mislim, da bi se spodobilo, da se v parku ob nekdanjem domu za GN postavi spomenik začetniku oskrbe kanoniku Valentinu Staniču in tudi Mirku Dermelju. Med udeleženci je bila tudi urednica Marjeta Keršič Svetel, ki je v razpravi predstavila svoj dokumentarec o Staniču. Valentin Stanič je bil tudi sodelavec takratnih duhovnikov prosvetiteljev Matija Vertovca in Antona Martina Slomška. Na pobudo Vertovca je napisal lepo hvalnico vinske trte in se tako pridružil ustvarjalcema zdraviljic, A. M.

Slomšku in dr. Francetu Prešernu:
*"Slišal sem trtica, ondan hvaliti, tvojo
 dobljivo žlahtno lastnost,
 pesem tud' jest ti želim pokloniti,
 močno pa vstavlja me siva starost,
 dvajset krat tri inu zraven deset šte-
 jem življenja preteklega let,
 mirno počivaj dobljiva mati v zimi,
 ki stvarniku pokoj je dal,
 da boš zamogla tud' k letu nam dati
 dobriga vinca obilni bokal,
 ako jest starček v tem času zaspim,
 tebe še v smerti hvaležen častim."*

V razpravi je bilo omenjeno tudi povabilo na tradicionalni spominski pohod Po stopinjah Valentina Staniča konec marca ali v začetku aprila, in sicer od Solkana do Kanala čez Sabotin in Korado, kjer je pri cerkvi svete Gendere zahvalna maša.

Prav bi bilo, da se Staniču v Gorici ponovno odkrije spominska plošča na grobu v parku, kjer je nekoč že bila, tj. na nekdanjem pokopališču.

Franc Zabukošek

SLOVENSKI PLANINSKI MUZEJ

Pomlad v SPIM

Prehod med zimo in pomladjo smo v Slovenskem planinskem muzeju popestrili s tremi občasnimi razstavami: *Po trinajstih planinah od Stola do Porezna* smo se sprehodili skozi fotografsko oko Pavla Četrtriča. Na razstavi Gorenjskega muzeja Čut do človeka in ljubezen do gora smo prikazali sedemdeset let delovanja bohinjskih

Gorski reševalci iz Bohinja so praznovali 70-letnico.

Foto: Saša Mesec

gorskih reševalcev, obenem pa kot info točko Alpske konvencije razstavili gradivo prejemnikov mednarodne arhitekturne nagrade za trajnostno gradnjo in prenovo na območju Alp. Letošnji maj bo bogat z dogodki: v petek, 11. maja, bomo ob 18. uri odprli razstavo s Solčavskega, na kateri bodo gostje prikazali povezanost človeka in narave v gorskem svetu in to obogatili s spremljajočimi delavnicami. Razstava bo prva iz prihodnjega niza etnološko-zgodovinskih razstav z naslovom *Gore in človek*, katerih namen je prikazati sožitje človeka s pokrajino, ki je pomembno za trajnostni razvoj in varstvo visokogorskih območij. Ob dnevu Alpske konvencije bo v našem muzeju potekal simpozij o nesnovni kulturni dediščini *15. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo*. V soboto, 26. maja, bo sklop dogodkov z naslovom *Utrip pod Triglavom*, ki jih sofinancira Ministrstvo za okolje in prostor, obogatil dan, povezan z alpskim čebelarjenjem. Vse bralce *Planinskega vestnika* vabimo, da za podrobnejši opis navedenih in ostalih dogodkov obiščete našo spletno stran www.planinskimuzej.si in sledite našim objavam na družabnih omrežjih. Še posebej veseli pa bomo, če se na katerem od planinskemuzejskih dogodkov srečamo v živo.

Saša Mesec

Hodite po označenih poteh

Pritisk obiskovalcev na območje Triglavskega narodnega parka je velik in

vztrajno narašča. Pohodnikom na območju parka je na voljo več kot osemsto kilometrov označenih poti, ki zagotavljajo odlično izkušnjo – vrhunsko v razgledih in varno v koraku zaradi neutrudnega dela markacistov. Označene poti ohranjajo naravno okolje – to, kar nas vse vabi in navdušuje. Območje TNP je izjemno priljubljen cilj številnih obiskovalcev gorskega sveta. Med njimi prevladujejo pohodniki, vse več je tudi drugih načinov obiskovanja. V planinskih postojankah letno prespi približno petdeset

tisoč ljudi. Več kot štiristo tisoč jih obišče naravne in kulturne vrednote celotnega območja parka. V javnomnenjskih raziskavah o obiskovanju visokogorja dobra tretjina vprašanih v postojankah na območju TNP prespi večkrat na leto, skoraj polovica vprašanih v gore zahaja vsaj enkrat na teden.

Ostre podnebne razmere, mlada in plitva prst ter v večini krušljiva apnenčasta skala vsako poletje pogojujejo rast alpske flore. Vegetacija ob planinskih in drugih poteh je prilagojena negotoljubnim razmeram gorskega sveta. Hoja zunaj poti ni priporočljiva, ker je za naravo škodljiva, za pohodnike in obiskovalce pa nevarna. Naravovarstveni, upravljavski in estetski vidik obiskovanja občutljivega gorskega območja zahteva spoštljivega obiskovalca, ki upošteva krhkost življenja v gorah. Uporaba označenih poti pripomore k varovanju življenjskega prostora prostoživečih živali in k ohranjanju planinske vegetacije. V gorah so tla izredno podvržena erozijskih procesom. Hoja izven označenih poti te procese pospešuje – sem

spada tudi raba bližnjic, saj zmanjšuje estetsko vrednost območja in dodato prispeva k problematiki. Na videz neškodljiv korak izven označene poti, ko želimo pobrati ravno tisti zanimivi kamen, si ogledati čudovito cvetlico, fotografirati žival ali pa zgolj hitreje doseči cilj, ob množičnem obisku postane kritičen. TNP je z obiskom zelo obremenjen, zato je zagotavljanje minimalnega vpliva posameznega obiskovalca na naravno okolje nujno. Rešitev je enostavna: ostanite in doživljajte naravo na označenih poteh. Za označevanje planinskih poti po Sloveniji prostovoljno skrbi sedemsto usposobljenih markacistov, ki so pri Planinski zvezi Slovenije organizirani znotraj Komisije za planinske poti. Javni zavod TNP in PZS z gledno sodelujeta pri izvajanju nalog in aktivnosti. V tem smislu je bil v Infocentru Triglavska roža Bled dne 6. aprila 2018 izveden letni zbor markacistov PZS. Javni zavod TNP je za udeležence organiziral vodenje po razstavi in pripravil predavanje o vlogi javnega zavoda pri vzdrževanju planinskih poti v zavarovanem območju. **Podporniki akcije** *Hodite po označenih poteh* so: PZS – Komisija za planinske poti, PZS – Komisija za varstvo gorske narave, Skupnost Julijske Alpe in Javni zavod Triglavski narodni park.

Majda Odar

U SPOMIN

Lubo Urbajs

(1923–2018)

Težko je pisati besede v slovo dragega, očetovskega prijatelju. Po hudi izgubi ostanejo spomini. Prelepi spomini na Lubota, na njegova nesebična dejanja, na svetlo pomoč družini, prijateljem, sosedom, planincem,

koroškim Slovincem in prijateljem preko meja, spomini na vero v svetlo in pravično bodočnost v miru in slogi. Po pripovedovanju si je Lubo najbolj na svetu želel postati kmet, a mu ni uspelo. Prefriganemu in slutečemu, kaj se bo zgodilo, mu je uspelo leta 1942 pobegniti z vlaka, ki je vozil slovensko govoreče fante na prisilno delo v Hitlerjev rajh. Po nasvetu strica iz Poreč so ga v Rožeku registrirali za povratnika iz vojne, zato je v Beljaku lahko končal gimnazijo in maturiral. Ko je leta 1944 dobil *Einberufungsbefehl*, se je uprl vpoklicu v nemški Wehrmacht ter odšel v gozd in planine. "Vojno sem pretolkel brez puške," je pripovedoval. Pravil je, da je bilo v letih od 1943 do 1945 zanj "zlato obdobje planinstva". Pobeg z deportacije in neupoštevanje vpoklica v nemški Wehrmacht sta bila del njegovega uporniškega dejanja proti tretjemu rajhu.

Lubo Urbajs je bil, poleg Danila Kuppra, pobudnik tradicionalnih zimskih pohodov v spomin na tragedijo pod Arihovo pečjo, ko je bilo 10. februarja 1945 umorjenih osem partizanov aktivistov. Lubo je imel za vsak pohod nove vizije, ideje, ki smo jih realizirali skupaj z njim. Poslušali smo ga in Zimski pohod Arihova peč je postal znan tudi izven meja Slovenije. Letos marca je bil že 40. po vrsti. Tudi ko so mu moči že pojemale, je bil še vedno stalen obiskovalec pohoda; pri Polancu je še vedno povedal marsikatero pošteno besedo, tako pozitivno kot kritično. Ob praznovanju svoje 90-letnice na planinski postojanki na Bleščeči mu je tedanji državni sekretar na Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu Republike Slovenije Boris Jesih izročil posebno priznanje za dolgoletno predsedovanje Slovenskemu planinskemu društvu Celovec. Leta 1986 je prejel Bloudkovo plaketo, najvišje državno priznanje Republike Slovenije za dosežke na področju športa in za 30-letno predsedovanje Slovenskemu planinskemu društvu Celovec.

Lubo Urbajs, leta 1949 soustanovitelj Slovenske fizikalne zveze, je bil dolgoletni odbornik in častni član naslednice – Slovenske športne zveze. Dolga leta je bil član in tajnik Zveze slovenskih organizacij. Leta 2013 je prejel odlikovanje Slovenske športne

zveze za zasluge za razvoj slovenskega športa in planinstva na avstrijskem Koroškem. V utemeljitvi piše, da je takoj po 2. svetovni vojni oživil in leta 1953 s somišljeniki ustanovil Slovensko planinsko društvo Celovec. Lubo je bil prvi predsednik društva in ga vodil – hote ali nehote – nad 30 let, vse do leta 1984. Po njegovi iniciativi in s pomočjo Danila Kuppra, Franca Rehsmanna, Stanka Schellandra ter prijateljev s Koroške in iz Slovenije se je realizirala ena najpomembnejših nalog Slovenskega planinskega društva, postavitve slovenske planinske postojanke na Koroškem. Leta 1968 je bila odprta Koča nad Arihovo pečjo. Lubo je do zadnjega kritično spremljal politično, kulturno, športno in še posebej planinsko dogajanje med koroškimi Slovenci. Dvojezični topografski napisi in poimenovanja gora so bili njegova velika želja.

Pri devetdesetih letih se je seznanil z računalnikom, s pomočjo katerega je zbiral in obdeloval fotografije vse do svojega slovesa. Seznanjal se je tudi z avstrijsko, evropsko in svetovno politiko. Najraje pa je imel planine, tudi kot fotografski objekt; s svojimi digitalnimi fotografijami je očaral marsikatero profesionalca te stroke. Leta 1993 je za sliko Sence, ki jo je posnel leta 1985 v poolimpijskem Sarajevu, na Bjelašnici, prejel prvo nagrado Slovenskega planinskega društva. Naj omenim še to, da je bil Lubo izvrsten smučar v globokem snegu, kar je dokazal tudi na smučarskem tečaju Slovenske športne zveze v Sarajevu.

S svojim delom v planinstvu, z uredništvijo izgradnje planinske postojanke na Bleščeči, s pisanjem planinskih in športnih prispevkov, člankov o topografiji in ponemčevanju gorskih imen, še posebej v Karavankah in v dolini reke Möll, za *Slovenski vestnik*, v katerega je pisal do upokojitve, je postal nesmrten in legendaren. Slovenska športna zveza, Slovensko planinsko društvo Celovec, Zveza slovenskih organizacij, tvoji planinci, prijatelji, športniki slovenske narodne skupnosti smo cenili tvoje dragocene lastnosti in te bomo kot našega mentorja, pobudnika, narodnopolitičnega aktivista, pokončne in značajnega prijatelja ohranili v trajnem spominu.

Danilo Prušnik

**POČITNIŠKA
PLEZALNA
ŠOLA**

AKTIVNE IN ZABAVNE POČITNICE | ZA ZAČETNIKE IN IZKUŠENE MLADE PLEZALCE
10 TERMINOV PREKO CELEGA POLETJA | WWW.PLEZALNICENTER.SI

PLEZALNI
CENTER
LJUBLJANA

**U prihodnjih številkah Planinskega
vestnika boste lahko prebrali ...**

TEMA MESECA

nacionalni parki, kočje na rapalskem ozemlju

INTERJUJU

Mojca Koligar, Aleš Bjelčević

Z NAMI NA POT

Nizke Ture

gorenjska televizija
www.gtv.si

88,3 MHz, 96,9 MHz, 97,2 MHz,
99,5 MHz, 103,7 MHz,
105,1 MHz in 106,2 MHz.

Primorski val

*Od Trente do Trojan, najbolj poslušana
regionalna radijska mreža na Primorskem.*

POLETNA DOŽIVETJA NARAVE

vsak petek ob 17.05 h

na Radiu Ognjišče

**RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA**

radijska oddaja

ČEZ HRIBE IN DOLINE

vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

**RADIO
UNIVOX**

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

**RADIO
KRANJ 97.3**

www.radio-kranj.si

GORENJSKI megasrček

gore – ljudje.net

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE ALPINE ASSOCIATION OF SLOVENIA

Vabimo vas na

DAN SLOVENSkih PLANINSKIH DOŽIVETIJ 2018

Rogla, 16. junij 2018

od 7.00 PLANINSKI POHODI IN TURNOKOLESARSKI IZLETI z različnih izhodišč na Roglo

10.00 DOŽIVETJA ZA MLADE PLANINCE, DRUŽINE IN ODRASLE (ustvarjalne delavnice, Škratova učna pot, varstvo narave, plezanje, predstavitev gorskega reševanja, sankanje ...)

12.30 ZBOR PRAPORŠČAKOV PLANINSKIH DRUŠTEV

14.00 OSREDNJA PRIREDITEV s SPREVODOM DRUŠTVENIH PRAPORŠČAKOV

14.45 PLANINSKA ZABAVA Z NARODNO-ZABAVNIM ANSAMBLOM

Prireditev bo v vsakem vremenu, zagotovljen bo velik šotor na prireditvenem prostoru.

Dodatne informacije: www.pzs.si, www.planinskodrustvo-zrece.si, www.rogla.eu.

Pri organizaciji sodelujejo:

Partnerji dogodka:

#SlovenijaPleza

Andragoški center Republike Slovenije Slovenian Institute for Adult Education

23 LET 1996-2018